

การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

สำนักหอสมุดกลาง

โดย

นายพุดิธร คุ่มสตวก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

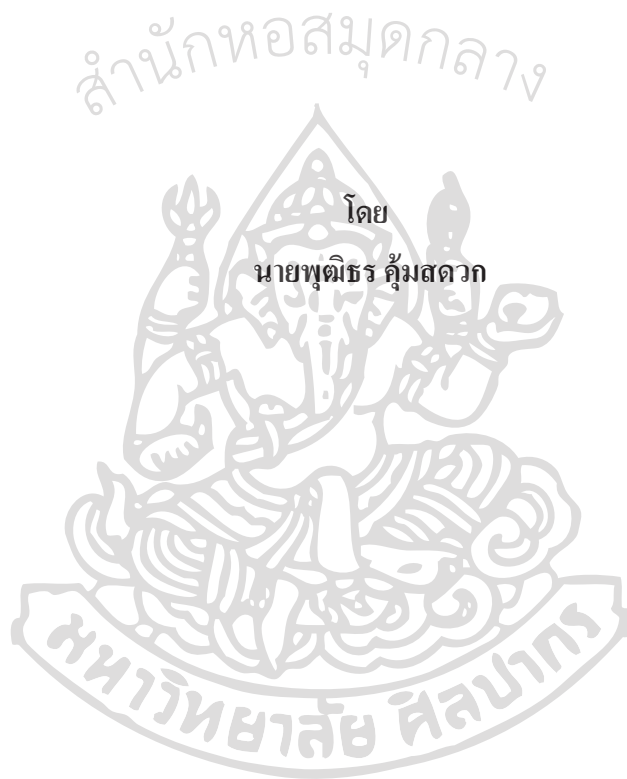
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2555

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2555

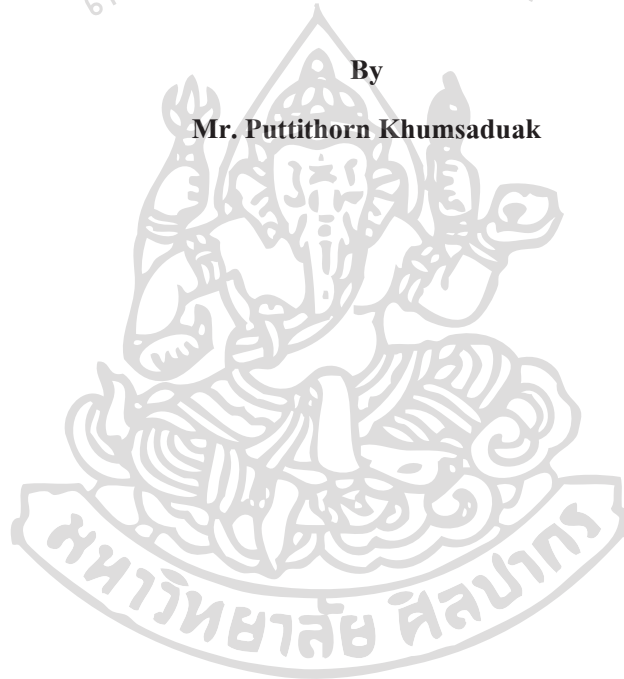
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE ADMINISTRATION ACCORDING TO IDDHIPADA 4 OF ROYAL GUARDIAN POLICE

สำนักหอสมุดกลาง

By

Mr. Puttithorn Khumsaduak

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

Master of Public Administration Program in Public Administration

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2012

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์” เสนอโดย นายพุฒิชร คุ่มสวดก เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร.นพดล เหลืองภิรมย์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ พรชัย เทพปัญญา)

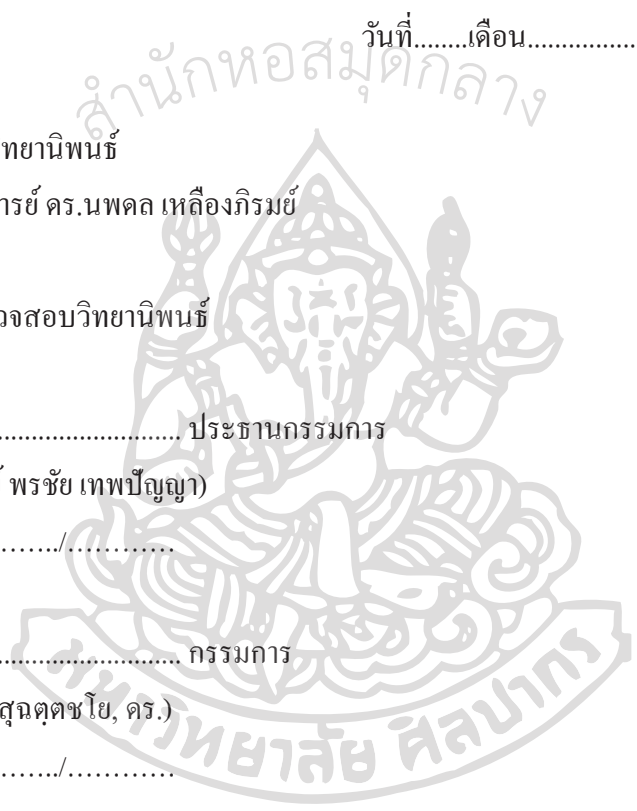
...../...../.....

..... กรรมการ
(พระมหาฉัตรชัย สุนตฺตชโย, คร.)

...../...../.....

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.นพดล เหลืองภิรมย์)

...../...../.....

54603707 : สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

คำสำคัญ : การบริหารงาน/หลักอริททิบาท4/ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

พุฒิธร คุ้มสวดก : การบริหารงานตามหลักอริททิบาท 4 ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อ.ดร.นพดล เหลืองภิรมย์. 92 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและหน้าที่ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ 2. เพื่อศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ตามหลักอริททิบาท 4 3. เพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารงานของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ตามหลักอริททิบาท 4 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(qualitative research) ใช้การวิจัยโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (in-depth interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการและลูกจ้างในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ โดยแบ่งเป็นผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ จำนวน 10 คน และผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ จำนวน 27 คน

ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรในระดับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ มีการบริหารงานตามหลักอริททิบาท 4 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานมีฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความพากเพียร) จิตตะ (ความเอาใจใส่) และวิมังสา (การไตร่ตรอง) ในลักษณะที่แตกต่างกัน ปัญหาในการบริหารงานของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ตามหลักอริททิบาท 4 ได้แก่ ในบางภารกิจผู้ปฏิบัติงานไม่ได้รับความชัดเจนในขั้นตอนการปฏิบัติงานจากผู้บริหาร จึงทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความลังเล และไม่มีความมั่นใจในการที่จะปฏิบัติในขั้นตอนต่างๆ ส่งผลให้สมาธิในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานลดน้อยลง อันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร , เนื่องจากบุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และในบางภารกิจมีความจำเป็นต้องใช้ผู้ปฏิบัติงานเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้บริหารไม่สามารถที่จะทำการพิจารณาถึงความเหมาะสมของผู้ปฏิบัติงานให้ตรงตามลักษณะงานที่ปฏิบัติได้อย่างเต็มที่นัก , คู่มือการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารได้จัดทำขึ้น ผู้ปฏิบัติงานยังไม่สามารถที่จะเข้าถึงได้มากนัก เพราะมีการจัดทำที่มีได้กระจายสู่ผู้ปฏิบัติงานโดยตรง และจะมีการจัดเก็บแต่ในเฉพาะส่วนของผู้บริหาร ประกอบกับผู้ปฏิบัติงานก็มิได้ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์จากการอ่านคู่มือการปฏิบัติงาน จึงทำให้การใช้ปัญญาในการไตร่ตรอง พิจารณาขั้นตอนการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

รัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2555

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ .....

54603707 : MAJOR : (PUBLIC ADMINISTRATION)

KEY WORD : ADMINISTRATION / FOUR IDDHIPADA / ROYAL GUARDIAN POLICE

MR. PUTTITORN KHUMSADOAK : THE ADMINISTRATION ACCORDING TO
IDDHIPADA 4 OF ROYAL GUARDIAN POLICE. THESIS ADVISOR : NOPPHADOL
LUEANGPHIROM, Ph.D. 92 pp.

The objective of the research is as follows 1. To study the history and duties of the Royal Guardian Police regarding to administration perspectives. 2.To study the administrative of the Royal Guardian Police executives and their subordinates according to four Iddhipada principles.3.To study the administration performance of Royal Guardian Police in view of four Iddhipada principles.

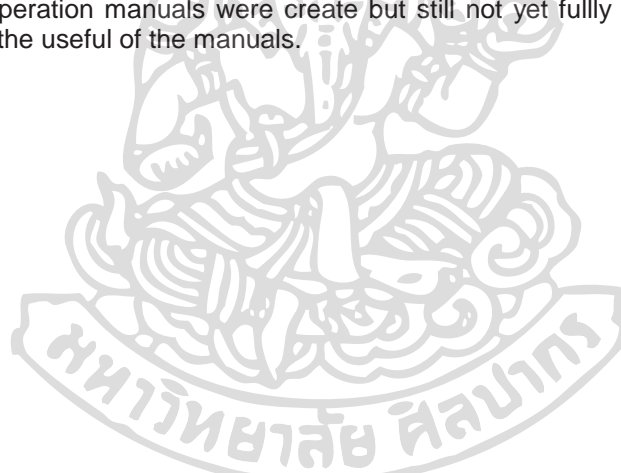
Research methodology is quality research , using in-depth interview of key informants and each individuals. The samples are public servants and employee of the Royal Guardian Police department which comprise of 10 Royal Guardian Police executives and 27 Royal Guardian Police officers.

The administration and operation of Royal Guardian Police regarding to four Iddhipada principles are interpreted differently among the groups.

In the situation of uncleared orders from the Royal Guardian Police executives, it is possible to create the reluctance, in confidence of the Royal Guardian Police to perform their duties, leading to lower their performance according to four Iddhipada.

Since the limitation of manpowers, it would be possible to limit the performance and the appropriateness of the order from the Royal Guardian Police executive to Royal Guardian Police officers, resulting in lowering the performance according to four Iddhipada.

The operation manuals were create but still not yet fully implemented. Leading to the unaware of the useful of the manuals.

Program of Public Administration
Student's signature .....
Thesis Advisor's signature .....

Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2012

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจากอาจารย์ ดร. นพดล เหลืองภิรมย์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย รวมทั้งรองศาสตราจารย์ พรชัย เทพปัญญา ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และพระมหาฉัตรชัย สุกคตชโย,ดร. ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ส่งผลให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณเหล่าคณาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ และประสบการณ์อันมีค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณเจ้าของหนังสือ เอกสาร และวิทยานิพนธ์ทุกเล่มที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ และที่สำคัญยิ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ นางมะลิ หาผลทรัพย์ ผู้ซึ่งเป็นมารดา นายนรุตม์ คุ่มสวดก ผู้ซึ่งเป็นพี่ชาย และขอขอบพระคุณ คุณนิภาภรณ์ รักไทย ที่เป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งให้กับผู้วิจัย รวมถึงพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ชาว MPA 2 ทุกท่าน

ขอขอบพระคุณผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ทุกท่านที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการเก็บข้อมูลการวิจัย ซึ่งส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยจนสำเร็จลุล่วง

คุณค่าหรือประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมนุชาแต่พระคุณบิดามารดา ครู อาจารย์ที่อบรมสั่งสอน แนะนำ ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจอย่างดียิ่งเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
ความเป็นมาและหน้าที่ของตำราจหลวงรักษาพระองค์.....	6
ประวัติและหน้าที่ของตำราจหลวงรักษาพระองค์ (ในสมัยโบราณ).....	6
ประวัติและหน้าที่ของตำราจหลวงรักษาพระองค์ สมัยรัชกาล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5.....	9
ประวัติและหน้าที่ของตำราจหลวงรักษาพระองค์ สมัยรัชกาล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6.....	10
ประกาศขนานนามกรมพระตำราจและกรมพระตำราจวัง.....	10
หน้าที่ตำราจหลวงรักษาพระองค์ในปัจจุบัน.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4.....	17
ความหมายของหลักอิทธิบาท 4.....	17
องค์ประกอบของหลักอิทธิบาท 4.....	20
ฉันทะ (ความพอใจ).....	20
วิริยะ (ความพากเพียร).....	25
จิตตะ (ความเอาใจใส่).....	29
วิมังสา (การไตร่ตรอง).....	32

บทที่	หน้า
การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	39
3. วิธีการดำเนินการวิจัย	42
วิธีการเก็บข้อมูล	42
ผู้ให้ข้อมูล	42
ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	43
การตรวจสอบข้อมูล	43
กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล	44
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	45
ความเข้าใจในหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ในฝ่ายตำราวดหลวงรักษาพระองค์	51
ฉันทะ (ความพอใจ) ในการบริหารงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ในฝ่ายตำราวดหลวงรักษาพระองค์	53
วิริยะ (ความพากเพียร) ในการบริหารงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ในฝ่ายตำราวดหลวงรักษาพระองค์	56
จิตตะ (ความเอาใจใส่) ในการบริหารงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ในฝ่ายตำราวดหลวงรักษาพระองค์	59
วิมังสา (การไตร่ตรอง) ในการบริหารงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ในฝ่ายตำราวดหลวงรักษาพระองค์	61
5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	64
สรุปผลการวิจัย	65
อภิปรายผลการวิจัย	70
ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กร	76
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	77
รายการอ้างอิง	78
ภาคผนวก	80
ประวัติผู้วิจัย	82

สารบัญญภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	โครงสร้างขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของงานเวร ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ 1 และ 2.....	14
2	โครงสร้างขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของงานธุรการ/ พัสดุ ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์.....	15
3	โครงสร้างสายการบังคับบัญชาฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์.....	16
4	องค์ประกอบและความสัมพันธ์ของอิทธิบาท 4	35
5	การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4	38

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในทุกหน่วยงานจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารงานที่ดี เพื่อให้งานบรรลุผลตามเป้าหมายของหน่วยงานที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งโดยส่วนมากการบริหารงานของหน่วยงานต่างๆ จะมีการนำเอาหลักการบริหารงานของทางตะวันตกที่มีการเน้นเทคนิคและวิธีการมาเป็นหลักในการบริหารจัดการ อย่างไรก็ตาม การนำเอาหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในการบริหารงานของหน่วยงานก็สามารถที่จะทำให้การบริหารงานบรรลุผลตามเป้าหมายของหน่วยงานที่ได้กำหนดไว้ได้เช่นเดียวกัน

ทั้งนี้ หลักพุทธธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สามารถที่จะนำผู้กระทำการกิจกรงาน หรือผู้ประกอบการอาชีพที่ชอบธรรม ให้ได้รับผลสำเร็จด้วยดีและมีประสิทธิภาพ ให้มีความเจริญรุ่งเรือง ทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้อื่น โดยส่วนรวม ซึ่งเป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ และเกิดสันติสุขอย่างแท้จริง อันหมายถึง ความสงบสุข ที่ไม่ต้องกลับกลายเป็นปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ความแตกแยกสามัคคี ความอิจฉาริษยา และความทะเลาะเบาะแว้งกัน อันเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ ความเดือดร้อน ทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้อื่นได้อีก

เป็นที่ทราบกันดีว่า ไม่มีผู้ใดที่จะไม่อยากประสบความสำเร็จ ทุกคนต่างปรารถนาความสำเร็จด้วยกันทั้งสิ้น บุคคลผู้ประกอบกิจการงานใดๆ หรือประกอบอาชีพใดๆ ย่อมปรารถนาให้กิจการงาน หรือการประกอบอาชีพของตนนั้น ได้บรรลุผลสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพ การที่จะได้มาซึ่งสิ่งดังกล่าวข้างต้นนั้น สิ่งที่สำคัญคือ จะต้องมีการบริหารงานที่ดี ทั้งนี้ การบริหารงานที่มีการนำเอาหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในการบริหารงาน จะเป็นการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันจะทำให้บังเกิดผลตามที่ประสงค์ได้ หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงการบริหารมีอยู่มากมาย เป็นคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ยังทันสมัยอยู่จนถึงปัจจุบัน และในอนาคต แม้นักวิทยาศาสตร์ชื่อดังแห่งยุคอย่าง อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ ยังได้ให้การยอมรับหลักการในทางศาสนา ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของเขาที่ว่า “Science without religion is lame , Religion without science is blind” อันหมายถึง ศาสตร์ที่ไร้ศาสนาคือความพิกลพิการ , ศาสนาที่ไร้ศาสตร์คือความมืดมนอนธการ จากข้อความดังกล่าว

ไอน์สไตน์เห็นว่าศาสนากับศาสตร์ควรที่จะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน หมายความว่าศาสตร์ที่ไม่ยอมรับคุณค่าทางศาสนาจะขาดศีลธรรม ขณะที่ศาสนาศึกษาเรื่องความดี ถ้าศาสตร์ไม่สนใจศาสนา ก็จะขาดศีลธรรม เมื่อขาดศีลธรรมก็เท่ากับขาดทิศทาง ศาสตร์ที่ขาดทิศทางย่อมจะไปในไม่ถึงจุดหมาย ตลอดจนศาสตราจารย์โรเบิร์ต เอ. เอฟ. เฮอร์แมน (Prof. Robert A.F. Thurman) อาจารย์สอนพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ได้กล่าวไว้ว่า “ทำอย่างไรให้พุทธเข้ามาสู่การศึกษาสมัยใหม่มากขึ้น พุทธควรเข้าไปสู่การนำไปใช้ในแขนงวิชาต่างๆมากขึ้น พุทธธรรมต้องเข้าไปสู่วิชาต่างๆ มากขึ้น เพราะพุทธธรรมอยู่ในทุกอนุของทุกวิชา ถ้ามองอย่างองค์รวมมันเป็นวิถีชีวิต” นอกจากนี้ พล.ต.อ. วชิษฐ เดชกุญชร อดีตนายตำรวจราชสำนักประจำ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “สองธรรมราชา” ดั่งมีใจความสำคัญที่สรุปได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการทรงงาน

จากคำกล่าวของนักวิทยาศาสตร์ชื่อดังแห่งยุคอย่าง อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ และ ศาสตราจารย์โรเบิร์ต เอ. เอฟ. เฮอร์แมน (Prof. Robert A.F. Thurman) อาจารย์สอนพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย และ พล.ต.อ. วชิษฐ เดชกุญชร อดีตนายตำรวจราชสำนักประจำ ดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาปรับใช้ในการบริหารงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานในหน่วยงานของทางราชการ อาทิเช่น ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ด้วยหลักอิทธิบาท 4

เมื่อพิจารณาถึงการบริหารงานของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ สังกัดกองวัง สำนักพระราชวัง ซึ่งเป็นหน่วยงานของทางราชการหน่วยงานหนึ่ง ให้มีการปฏิบัติงานราชการให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรที่ปฏิบัติงานราชการของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ จะต้องมีการบริหารงานที่ดี และจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความพอใจรักใคร่ในการปฏิบัติงานราชการ มีความเพียรพยายามในการปฏิบัติงานราชการ มีความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานราชการ และมีบุคลากรที่มีการพิจารณาวิเคราะห์เหตุผลแห่งความสำเร็จของงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานราชการ ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

ดังนั้นการนำหลักอิทธิบาท 4 อันเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหลักธรรมของความสำเร็จ ที่มีความเป็นอกาลิก ไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลา มีความร่วมสมัยอยู่ทุกขณะ ซึ่งผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญที่จะนำมาปรับใช้กับการบริหารงาน อันจะเป็นเครื่องเหนี่ยวนำจิตใจของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ให้สามารถปฏิบัติงานสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 4 ประการ คือ

1. ฉันทะ (ความพอใจ) คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป

2. วิริยะ (ความเพียร) คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ถ้อถอย

3. จิตตะ (ความคิด) คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป

4. วิมังสา (ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง) คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อที่ยังหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตฺโต , 2546)

ด้วยเหตุนี้ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา วิเคราะห์ การนำหลักอิทธิบาท 4 มาปรับใช้ในการบริหารงานของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ที่จะสามารถทำให้ทราบถึงผลการศึกษา วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนแนวทางแก้ไข ปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากรในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งจะช่วยให้ผู้บริหารทราบถึงปัญหาในการปฏิบัติงานของข้าราชการและลูกจ้างในสังกัด เพื่อจะได้้นำข้อมูลไปพิจารณาปรับปรุง แก้ไขปัญหา อันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน ตลอดจนผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานจะได้นำไปพิจารณา หรือนำผลการวิจัยที่ได้ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและหน้าที่ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ตามหลักอิทธิบาท 4
3. เพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารงานของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ตามหลักอิทธิบาท 4

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์” ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะได้ศึกษาถึงความเป็นมาและหน้าที่ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์และการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ คือ ฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในการปฏิบัติงาน) วิริยะ (ความเพียรพยายามปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ) จิตตะ (การเอาใจใส่ฝักใฝ่ในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย) และวิมังสา (การพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล และวางแผนในการปฏิบัติงาน) จากการทบทวนหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาเฉพาะฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการและลูกจ้างในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ โดยแบ่งออกเป็นผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ จำนวน 10 คน และผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ จำนวน 27 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารงาน หมายถึง การปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ทั้งในระดับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานที่ทำหน้าที่ในการปฏิบัติราชการที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หน่วยงานได้ตั้งเอาไว้โดยมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ , หัวหน้างานเวรตำรวจหลวงรักษาพระองค์ เเวที่ 1 , หัวหน้างานเวรตำรวจหลวงรักษาพระองค์ เเวที่ 2 , หัวหน้างานธุรการ / พัสดุ ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ , รองหัวหน้างานเวรตำรวจหลวงรักษาพระองค์ เเวที่ 1 และรองหัวหน้างานเวรตำรวจหลวงรักษาพระองค์ เเวที่ 2

ผู้ปฏิบัติงาน หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติงานในชุดเวรตรวจ เเวผู้ใหญ่ เเวประจำ ของงานเวรตำรวจหลวงรักษาพระองค์ เเวที่ 1 และ 2 และเจ้าหน้าที่ธุรการ

อิทธิบาท 4 หมายถึง หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เป็นพื้นฐานแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วยหลักธรรม 4 ประการ คือ

1. ฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในการทำงาน) หมายถึง ความพอใจ ความรัก ความชอบ ความสนใจในสิ่งที่ทำ คือ มีใจที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ

2. วิริยะ (ความเพียรพยายามในการทำงาน) หมายถึง ความขยันหมั่นเพียรที่ผู้ปฏิบัติงานพึงปฏิบัติด้วยความมุ่งมั่น ด้วยความอดสาหัส อดทน ทำงานอย่างเต็มที่เต็มกำลัง และเต็มความสามารถเพื่อให้งานที่ปฏิบัติประสบความสำเร็จ

3. จิตตะ (ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในการทำงาน) หมายถึง เอาใจใส่ในงานที่ทำ มุ่งมั่น ให้ความสนใจกับงานที่ทำ หมั่นตรวจตราดูแลเสมอ ไม่ปล่อยปละละเลยกับงานของตน ตั้งใจและจดจ่ออยู่กับงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของงาน

4. วิมังสา (การพิจารณา ไคร่ครวญเหตุผลแห่งความสำเร็จของงาน) หมายถึง การพิจารณา ไคร่ครวญ ไตร่ตรองโดยใช้สติปัญญา การใช้เหตุผล การใช้สติ รู้จักคิด ไคร่ครวญด้วยความรอบคอบในรายละเอียดถึงเหตุผลอันจะเกิดและจะได้รับจากการกระทำนั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะทำให้

1. ทำให้ทราบถึงความเป็นมาและหน้าที่ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์
2. ทำให้ทราบถึงการบริหารงานของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ตามหลักอิทธิบาท 4 ว่าอยู่ในระดับใด
3. ทำให้ทราบถึงความแตกต่างในการบริหารงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อนำมาวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางในการบริหารงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ให้สอดคล้องกับหลักอิทธิบาท 4 ตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาอย่างแท้จริง
4. ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียดตามหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1. ความเป็นมาและหน้าที่ความรับผิดชอบของตำราจหลวงรักษาพระองค์
2. แนวคิดเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4
3. การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นมาและหน้าที่ของตำราจหลวงรักษาพระองค์

ฝ่ายตำราจหลวงรักษาพระองค์ (2555: 2-28) ได้กล่าวถึงความเป็นมาและหน้าที่ของตำราจหลวงรักษาพระองค์ ไว้ดังนี้

ประวัติและหน้าที่ของตำราจหลวงรักษาพระองค์ (ในสมัยโบราณ)

ตำราจหลวงรักษาพระองค์ มีขึ้นในสมัยรัชกาลใดไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด ตามที่ค้นหาจากหนังสือต่างๆและบันทึก ของท่านผู้เคยได้รับราชการสนองพระเดชพระคุณอยู่ในกรมพระตำราจหลวง พอที่จะใช้เป็นหลักฐานได้ขณะนี้คือ ในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ สมัยกรุงศรีอยุธยา (ระหว่างปี พ.ศ.1991-2031) จากบันทึกทำเนียบศักดิ์นาปรากฏชัดเจนว่ามีกรมพระตำราจแล้ว ประมาณปี พ.ศ.1998 โปรดฯ ให้รวบรวมจัดหมวดหมู่กฎหมายไทยขึ้นในประมวลกฎหมายดังกล่าวมีหน่วยงาน บรรดาศักดิ์ และศักดิ์นาของข้าราชการที่เรียกว่า "ตำราจ" และในบทพระไอยการตำแหน่งนาทหารหัวเมืองมีบรรดาศักดิ์ และศักดิ์นาข้าราชการตำราจขึ้นตรงต่อองค์พระมหากษัตริย์ 6 กรม คือ

1. กรมพระตำราจในขวา มีพระยาอนุชิตราชาเป็นจางวาง ถือศักดินา 3,000 ไร่ หลวงมหามนตรีศรี องค์กรักษ์สมุหเป็นเจ้ากรม ถือศักดินา 2,000 ไร่ จหมื่นทิพเสนา เป็นปลัดกรม ถือศักดินา 800 ไร่

2. กรมพระตำรวจในซ้าย มีพระยาอภัยรณฤทธิ์ เป็นจางวาง ถือศักดินา 3,000 ไร่ หลวงมหาเทพกษัตริย์สมุห เป็นเจ้ากรม ถือศักดินา 2,000 ไร่ จหมื่นราชามาตย์ เป็นปลัดกรม ถือศักดินา 800 ไร่ ในกรมพระตำรวจในซ้ายมีกรมย่อยอยู่ในสังกัด 2 กรม คือ กรมม้าแข่งในขวา มีหลวงพิชัยมนตรี เป็นเจ้ากรม ถือศักดินา 2,000 ไร่ ขุนณรงค์สงคราม เป็นปลัดกรม ถือศักดินา 800 ไร่ กรมม้าแข่งในซ้าย มีหลวงศรีอัสวเดช เป็นเจ้ากรม ถือศักดินา 2,000 ไร่ ขุนราชอัศดร เป็นปลัดกรม ถือศักดินา 800 ไร่

3. กรมพระตำรวจใหญ่ขวา มีหลวงพิเรนทรเทพบดีศรีสมุห เป็นเจ้ากรม ถือศักดินา 2,000 ไร่ จหมื่นไชยพร เป็นปลัดกรม ถือศักดินา 800 ไร่

4. กรมพระตำรวจใหญ่ซ้าย มีพระอินทรเทพบดีศรีสมุห เป็นเจ้ากรม ถือศักดินา 2,000 ไร่ จหมื่นไชยภุษา เป็นปลัดกรม ถือศักดินา 800 ไร่

5. กรมพระตำรวจนอกขวา มีหลวงราชนรินทร์ เป็นเจ้ากรม ถือศักดินา 1,600 ไร่ จหมื่นทิพรักษา เป็นปลัดกรม ถือศักดินา 800 ไร่

6. กรมพระตำรวจนอกซ้าย มีหลวงอินทรเดช เป็นเจ้ากรม ถือศักดินา 1,600 ไร่ จหมื่นราชบาล เป็นปลัดกรม ถือศักดินา 800 ไร่

ในกรมพระตำรวจนอกมีกรมย่อยอยู่ในสังกัด 2 กรม คือ กรมม้าแข่งนอกขวา มีหลวงวิสูตร อัศดร เป็นเจ้ากรม ถือศักดินา 2,000 ไร่ ขุนภาชีชาติ เป็นปลัดกรม ถือศักดินา 800 ไร่, กรมม้าแข่งนอกซ้าย มีหลวงสุนทรสินธพ เป็นเจ้ากรม ถือศักดินา 2,000 ไร่ และขุนราชอาชาไนย เป็นปลัดกรม ถือศักดินา 800 ไร่

ในแต่ละกรมมีจางวางเจ้ากรมพระสมุหและปลัดกรมเป็นผู้บังคับบัญชา มีนายกองนายทพวงปฏิบัติงานลดหลั่นเป็นลำดับ

กรมพระตำรวจทั้ง 6 กรมมีหน้าที่หลัก คือ ถวายการอารักขาองค์พระมหากษัตริย์ทั้งยามสงบ ในเขตพระราชฐาน หรือเมื่อเสด็จออกนอกพระราชฐาน และยามศึกสงคราม นอกจากนี้หน้าที่ถวายการอารักขาองค์พระมหากษัตริย์แล้วยังต้องปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามแต่จะมีพระราชประสงค์ ซึ่งปรากฏหลักฐานในกฎมณเฑียรบาล และประชุมจดหมายเหตุสมัยกรุงศรีอยุธยา เกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบของกรมพระตำรวจจากประมวลกฎหมาย ซึ่งกำหนดหน้าที่และบรรดาศักดิ์ของเจ้าหน้าที่กรมพระตำรวจ อาจกล่าวได้ว่า "ตำรวจ" ในสมัยโบราณ ทำหน้าที่รับใช้เฉพาะองค์พระมหากษัตริย์เท่านั้น เช่น

1. เป็นพนักงานลงพระอาญาตามรับสั่ง
2. เป็นพนักงานถือตรารับสั่งไปนำกิจราชการ หรือข่าวคราวที่มีพระราชประสงค์จะทรงทราบเป็นการด่วน

3. เป็นพนักงานคุมผู้ต้องหาเข้ามาหน้าพระที่นั่ง
4. เป็นพนักงานนำผู้ที่ถูกลงพระราชอาญาออกจากที่เฝ้าฯ
5. เป็นพนักงานดูแลความเรียบร้อยในการเดินทางของแขกเมือง เพื่อเข้าเฝ้าฯ และรายงานการเดินทางให้ทรงทราบทุกกระยะ
6. เป็นพนักงานห้ามปราม ตามซ้าย ตามขวา เวลาเสด็จพระราชดำเนินออกนอกพระราชฐาน
7. เป็นพนักงานคอยดูแล ห้ามปรามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดทำให้ทรงระคายเคืองเบื้องพระยุคลบาท

ในหนังสือพระราชพงศาวดารหรือจดหมายเหตุ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาลงมาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์นี้ ปรากฏข้าราชการที่มีบรรดาศักดิ์ต่างๆ กันตามยุคตามสมัยคือ ขุน หลวง จหมื่น พระ พระยาซึ่งมีราชทินนามดังต่อไปนี้ผู้นี้ไป เช่น กำแหงรณฤทธิ์ กำจรใจราช ณรงค์วิจิตร นาวาผลานุโยค บริรักษ์ราชา พรหมบริรักษ์ พรหมพิบาล พิเรนทรเทพ มหาเทพ มหามนตรี มหานุภาพ มหิมานุภาพ ราชามาตย์ สามภพพ่าย สุริยภักดี อภัยรณฤทธิ์ อนุชิตชาตย์ (เดิมอนุชิตราชา) ท่านผู้มีราชทินนามเหล่านี้ล้วนรับราชการในกรมพระตำรวจทั้งสิ้น

ตำรวจกรมนี้มีชื่อเรียกกันเป็นคำสามัญว่า "ตำรวจหอก" เพราะอาวุธที่ใช้ถือเวลาแห่ นำตามเสด็จฯ มาตั้งแต่เดิมคือหอก ในสมัยโบราณกรมพระตำรวจเป็นกรมขึ้นโดยตรงต่อพระเจ้าแผ่นดิน บุคคลที่มีโอกาสเข้ารับราชการสนองพระเดชพระคุณในกรมนี้ ต้องเป็นผู้ที่มีความจงรักภักดีต่อองค์พระเจ้าแผ่นดิน และทรงไว้วางพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง เวลามีสักสงคราม ข้าราชการกรมพระตำรวจนี้ก็กลายเป็นนักรบที่เข้มแข็งและกล้าหาญ มีตำแหน่งแม่ทัพนายกอง ในยามปกติก็รับราชการอยู่ใกล้ชิดพระยุคลบาท และถ้ามีราชการพิเศษก็มักทรงใช้ไปปฏิบัติราชการแทนพระองค์

กรมพระตำรวจมีการเปลี่ยนแปลงบ้างแต่หลักใหญ่ก็คือ การรับราชการสนองพระเดชพระคุณอยู่ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทซึ่งดำเนินติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความไว้วางพระราชหฤทัย ดังจะให้เห็นจากการที่กรมพระตำรวจได้รับสิทธิพิเศษสามารถถืออาวุธเข้าใกล้บริเวณที่ประทับ และยังมีอำนาจในการชำระตัดสินคดีความที่มีมาถึงพระเนตรพระกรรณอีกด้วย ดังนั้นบุคคลที่จะได้รับการคัดเลือกเข้ารับราชการในกรมพระตำรวจในสมัยโบราณจะต้องคัดเลือกจากผู้ที่มิชาติกำเนิดสืบเชื้อสายมาจากตระกูลที่ทำคุณประโยชน์แก่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และจะต้องเป็นบุคคลที่ทรงรู้จักและประจักษ์พระราชหฤทัยในความซื่อสัตย์สุจริตเป็นอย่างดี ตามโบราณราชประเพณีเมื่อมีพระมหากษัตริย์ไม่ว่าประทับอยู่ ณ ที่ใด ๆ

จะต้องมีเจ้าหน้าที่รักษาพระองค์ถวายความปลอดภัยตลอดเวลาไม่มีขาด สมัยรัชกาลที่ 5 มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่รักษาพระองค์ ขึ้น 3 พวก คือ

1. ราชนครรักษ์
2. ทหารมหาดเล็ก
3. กรมพระตำรวจ

ทั้ง 3 พวกนี้มีชื่อต่างกัน แต่ความหมายที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการอย่างเดียวกัน คือรักษาพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระมเหสี พระราชโอรส พระราชธิดา เหมือนกัน

ประวัติและหน้าที่ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

แต่โบราณราชประเพณี เมื่อมีพระมหากษัตริย์ ก็ต้องมีทหารรักษาพระองค์ สมัยรัชกาลที่ 5 มีทหารรักษาพระองค์ 3 พวก คือ

1. ราชนครรักษ์
2. ทหารมหาดเล็ก
3. ตำรวจหลวงรักษาพระองค์

ทั้ง 3 พวกนี้มีชื่อต่างกัน แต่มีความหมายที่จะปฏิบัติราชการอย่างเดียวกัน คือ รักษาพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระมเหสี พระราชโอรส พระราชธิดา เหมือนกัน ส่วนตำรวจหลวงรักษาพระองค์นั้น ธรรมเนียมเดิมแต่โบราณก็บอกว่าเป็นทหาร สัตว์ญัตร์ของตำรวจหลวงรักษาพระองค์ก็บอกว่าเป็นทหาร แต่มาเปลี่ยนเรียกตำรวจหลวงรักษาพระองค์ตั้งแต่ 17 ตุลาคม 2460 โดยมีประกาศขนานนามกรมพระตำรวจ และกรมพระตำรวจวัง ด้วยมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า กรมพระตำรวจนั้น เป็นกรมรักษาพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสืบมาแต่สมัยโบราณราชประเพณี ครั้นมาในสมัยปัจจุบันนี้มีกรมที่เรียกว่าตำรวจขึ้นมากหลายด้วยกัน ซึ่งอาจจะเป็นเหตุให้ขนานนามปะปนกันไปได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนขนานนามกรมพระตำรวจเสียใหม่ว่า กรมพระตำรวจหลวงรักษาพระองค์

อนึ่ง กรมพระตำรวจวังซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติราชการในพระราชสำนักนั้นเป็นการสมควรจะขนานนามใหม่เพื่อมิให้เป็นการปะปนกันกับกรมพระตำรวจหลวงรักษาพระองค์ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขนานนามกรมพระตำรวจวังใหม่ว่า กรมวัง ส่วนข้าราชการที่ประจำรับราชการในกรมพระตำรวจวังนั้น ให้เรียกว่า พนักงานกรมวัง หรือ พนักงานวัง อย่างเช่นพนักงานภูษามาลา หรือพนักงานสนมพลเรือน ดังที่ใช้เรียกมาแล้ว เป็นต้น

การแต่งกายของตำรวจหลวงรักษาพระองค์สมัยรัชกาลที่ 5 คล้ายกับทหารราบสมัยนั้น มีฝักกันข้างเล็กน้อย คือทหารราบอินทรีชนิดที่ป่าสีแดงมีแถบสีทอง ส่วนตำรวจหลวงรักษาพระองค์

ใช้อินทรธนูสีบานเย็น คาครัดประคตไหมสีแดงเป็นประจำ นอกนั้นเหมือนทหารราบทุกอย่าง แต่งเครื่องแบบปกติ ครีดยศ เต็มยศ ก็เหมือนทหารราบ เครื่องหมายยศก็ใช้แบบเดียวกัน งบประมาณขึ้นกับกระทรวงกลาโหม ส่วนการบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ผู้ที่มาเป็นตำรวจหลวงรักษาพระองค์นั้น เป็นบุตรข้าราชการ บิดาหรือญาติผู้ใหญ่นำมาถวายตัวเป็นมหาดเล็ก ทรงใช้สอยใกล้ชิดพระองค์ ทรงทราบนิสัยใจคอของผู้นั้นเป็นผู้ประพฤติดี ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัย เมื่อเติบโตขึ้นจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นตำรวจหลวงรักษาพระองค์ มีหน้าที่คอยเฝ้าตามเสด็จฯ เมื่อเวลาเสด็จออกจากพระราชฐานชั้นใน มีหน้าที่ตรวจตราจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายในเขตพระราชฐานชั้นนอก เขตพระราชฐานชั้นในเป็นหน้าที่ของกรมโยธา บางครั้งบางครั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ไปจับกุมผู้หนึ่งผู้ใด ณ สถานที่ใดๆ ได้ทั้งสิ้น หรือไปปรามโจรผู้ร้ายต่างจังหวัด เมื่อจับกุมผู้หนึ่งผู้ใดแล้ว ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ก็มาชำระความเอง เป็นอัยการ เป็นผู้พิพากษา เสร็จไปในตัว ศาลของตำรวจหลวงรักษาพระองค์ คือ หออรรถวิจิตร เป็นตึกชั้นเดียวอยู่ในพระบรมมหาราชวัง ถ้าจะเข้าไปพระบรมมหาราชวัง ทางประตูศรีสุนทร หออรรถวิจิตรอยู่ทางซ้าย

ประวัติและหน้าที่ของตำรวจหลวงรักษาพระองค์ สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6

พุทธศักราช 2453 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ขึ้นครองราชสมบัติ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสนาบดีกระทรวงวังจัดทำเนียบตำรวจหลวงรักษาพระองค์เสียใหม่ ดังนี้

ในปีพุทธศักราช 2460 กองตระเวน (โปลิศ) ได้เปลี่ยนชื่อกรมเป็นกรมตำรวจนครบาล และกรมตำรวจภูธร และในพระราชสำนักก็ยังมีตำรวจนอก ตำรวจวัง และอื่นๆ อีกหลายหน่วย ซึ่งในวันที่ 17 ตุลาคม พุทธศักราช 2460 ได้มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้เปลี่ยนขนานนามกรมพระตำรวจเสียใหม่ว่ากรมพระตำรวจหลวงรักษาพระองค์ (อันมีชื่อย่อเรียกกันต่อมาจนบัดนี้ว่าตำรวจหลวง รอ.) ตามประกาศขนานนาม กรมพระตำรวจ และกรมพระตำรวจวัง ดังนี้

ประกาศขนานนามกรมพระตำรวจและกรมพระตำรวจวัง

ด้วยมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่ากรมพระตำรวจ เป็นกรมรักษาพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสืบมาแต่โบราณราชประเพณี ครั้นมาในสมัยปัจจุบันนี้มีกรมที่เรียกว่าตำรวจ ขึ้นมาหลายด้วยกันซึ่งอาจจะเป็นเหตุให้ขนานนามปะปนกันไปได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนขนานนามกรมพระตำรวจเสียใหม่ว่า **กรมพระตำรวจหลวงรักษาพระองค์**

อนึ่ง กรมพระตำรวจวัง ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติกรในพระราชสำนักนั้น เป็นการสมควรจะขนานนามใหม่เพื่อมิให้เป็นการปะปนกันกับกรมตำรวจหลวงรักษาพระองค์ จึงทรงพระกรุณาโปรด

เกล้าฯ ให้ชื่อนานนามกรมพระตำรวจวังใหม่ว่า กรมวัง ส่วนข้าราชการที่ประจำรับราชการในกรมพระตำรวจวังนั้น ให้เรียกว่าพนักงานกรมวังหรือพนักงานวัง อย่างเช่นพนักงานภูษามาลา หรือพนักงานสนมพลเรือน ดังที่ใช้เรียกมาแล้วเป็นต้น ทั้งนี้ให้ใช้ชื่อนานนามตามใหม่นี้ตั้งแต่วันที่ประกาศนี้เป็นต้นไป

ในสมัยรัชกาลที่ 6 คงจัดตำแหน่งกรมพระตำรวจเป็น 6 กรม ดังเช่นในอดีต แต่ในการปกครองบังคับบัญชาและจัดเวรเข้าประจำรับราชการนั้นคงจัดเป็น 2 หมวดใหญ่ ผลัดเวรเข้ารับราชการ การทำหน้าที่พระตำรวจในรัชกาลนี้ นอกจากเข้ากระบวนแห่ในการเสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนต่างๆแล้ว คงทำหน้าที่อยู่เวรยามประจำที่พระตำหนักที่ประทับ เจ้ากรมพระตำรวจมีหน้าที่เข้าเวรถวายความปลอดภัยคุ้มกันมหาดเล็กเวร ทั้งยังได้รับการฝึกหัดเยี่ยงทหาร รวมทั้งได้เข้าร่วมในการประลองยุทธเสื่อป่าร่วมกับเสื่อป่า ลูกเสือ และทหารรักษาวัง ว.ป.ร. ด้วย

ยศของตำรวจหลวงรักษาพระองค์

1. นายตำรวจ ศรี
2. นายตำรวจ โท
3. นายตำรวจ เอก
4. ขุนตำรวจ ศรี
5. ขุนตำรวจ โท
6. ขุนตำรวจ เอก
7. พระตำรวจ ศรี
8. พระตำรวจ โท
9. พระตำรวจ เอก
10. จอมพระตำรวจ

การแต่งกายของตำรวจหลวงรักษาพระองค์ในสมัยรัชกาลที่ 6 แต่งกายเหมือนกับทหารโบราณ สวมหมวกทรงประพาส เสื่อชั้นนอกสีขาว อินทรรณูแบนสีขาวเหมือนกับเสื่อ เครื่องหมายยศเป็นแผ่นดัดที่คอเสื้อเป็นสักหลาดสีแดง ริมเป็นแถบริบบิ้นสีทอง คาคอร์ดประคตสีแดง นุ่งผ้าม่วง สีน้าเงิน ถุงเท้าดำ รองเท้าคัทชูสีดำ สะพายดาบฝักหนังเป็นเครื่องแบบปกติ

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมเสื่อชั้นนอกสีขาว เครื่องหมายยศเป็นแผ่นดัดที่คอเสื้อ เป็นสักหลาดสีแดง ขริบเป็นแถบริบบิ้นสีทอง ประดับเหรียญตรา นุ่งผ้าม่วงเชิงสีน้าเงิน คาคอร์ดประคตริบบิ้นสีทอง ถุงเท้าสีขาว รองเท้าคัทชูสีดำมีเข็มชูปทอง (โบว์) สะพายดาบฝักหนัง

เครื่องแบบเต็มยศ สวมเสื้อสักหลาดสีเขียว ประดับเหรียญตราดาว เครื่องหมายยศติดที่ แขนเสื้อทั้งสองข้าง คาดรัดประคดริบบิ้นสีทอง นุ่งผ้าม่วงเชิงสีน้ำเงิน ถูงเท้าสีขาว รองเท้าคัทชูสีดำ มีเข็มชูปทอง สะพายดาบฝักทอง

แต่งเครื่องแบบปกติ ครึ่งยศ เต็มยศ สวมหมวกทรงประพาส

ในกรณีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสต่างจังหวัด ตำรวจหลวงรักษา พระองค์ต้องแต่งเครื่องแบบอีกแบบหนึ่ง เรียกว่า เครื่องแบบเดินป่า สวมหมวกหนีบน้ำเงิน สวม เสื้อชั้นนอกสีทากิ อินทรธนูเป็นผ้าติดเครื่องหมายยศที่คอเสื้อ กางเกงผ้าเสิร์ทสีน้ำเงิน ทรงกางเกง แบบรัสเซีย สวมรองเท้าน้ำตาล สนับแข้งหนังสีน้ำตาล สวมเครื่องสนามหนังสีน้ำตาล ข้างขวา สะพายปืนเม้าเซอร์ชนิดต่อด้าม ข้างซ้ายสะพายดาบฝักหนัง

ตำรวจหลวงรักษาพระองค์จะมีอาวุธที่ทางราชการจ่ายให้ประจำตัวนายตำรวจ คือ

1. ปืนเม้าเซอร์ต่อด้าม 1 กระบอก
2. หอก 1 เล่ม
3. ดาบฝักหนัง 1 เล่ม
4. ดาบฝักทอง 1 เล่ม

ในรัชกาลที่ 7 มีการจัดระเบียบราชการในพระราชสำนัก กรมพระตำรวจถูกปรับลด อัตรากำลังพร้อมกับกรมทหารรักษาวัง ว.ป.ร. และถูกยุบเลิกไปภายหลังเกิดกบฏบวรเดช ใน พ.ศ. 2476 ขณะที่กรมทหารรักษาวัง ว.ป.ร. ซึ่งเป็นส่วนราชการสังกัดกระทรวงวังเช่นเดียวกัน ถูกปรับเปลี่ยนไปสังกัดกระทรวงกลาโหม และเปลี่ยนนามเป็น กองพันทหารราบที่ 9 ก่อนที่จะปรับเปลี่ยนเป็น กองพันที่ 3 กรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์มาตั้งทุกวันนี้ ภายหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ พลตรี หม่อมทวีวงศ์ ถวัลย์ศักดิ์ (ม.ร.ว. เถลิงลาภ ทวีวงศ์) มาดำรงตำแหน่งเลขาธิการพระราชวังแล้ว จึงได้มีการรื้อฟื้นพระราชประเพณี สำคัญ ในพระราชสำนักขึ้นใหม่ รวมทั้งได้มีการรื้อฟื้น “สี่พระตำรวจ” ที่มีหน้าที่นำเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขึ้นใหม่ โดยจัดเป็นข้าราชการสังกัดกองวัง สำนักพระราชวัง แล้ว จัดเป็นแผนกพระตำรวจหลวง ปัจจุบันยกขึ้นเป็นฝ่ายพระตำรวจหลวง สังกัดกองวัง สำนัก พระราชวัง แต่บทบาทการถวายอารักขานั้นเปลี่ยนไป

หน้าที่ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ในปัจจุบัน

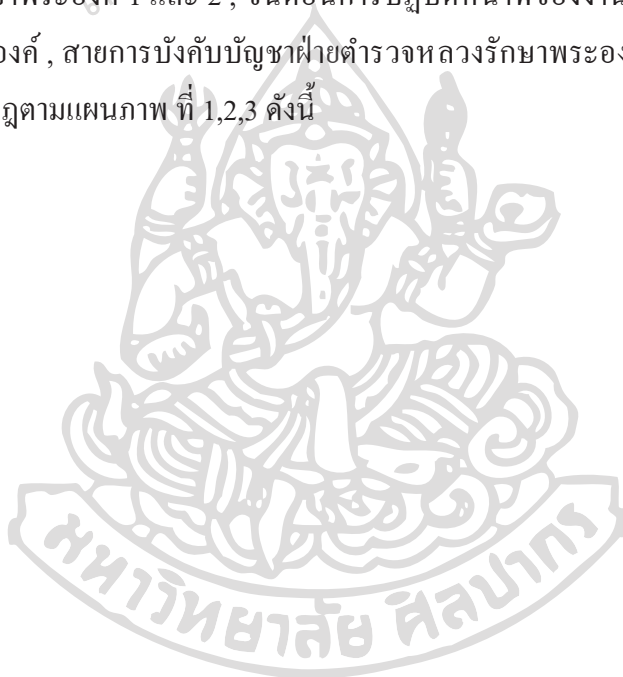
หน้าที่ปฏิบัติของตำรวจหลวง รอ. ได้ยึดหลักการปฏิบัติหน้าที่ตามแบบโบราณราช ประเพณีดั้งเดิมที่ปฏิบัติถ่ายทอดต่อกันมา มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามสถานการณ์ของ บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลง การปฏิบัติหน้าที่บางอย่างก็งดปฏิบัติยกเลิกไป ส่วนใหญ่ยังคงความเป็น โบราณราชประเพณีไว้ เป็นหน่วยงานเดียวที่แต่งเครื่องแบบปฏิบัติหน้าที่เหมือนเดิมตั้งแต่อดีตที่มี

พระตำราวจมาจนถึงปัจจุบัน และปฏิบัติหน้าที่ถวายความปลอดภัยภายในที่ประทับเป็นประจำทุกวัน ตลอดเวลา 24 ชั่วโมง กับป้องกันรักษาพระองค์ และถวายระดับพระเกียรติยศในการปฏิบัติหน้าที่ รับ-นำเสด็จพระราชดำเนินไปในงานพระราชพิธี , งานรัฐพิธี , งานประเพณี และงานสาธารณกุศล ต่างๆ ตามหมายรับสั่ง และหมายกำหนดการ ทั้งในปริมณฑล และต่างจังหวัด

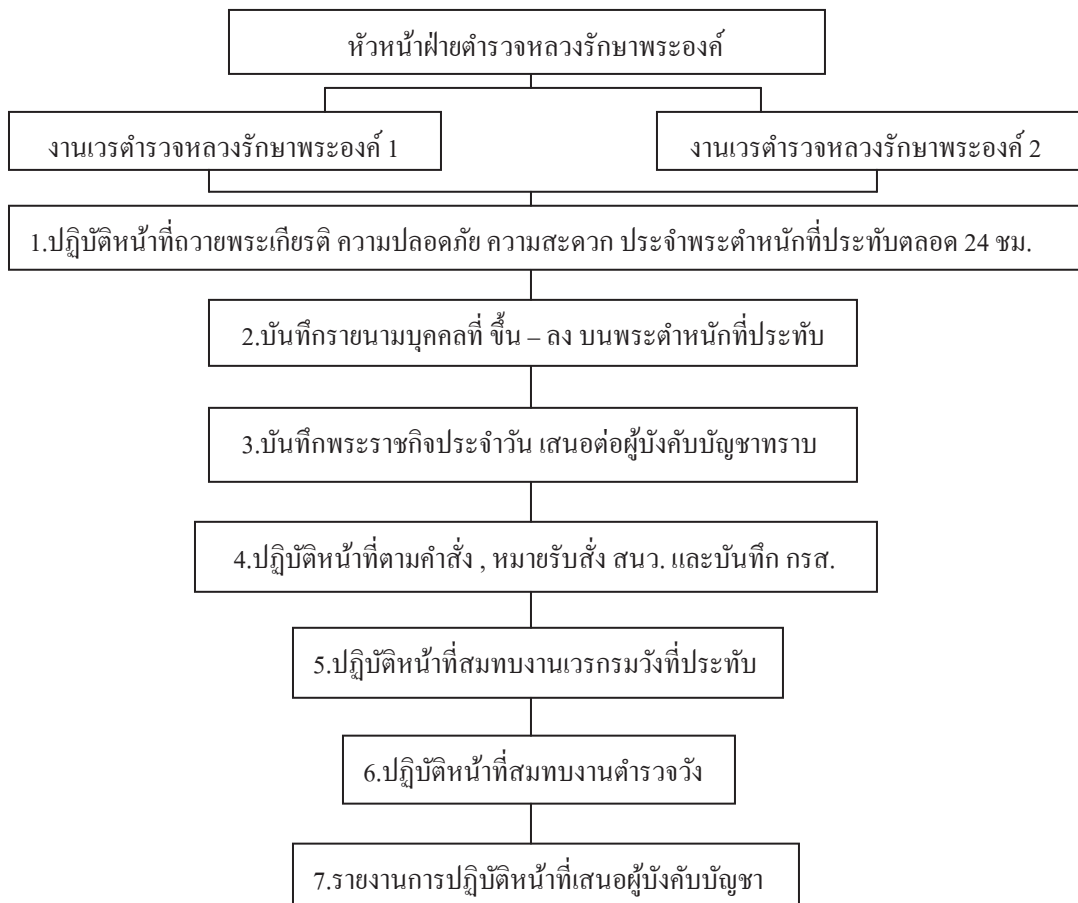
ปัจจุบันฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ มีการแบ่งงานภายในเป็น 3 งาน คือ

1. งานเวรตำรวจหลวงรักษาพระองค์ 1
2. งานเวรตำรวจหลวงรักษาพระองค์ 2
3. งานธุรการ / พัสดุ ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

ทั้งนี้ ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์มีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของงานเวร ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ 1 และ 2 , ขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของงานธุรการ / พัสดุ ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ , สายการบังคับบัญชาฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ เพื่อให้เกิดความชัดเจน รายละเอียดปรากฏตามแผนภาพ ที่ 1,2,3 ดังนี้

โครงสร้างขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของงานเวรตำรวจหลวงรักษาพระองค์ 1 และ 2

แผนภาพที่ 1 โครงสร้างขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของงานเวรตำรวจหลวงรักษาพระองค์ 1 และ 2

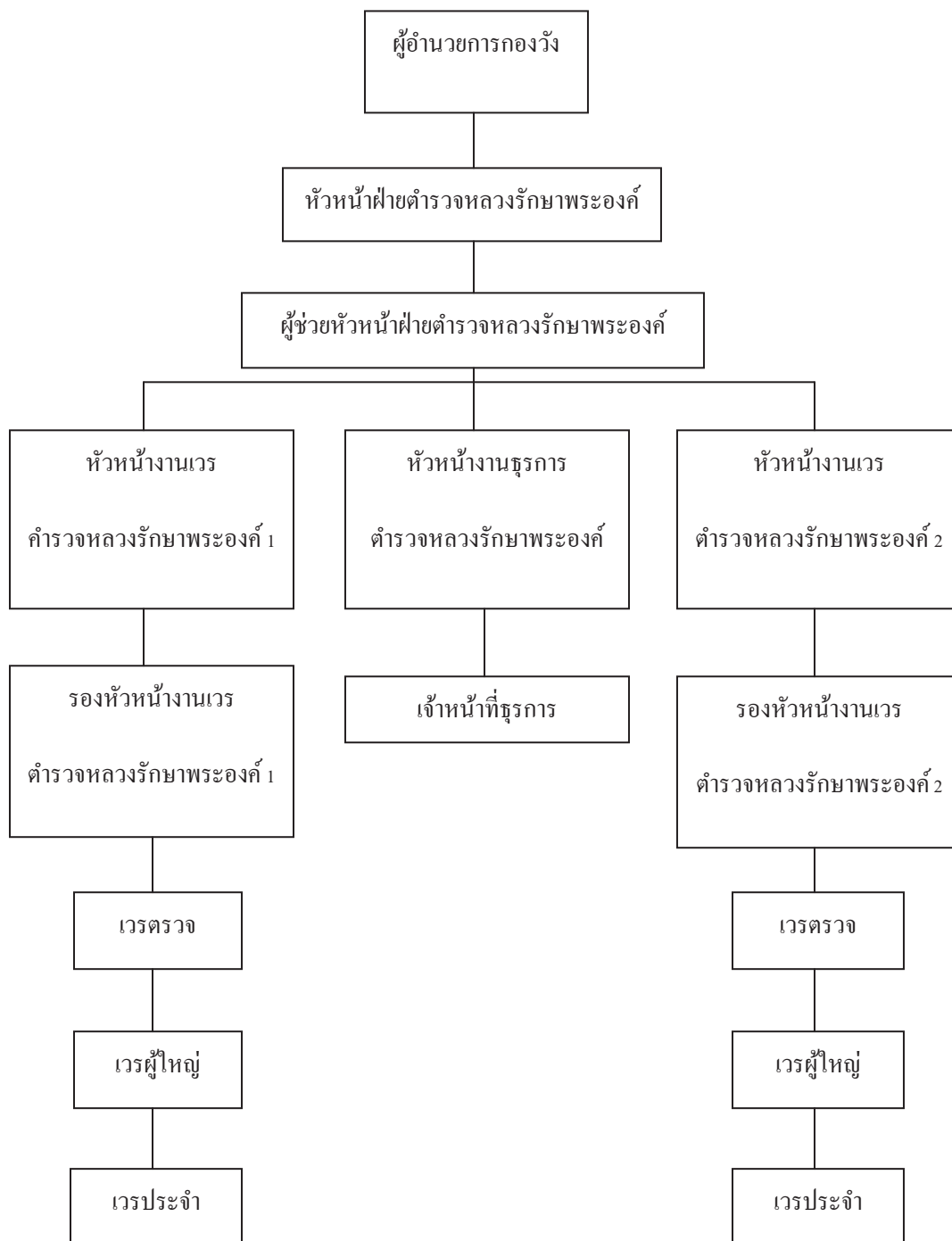

โครงสร้างขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของงานธุรการ / พัสดุ ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

แผนภาพที่ 2 โครงสร้างขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของงานธุรการ / พัสดุ
ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

โครงสร้างสายการบังคับบัญชาฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

แผนภาพที่ 3 โครงสร้างสายการบังคับบัญชาฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

แนวคิดเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4

ในการที่จะปฏิบัติงานราชการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หน่วยงานได้ตั้งเอาไว้ย่อมมีประสิทธิภาพนั้น บุคลากรทั้งในระดับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานควรที่จะน้อมนำเอาหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานราชการโดยนำหลักอิทธิบาท 4 มาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานเพื่อให้การปฏิบัติงานราชการเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้า ความหมายและองค์ประกอบของหลักอิทธิบาท 4 ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหมายของหลักอิทธิบาท 4

จากข้อความที่ปรากฏใน ส.ม.(ไทย) 31 /1108 /116 ได้กล่าวถึง อิทธิบาท 4 ในปารสูตร ความว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อิทธิบาท 4 เหล่านี้ อันบุคคลเจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อถึงฝั่งจากที่มีไฉ่ฝั่ง. อิทธิบาท 4 เป็นไฉน ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมเจริญอิทธิบาทอันประกอบด้วยฉันทสมาธิ และปรานสังขาร เจริญอิทธิบาทอันประกอบด้วยวิริยสมาธิ และปรานสังขาร เจริญอิทธิบาทอันประกอบด้วยจิตตสมาธิ และปรานสังขาร เจริญอิทธิบาทอันประกอบด้วยวิมังสาสมาธิ และปรานสังขาร ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อิทธิบาท 4 เหล่านี้แล อันบุคคลเจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อถึงฝั่งจากที่มีไฉ่ฝั่ง

นอกจากนี้ความหมายของอิทธิบาท 4 นั้น มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอความหมายของอิทธิบาท 4 ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 137) ได้อธิบายว่า อิทธิ หมายถึง ความเจริญ ความงอกงาม ความสำเร็จ บาท หมายถึง ทาง เส้นทาง อุบายเครื่องบรรลุนรวมเป็น อิทธิบาท หมายถึง ทางหรืออุบาย เป็นเครื่องบรรลุความรุ่งเรือง หรือความสำเร็จ

สารานุกรมพระพุทธศาสนา (2529 : 69) ได้อธิบายว่า อิทธิบาท คือคุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ มี 4 อย่าง คือ

1. ฉันทะ พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น
2. วิริยะ เพียรประกอบสิ่งนั้น
3. จิตตะ เอาใจฝักใฝ่สิ่งนั้น ไม่วางธุระ
4. วิมังสา หมั่นตรិตรอง พิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น

คุณ 4 อย่างนี้มีบริบูรณ์แล้วอาจชักนำบุคคลให้ถึงสิ่งที่ต้องประสงค์ ซึ่งไม่เหลือวิสัย

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (2553 : 160) ได้อธิบายว่า อธิธบาท 4 คือคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ , คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ) (“ม.ป.ป.”: 4-6) อธิบายไว้ในหนังสือ โภธิปักขิยธรรม ความว่า คำว่า อธิธิ หรือ ฤทธิ ภาษาบาลี ก็เป็น อธิธิ , ภาษาไทยที่มาจาก สันสกฤต ก็เป็น ฤทธิ หรือที่เราเรียกกันว่า ฤทธิ ; ฤทธิ ก็แปลว่า ความสำเร็จ หรือ เครื่องให้ถึงความสำเร็จ ของประโยชน์ที่ถูกต้อง อธิธบาท ก็หมายถึงรากฐาน สิ่งที่เป็นรากฐาน หรือ เป็นเครื่องมือชั้น รากฐานที่ทำให้เกิดฤทธิ

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปิ่น ปญฺญานนฺโท) (“ม.ป.ป.”: 60) ได้อธิบายไว้ในหนังสือ งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข ถึงความหมายของอธิธบาท 4 ไว้ดังนี้ คือ ข้อธรรมที่เป็นบันได แห่งความสำเร็จในการปฏิบัติกิจทุกอย่าง ประกอบไปด้วย

ฉันทะ ความพอใจในเรื่องที่เราจะทำ

วิริยะ ความเพียรไม่ทอดทิ้งในการประกอบกิจนั้นๆ

จิตตะ เอาใจใส่ไม่ทอดธุระในเรื่องนั้นๆ

วิมังสา จะต้องทำงานนั้นต่อไป บันไดสู่ความสำเร็จสี่ประการนี้ ข้อสุดท้ายสำคัญที่สุด

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูรค์ ปยุตฺโต) (2553: 842) อธิบายไว้ในหนังสือ พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ ว่า อธิธบาท แปลว่า ธรรมเครื่องให้ถึงอธิธิ (ฤทธิ หรือความสำเร็จ) หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ หรือแปลง่ายๆว่า ทางแห่งความสำเร็จ มี 4 อย่าง คือ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (ความสอบสวน ไตร่ตรอง) แปลให้จำง่ายตามลำดับว่า มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝึกฝึ ใช้ปัญญาสอบสวน

ความจริงอธิธบาท 4 อย่างนี้ เกื้อหนุนกัน และมักมาด้วยกัน เช่น เกิดฉันทะ มีใจรัก แล้วก็ทำให้พากเพียร เมื่อพากเพียร ก็เอาใจจดจ่อใฝ่ใจอยู่เสมอ และเปิดช่องให้ใช้ปัญญาพิจารณา ไตร่ตรอง แต่ที่แยกพิจารณาแต่ละข้ออย่างนี้ ก็ถือด้วยเอาภาวะที่เด่นเป็นใหญ่ เป็นตัวนำ เป็นตัวชักจูงข้ออื่นๆ ในแต่ละกรณี เช่น เมื่อฟังธรรมด้วยกัน คนหนึ่งชอบศึกษาธรรม ฟังด้วยความรักความพอใจในธรรม อยากรู้อยากเข้าใจธรรมให้ยิ่งขึ้นไป (หรือแม้เพียงแต่ชอบใจธรรมที่แสดงในคราวนั้น หรือชอบผู้แสดงคราวนั้น) จึงฟังด้วยจิตใจแน่วแน่ ก็มีฉันทะเป็นตัวเด่นชักนำสมาธิและกุศลธรรมอื่นๆ อีกคนหนึ่งมีนิสัยหรือความรู้สึกเกิดขึ้นในขณะนั้นว่า เมื่อพบอะไรที่ฟังทำก็ต้องสู้ต้องเอาชนะ ต้องเข้าเผชิญและทำให้สำเร็จ จึงฟังด้วยความรู้สึกว่าเป็นสิ่งท้าทาย จะต้องพยายามเข้าใจให้ได้ ก็มีวิริยะเป็นธรรมเด่น อีกคนหนึ่ง มีนิสัยเอาใจใส่รับผิดชอบ ไม่ว่าอะไรที่ตนเกี่ยวข้องก็จะต้องใส่ใจเอาใจจดจ่อติดตาม จึงตั้งใจฟังเอาใจคิดตามเนื้อความไป ก็มีจิตตะเป็นใหญ่ อีกคนหนึ่ง คิดจะ

ตรวจสอบว่า ธรรมที่แสดงนั้นจริงหรือไม่ ดีหรือไม่ หรือจะค้นหาเหตุผลในธรรมที่ฟัง ฟัง ไปก็คิดใคร่ครวญพิจารณาสอบสวนไป ใจจึงแน่วแน่อยู่กับธรรมที่ฟัง ก็มีวิมangsa เป็นใหญ่ ด้วยเหตุนี้บางแห่งท่านจึงเรียกอิทธิบาท 4 นี้ว่าเป็นอริยคติ หรืออริยปฏิบัติ 4 โดยกำหนดเอาภาวะที่เป็นใหญ่ เป็นหัวหน้า ในกรณีนั้นๆ

พระเทพดิลก (ระแบบ จิตญาโณ) (2548: 195) อธิบายไว้ในหนังสือ นิเทศธรรม ว่า อิทธิบาท 4 คือ ธรรมที่จะนำผู้ประพฤติปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนประสงค์ ซึ่งต้องไม่เหลือวิสัย คือสิ่งที่ตนประสงค์นั้นต้องอยู่ในวิสัยที่อาจใช้ความเพียรพยายาม ทำให้เกิดขึ้นได้ มิใช่เป็นความเพ้อฝันที่ไม่มีโอกาสจะประสบความสำเร็จได้

ทุกขั้นตอนของการทำงานไม่ว่าจะเป็นขั้นวางแผน ประเมินผล ลงมือทำ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง แก้ไข ล้วนต้องอาศัยวิมangsa เป็นสำคัญ นั่นคือ การดำรงชีวิตอย่างใช้ปัญญาทุกขั้นตอนของชีวิต จนได้ชื่อว่าเป็นชีวิตที่ประเสริฐนั่นเอง

คุณธรรมทั้งสี่ประการนี้ มีลักษณะหนุนหนุนช่วยกันอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัญญาหรือวิมangsa คอยตรวจสอบความยิ่งความหย่อนของการทำงาน พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไขไปตามควรแก่กรณี เมื่อทำได้อย่างนี้ ความสำเร็จในสิ่งที่ตนต้องการก็จะบังเกิดขึ้นตามสมควรแก่เหตุ กรณี ที่ประกอบกระทำเสมอ

อิทธิบาท 4 นี้ ขอเพียงมีจุดเริ่มต้นขึ้นเท่านั้น การสนับสนุนกัน ความเข้มข้นของธรรมะจะเพิ่มขึ้นโดยลำดับ โดยมีความเพียรพยายามเป็นแรงขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จในกิจกรรมเหล่านั้น

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล โส) (“ม.ป.ป.”: 37) เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดศธรรมกายาราม ได้อธิบายไว้ในหนังสือ ความสำเร็จ หลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติสุข ว่า อิทธิบาท หมายถึง ข้อปฏิบัติในการทำการงานให้สำเร็จ มี 4 ประการ คือ ฉันทะ ความรักงาน , วิริยะ ความพากเพียร , จิตตะ ความเอาใจจดจ่อ เอาใจใส่ดูแลให้การทำงานดำเนินไปด้วยดี , วิมangsa สติปัญญาสอดส่องการทำการงาน หรือการอาชีพ ให้เป็นไปด้วยดี ไม่มีปัญหา

จากความหมายของอิทธิบาท 4 ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนา ที่เป็นเส้นทางหรือเป็นเหตุให้ผู้ประพฤติ ปฏิบัติประสบความสำเร็จตามที่ประสงค์ที่ถูกต้อง ซึ่งต้องอยู่ในวิสัยที่ใช้ความเพียรพยายามทำให้เกิดขึ้นได้ อันประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความพอใจ วิริยะ คือ ความพากเพียร จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ และ วิมangsa คือ การไตร่ตรอง ซึ่งจะมีลักษณะที่เกื้อหนุนกันอย่างต่อเนื่อง โดยมีวิมangsa อันเป็นการใช้ปัญญาในการที่จะคอยตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขในทุกขั้นตอน ซึ่งถือเป็นข้อที่สำคัญที่สุด

องค์ประกอบของหลักอิทธิบาท 4

จากข้อความที่ปรากฏใน ที.ปา.(ไทย) 16 /231 /179 ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักอิทธิบาท 4 ในสังคีตสูตร ความว่า

1. คู่ก่อนผู้มีอายุทั้งหลาย ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ ย่อมเจริญอิทธิบาท อันประกอบด้วยฉันทสมาธิประธานสังขาร
2. ย่อมเจริญอิทธิบาท อันประกอบด้วยวิริยสมาธิประธานสังขาร
3. ย่อมเจริญอิทธิบาท อันประกอบด้วยจิตสมาธิประธานสังขาร
4. ย่อมเจริญอิทธิบาท อันประกอบด้วยวิมังสาสมาธิประธานสังขาร

อิทธิบาท 4 มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 4 ประการ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งมีผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักอิทธิบาท 4 ไว้ ดังนี้

ฉันทะ (ความพอใจ)

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ) (“ม.ป.ป.”: 8-14) ได้อธิบายไว้ในหนังสือ โภธิปักขิยธรรม ที่สามารถสรุปความของฉันทะ ได้ความว่า ฉันทะ คือ ความพอใจ อันเป็นจุดตั้งต้นที่สำคัญที่สุด ตั้งต้นถูกต้องมันก็เป็นอันหวังความสำเร็จได้ เป็นกำลังผลักดันให้ทำต่อไป โดยง่าย โดยสะดวก ถ้ารากฐานนี้ไม่ถูกหรือไม่มีแล้ว มันจะทำต่อไปไม่ได้ ฉะนั้นจงย้อนไปสำรวจดูที่รากที่เหง้า ที่จุดตั้งต้นอันแรกนี้ว่า ฉันทะของเราถูกต้อง บริสุทธิ์ มีมากพอหรือไม่ เราจะต้องมีฉันทะ เป็นจุดตั้งต้นให้บริสุทธิ์ผุดผ่องให้มากพอ แล้วจึงจะไปรอด

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปั่น ปัญญา นนโท) (“ม.ป.ป.”: 61) ได้อธิบายไว้ในหนังสือ งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข ที่สามารถสรุปความในส่วนที่เกี่ยวกับฉันทะ ว่า ให้มีความพอใจ เรียกว่า ฉันทะ พอใจในการที่จะกระทำ พอใจในการที่จะศึกษาค้นคว้าให้เกิดความรู้ความเข้าใจ สิ่งใดเรารักเราพอใจ ก็มักจะทำสิ่งนั้นให้ดี แต่สิ่งใดเราไม่ชอบไม่ค่อยพอใจ ทำสิ่งนั้นก็ไม่ได้ดี คนที่เก่งเรื่องอะไรก็ตาม ถ้าเราศึกษาแล้วก็จะพบความจริงข้อหนึ่งว่า คนนั้นเขาชอบมากในเรื่องนั้น ชอบมากในเรื่องนั้นจึงเก่งในเรื่องนั้น เพราะฉะนั้นเราจะต้องเพาะความพอใจในการที่จะปฏิบัติให้เกิดขึ้น ในการพิจารณาตัวเอง ตักเตือนตนเองให้เกิดขึ้น อย่างนี้เรียกว่าเป็นฐานขั้นต้นที่เราทำได้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูรค์ ปยุตฺโต) (2553: 842) อธิบายในส่วนที่เกี่ยวกับฉันทะไว้ในหนังสือพุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ ดังนี้

ฉันทะ ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำในสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุถึงจุดหมาย พุดง่าย ๆ ว่า รักงาน และรักจุดหมายของงาน พุดให้ลึกกลงไปในทางธรรมว่า ความรักความใฝ่ใจปรารถนาต่อภาวะดีงาม

เต็มเปี่ยมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นจุดหมายของสิ่งทีกระทำซึ่งจะเข้าถึงได้ด้วยการกระทำนั้น อยากให้สิ่งนั้นๆเข้าถึงหรือดำรงอยู่ในภาวะที่ดีที่งดงามที่ประณีต ที่สมบูรณ์ที่สุดของมัน หรืออยากให้อาณาจักรงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้นๆ เกิดมีขึ้นจริง อยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่งดงามนั้น ความอยากที่เป็นฉันทะนี้เป็นคนละอย่างกันกับความอยากได้สิ่งนั้นๆ มาเสพเสวย หรืออยากเอามาเพื่อตัวตนในรูปใดรูปหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าเป็นตัณหา ความอยากของฉันทะนั้นทำให้เกิดความสุขความชื่นชมเมื่อเห็นสิ่งนั้นๆ งานนั้นๆ บรรลุความสำเร็จเข้าถึงความสมบูรณ์ อยู่ในภาวะอันดีงามของมัน หรือพูดแยกออกไปว่า ขณะเมื่อสิ่งนั้นหรืองานนั้นกำลังเดินหน้าไปสู่จุดหมาย ก็เกิดความปิติเป็นความเอิบอิ่มใจ ครั้นสิ่งหรืองานที่ทำนั้นบรรลุจุดหมาย ก็เกิดความโสมนัส เป็นความน่ายินใจที่พร้อมด้วยความรู้สึกโปร่งโล่งผ่องใส เบิกบานแผ่ออกไปเป็นอิสระไร้ขอบเขต ส่วนความอยากของตัณหาทำให้เกิดความสุขความชื่นชมเมื่อได้สิ่งนั้นมาให้ตนเสพเสวยรสอร่อย หรือปรนเปรอความยิ่งใหญ่ พองขยายของตัวตน เป็นความน่ายินใจที่เศร้าหมองหมกหมักตัว กัดกินกัดตนในความคับแคบ และมักติดตามมาด้วยความหวงแหน ห่วงกังวลเศร้าเสียดายและหวั่นกลัวหวาดระแวง

ฉันทะนั้นเกิดจากโยนิโสมนสิการ อันเป็นความรู้จักคิดหรือคิดถูกวิธี คิดตามสภาวะและเหตุผล ที่จะนำไปสู่วิริยะ คือทำให้เกิดการกระทำ ซึ่งจะต่างจากความอยากของตัณหาที่นำไปสู่การแสวงหา อันเป็นความต้องการสิ่งที่จะเอามาเสพเสวย ความประสงค์ของตัณหาขึ้นอยู่กับที่การได้สิ่งนั้นๆ มา ด้วยวิธีการใดๆ ก็ตามที่จะให้ได้สิ่งนั้นๆ มา เมื่อบุคคลมีตัณหาเป็นแรงจูงใจ การกระทำก็เป็นเพียงเงื่อนไขสำหรับการได้สิ่งเสพเสวยมาปรนเปรอตน ไม่ต้องการทั้งการกระทำและผลของการกระทำนั้น โดยตรง จุดประสงค์อยู่ที่การได้สิ่งเสพเสวยนั้นๆ มา การกระทำที่เป็นเงื่อนไขนั้นเป็นเพียงวิธีการหนึ่งที่จะให้ได้สิ่งที่ต้องการ ดังนั้น ถ้าสามารถหาวิธีการอื่นที่จะให้ได้โดยไม่ต้องทำ ก็หลีกเลี่ยงการกระทำนั้นเสีย หันไปใช้วิธีที่จะได้โดยไม่ต้องทำแทน การได้โดยไม่ต้องทำย่อมตรงกับความต้องการของตัณหามากที่สุด และถ้าจำเป็นจริงๆ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงเงื่อนไขนั้นได้ ก็จะทำด้วยความรังเกียจ จำใจ ไม่เต็มใจและไม่ตั้งใจจริง ผลที่จะตามมาก็คือการทุจริตในรูปแบบต่างๆ , ทำงานแบบสักว่าทำ หรือทำพอให้เสร็จ จึงทำให้ไม่ได้ความประณีตหรือความดีเลิศของงาน ความอยากที่มาจากตัณหาอันนี้ถ้ายังได้สิ่งเสพเสวยก็จะยังทำ ในทางกลับกัน ถ้าไม่ได้สิ่งเสพเสวยก็จะไม่ทำ แต่ถ้ามีฉันทะที่เกิดจากโยนิโสมนสิการ จะเป็นความต้องการที่เป็นผลของการกระทำโดยตรง อันเป็นเหตุให้มีความต้องการภาวะดีงามที่เป็นผลของการกระทำ ซึ่งจะไม่ทำให้เกิดการทุจริต แต่จะทำให้เกิดความสุขจิต ความขยัน ความอดทน ทำให้ตั้งใจทำงาน นำไปสู่ความประณีต ความดีเลิศของงาน ทำงานอย่างจริงจัง เองาน และสู้งาน

ถ้าสามารถปลุกเร้าฉันทะให้เกิดขึ้นอย่างแรงกล้า เกิดความรักในคุณค่าความดีงาม ความสมบูรณ์ของสิ่งนั้นๆ หรือจุดหมายนั้นอย่างเต็มที่แล้ว คนก็จะทุ่มเทชีวิตจิตใจอุทิศให้แก่สิ่งนั้น

เมื่อรักแท้ก็มอบใจให้ อาจถึงขนาดยอมสละชีวิตเพื่อสิ่งนั้นได้ เจ้า ชุนนาง เศรษฐี พรหมณ์ คนหนุ่มสาวมากมายในพุทธกาลยอมสละวัง ทรัพย์สมบัติ และโลกามิสมมากมายออกบวชได้ ก็เพราะเกิดฉันทะในธรรม เมื่อได้สดับซาบซึ่งคำสอนของพระพุทธเจ้า แม้คนทั้งหลายที่ทำงานด้วยใจรักก็เช่นเดียวกัน เมื่อมีฉันทะนำแล้วก็ต้องการทำสิ่งนั้นให้ดีที่สุด ให้สำเร็จผลอย่างดีที่สุดของสิ่งนั้นของงานนั้น ไม่หวังพะวงกับสิ่งล่อเร้า หรือผลตอบแทนทั้งหลาย จิตใจก็มุ่งมั่นแน่วแน่นคงในการดำเนินสู่จุดหมาย

พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ) (2548: 195) ได้อธิบายในส่วนที่เกี่ยวกับฉันทะ ไว้ในหนังสือนิเทศธรรม ดังนี้

ฉันทะ ความพอใจ รักใคร่ ยินดีในสิ่งนั้น

ใครจะทำอะไรก็ตาม จะต้องมีความพอใจเป็นฐานจิตที่จะให้ดำเนินชีวิตไปบนเส้นทางที่ตนพอใจ คือมีความพอใจที่จะปรับจิตให้รับความจริง พอใจที่จะลด ละ บรรเทาความชั่วประเภทต่างๆ พอใจในผลดีงามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ และพอใจในธรรมอันเป็นเหตุให้ตนสามารถดับกิเลสและความทุกข์ได้ ถ้าขาดความพอใจแล้วอย่างอื่นจะเกิดขึ้นมาได้ แม้แต่จะรับประทานอาหาร ก็ต้องอาศัยความพอใจในอาหารเป็นจุดเริ่มต้นของการรับประทาน ถ้าเริ่มตรงนี้ไม่ได้ ผลจากอาหารในขั้นตอนอื่นก็เกิดขึ้นไม่ได้

ความพอใจจึงหมายรวมถึงความรัก ความยินดี ความศรัทธา ความเมตตา ความเคารพ ความจงรักภักดี เป็นต้น ซึ่งพร้อมที่จะเป็นจุดเริ่มต้น เป็นแรงผลักดัน เพื่อให้เกิดความเพียรพยายามไปสู่เป้าหมายในเรื่องนั้นๆ

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล โส) (“ม.ป.ป.”: 10) เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดศธรรมกายาราม ได้อธิบายไว้ในหนังสือ ความสำเร็จ หลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติสุข ความว่า ฉันทะ คือ ความรัก ความพอใจ ความไม่รู้สึกรู้สึกเบื้องหน้าในการทำงาน หรืออาชีพที่ตนกระทำ หรือดำเนินอยู่ บุคคลผู้ทำงานหรือประกอบอาชีพใด ถ้ามีใจรักที่จะทำแล้ว ย่อมจงใจให้เกิดความสนใจเอาใจใส่ดูแลกิจการงาน หรือการอาชีพนั้น โดยใกล้ชิด ให้เกิดความพากเพียรที่จะทำงานหรือการอาชีพนั้น โดยไม่ย่อท้อ ไม่เบื่อง่าย ทำงานด้วยใจจดจ่อต่อเนื่อง คอยคิดปรับปรุงแก้ไขวิธีการทำงานหรือการอาชีพนั้นให้สำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพ เพราะเหตุนี้ ผู้ที่นั้นย่อมบรรลุผลสำเร็จในกิจการงานหรืออาชีพนั้นได้ ดังพระพุทธภาษิต (จุ.ชา.จตุตทาพีศ.27 /2444 /533) ว่า อนิพฺพินฺทียการิสฺส สมฺมทฺตฺโถ วิปจฺจติ ฯ แปลความว่า ประโยชน์ย่อมสำเร็จด้วยดี แก่ผู้ทำงานโดยไม่เบื่อง่าย ฯ

แต่ถ้าไม่มีใจรักที่จะทำงาน หรือไม่พอใจในอาชีพที่ตนกระทำอยู่แล้ว ย่อมรู้สึกรู้สึกเบื้องหน้า จึงพลอยให้ไม่อยากสนใจ ดูแลเอาใจใส่กิจการงานนั้น พลอยให้เกิดความเกียจคร้านในการงาน ไม่มีจิตใจที่จะคิดปรับปรุง แก้ไขวิธีการทำงานให้ได้ผลดี การประกอบกิจการงานหรือการ

อาชีพของผู้นั้น ย่อมไม่อาจบรรลุความสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพได้ และอาจถึงความล้มเหลวได้ ดังพุทธภาษิต (ขุ.ชา.จตุตทาฬส.27 /2444 /533) ว่า น นิพพินฺทียการิสฺส สมฺมตฺโต วิปจฺจติ ฯ แปล ความว่า ประโยชน์ย่อมไม่สำเร็จด้วยดี แก่ผู้ทำงานด้วยความเบื่อหน่าย ตัวอย่างเช่น ข้าราชการบาง รายที่ถูกย้ายไปทำหน้าที่ที่ตนยังไม่คุ้นเคย จึงไม่ค่อยชอบใจ ไม่ค่อยมีใจรักที่จะทำงานนั้น ถ้าเมื่อ จำเป็นที่จะต้องทำงานเช่นนั้น ก็ต้องปลุกฉันทะให้มีความรัก ความพอใจที่จะทำงานนั้น ด้วยความ พากเพียร ไม่ย่อท้อ หมั่นคอยดูแลเอาใจใส่ คอยปรับปรุงวิธีทำงานให้ได้ผลดี ด้วยจิตใจจดจ่อ ไม่ วางธุระ โดยไม่เบื่อหน่าย ย่อมบรรลุถึงความสำเร็จด้วยดี และมีประสิทธิภาพได้

จากการอธิบายความจากผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องของ ฉันทะ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ฉันทะ คือ ความพอใจในการที่จะกระทำ มีใจรักในสิ่งที่ทำ อยากทำสิ่ง นั้นๆ ให้สำเร็จ บรรลุถึงจุดหมาย โดยไม่หวังพะวงกับสิ่งล่อเร้า หรือผลตอบแทนทั้งหลาย อันเป็น จุดตั้งต้นที่มีความสำคัญที่สุด ซึ่งจะต้องมีการตั้งต้นให้ถูกต้อง เพราะสิ่งใดที่เรารัก เราพอใจ ก็มักจะ ทำสิ่งนั้นได้ดี แต่สิ่งใดที่เราไม่ชอบ ไม่ค่อยพอใจ ก็มักจะทำสิ่งนั้นได้ไม่ดี ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีความ พื่อใจในการที่จะปฏิบัติให้เกิดขึ้น ให้เกิดความรักในคุณค่าความดีงาม รักในความสมบูรณ์ของสิ่ง นั้น ความอยากที่เป็นฉันทะนี้ จะทำให้เกิดความสุข ความชื่นชม เมื่อเห็นสิ่งนั้นๆ งานนั้นๆ บรรลุ ความสำเร็จ ก็เกิดความปีติ เอิบอิ่มใจ อันเป็นฉันทะที่เกิดจากโยนิโสมนสิการ มิใช่ความอยากที่เกิด จากตัณหา

เมื่อผู้ใดมีฉันทะ ผู้นั้นก็จะมีทุมเทชีวิตจิตใจ อุทิศให้แก่สิ่งนั้น ด้วยการกระทำให้ดีที่สุด ไม่หวังพะวงกับสิ่งที่ล่อเร้าหรือหวังถึงผลตอบแทนทั้งหลาย ความพอใจนี้ จึงหมายรวมถึง ความ รัก ความยินดี ความศรัทธา อันเป็นแรงผลักดันให้เกิดความพยายาม เพื่อให้ไปสู่เป้าหมายในเรื่อง นั้นๆ ด้วยความไม่รู้สึกเบื่อหน่าย อันจะทำให้เกิดความสนใจ เอาใจใส่ในกิจการงาน ไม่ย่อท้อ อีก ทั้งจะคิดหาวิธีแก้ไข ปรับปรุงให้การทำงานประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะมีความ สอดคล้องกับผลการวิจัยของนางเพ็ญประภา วงศ์ประชา เรื่อง “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและผลสำเร็จในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร” ที่มีผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงานและผลสำเร็จในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรม สามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งจากผลการวิจัยในเรื่องดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของความพึงพอใจในการ ปฏิบัติงานที่มีต่อความสำเร็จในการบริหารงานได้เป็นอย่างดี

จากการที่ผู้วิจัยได้สรุปความในส่วนของฉันทะ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งในหลักอิทธิ บาท 4 ดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถให้นิยามปฏิบัติการของฉันทะได้ดังนี้

1. ความพอใจในสิ่งที่ทำ หรือความพอใจที่จะทำงานนั้นๆ
2. ความเต็มใจในการทำงาน
3. ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ หรือความมีใจรักที่จะทำงานนั้นๆ
4. ความยินดีในสิ่งที่ทำ หรือความยินดีที่จะทำงานนั้นๆ
5. ความอยากที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จ สมบูรณ์ที่สุด หรืออยากให้งานนั้นๆบรรลุถึงจุดหมายที่พึงาม โดยไม่หวั่นพะวงกับสิ่งล่อเร้า หรือผลตอบแทนทั้งหลาย

นอกจากนี้ จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้า ในรายละเอียดของฉันทะจากผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องของ ฉันทะ ดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสัมพันธ์ของฉันทะกับศรัทธา ซึ่งผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ดังนี้

การที่จะมีความพอใจในการที่จะกระทำ มีใจรักในสิ่งที่ทำ มีความยินดีในสิ่งที่ทำ อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้บรรลุถึงจุดหมายที่พึงาม มิใช่เรื่องที่เกิดขึ้นได้โดยง่าย การที่จะสร้างฉันทะได้นั้นจะต้องมีศรัทธาก่อน ศรัทธาถือเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จ ศรัทธาจะเป็นกำลังที่ทำให้เกิดฉันทะ ศรัทธา คือ ความเชื่อ ความมั่นใจในประโยชน์ของตนที่กระทำอยู่ เมื่อกระทำอะไรก็ตามจะต้องมีศรัทธาเป็นปัจจัยสำคัญ ถ้าเรามีศรัทธาหรือความเชื่อและมีความเข้าใจในความหมายของงานที่กระทำ มีความเชื่อในคุณค่าในประโยชน์ของงานนั้น หรือเชื่อมั่นในงานที่เราทำว่าเป็นของดีมีประโยชน์ เชื่อมั่นในตัวผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน หรือองค์กร เมื่อมีความเชื่อมั่นในตัวบุคคล หรือองค์กรแล้ว ก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน และองค์กร ทำให้สามารถทำงานร่วมกันเป็นทีม เป็นหมู่คณะได้ ตลอดจนมีความศรัทธา หรือมีความเชื่อมั่นในตนเองด้วยว่า จะสามารถปฏิบัติภารกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ งานที่เรากระทำก็จะมีความก้าวหน้าและบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ ศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อนำไปสู่ปัญญาพิจารณาสอดคล้องจนสามารถทำให้เกิดความรู้และความเข้าใจในกิจการงานที่ตนกระทำ เมื่อมีศรัทธาในสิ่งที่ทำก็จะทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะทำให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติกิจการงานเหล่านั้นให้สำเร็จลุล่วง

ทั้งนี้ในการที่จะมีศรัทธาหรือมีความเชื่อในสิ่งใดก็ตาม ศาสนาพุทธได้ให้หลักการไว้ว่าไม่ให้ด่วนเชื่อ ไม่ให้เชื่อโดยงมงาย และไม่ให้อยอมรับสิ่งใดๆ โดยสักแต่ว่าเชื่อ แต่ให้ใช้ปัญญาพิจารณาตามเหตุผลและข้อเท็จจริงเสียก่อน ต่อเมื่อเห็นว่ามีเหตุผลสมควรเชื่อแล้วจึงเชื่อ เพราะความเชื่อเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถจะชี้ถูกชี้ผิดให้แก่ชีวิตมนุษย์ได้ ในแง่ที่ว่าถ้าคนเรามีความเชื่อที่ผิด ชีวิตของเขาก็จะเดินผิดทาง ด้วยเหตุนี้พระพุทธองค์จึงสอนให้มีการพิจารณาด้วยเหตุผลและตรวจสอบความเชื่อด้วยประสบการณ์ตรงหรือการปฏิบัติของตนเสียก่อนแล้วจึงเชื่อ เพราะความเชื่อที่ยังไม่ได้ใช้เหตุผลและปัญญาใคร่ครวญนั้นอาจเป็นเหตุให้เชื่อหรือถือตาม โดยผิดๆ ดังจะเห็นได้ว่า แม้แต่พระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าเองนั้น พระองค์ก็ทรงต้องการให้ทุกคนได้มีโยนิโศ

มนสิการ คือ พิจารณาเหตุผลและเชื่อด้วยปัญญาของตน ซึ่งจากหลักฐานที่ปรากฏในกาลามสูตร กล่าวไว้ใน อัง.เอก.(ไทย) 34 /505 /337 ว่าด้วยมิให้เชื่อโดยอาการ 10 อย่าง ในกาลามสูตร ความตอนหนึ่งว่า

ท่านอย่าได้ถือโดยได้ฟังตามกันมา อย่าได้ถือโดยลำดับสืบๆกันมา อย่าได้ถือโดยความตื่นว่าได้ยินอย่างนี้ๆ อย่าได้ถือโดยอ้างตำรา อย่าได้ถือโดยเหตุนี้เถาเอา อย่าได้ถือโดยนัยคือคาดคะเน อย่าได้ถือโดยความตรึกตามอาการ อย่าได้ถือโดยชอบใจว่า ต้องกันลัทธิของตน อย่าได้ถือโดยเชื่อว่า ผู้พูดสมควรจะเชื่อได้ อย่าได้ถือโดยความนับถือว่า สมณะผู้นี้เป็นครูของเรา

ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผลที่เรามี หลังจากได้วิเคราะห์ดูแล้วว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่สมควรเชื่อ จึงเป็นตัวสนับสนุนที่จะทำให้บุคคลดำเนินไปสู่ทางแห่งความสำเร็จตามความปรารถนาได้ ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคคลจะต้องมีความศรัทธา ความเชื่อมั่น และรวมถึงความพอใจขึ้นในตน เช่น มีศรัทธาในหน้าที่การงานที่ชอบที่ตนกำลังทำอยู่ ก็จะทำให้มีวิริยะอุตสาหะในการทำต่อไป จนประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ศรัทธาจะเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนฉันทะ ซึ่งจะมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนายบัณฑิต แทนพิทักษ์ เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ อำนาจ ความศรัทธา และความพึงพอใจในงานของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา” ที่มีผลการวิจัยว่า ความศรัทธาของครูนั้นมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในงานของครูมากที่สุด ทั้งนี้ด้วยความศรัทธาในอาชีพครู จึงทำให้ครูทำงานด้วยความต้องการที่จะเห็นความเจริญก้าวหน้าและความสำเร็จของศิษย์และโรงเรียนของตน จึงมีผลทำให้ครูมีความพึงพอใจในงานสูง ซึ่งจากผลการวิจัยในเรื่องดังกล่าวข้างต้นนั้น สะท้อนให้เห็นถึงว่า บุคคลไม่ว่าจะประกอบอาชีพในสาขาใดก็ตาม หากมีฉันทะ หรือมีความศรัทธาในภารกิจที่ตนปฏิบัติ ก็จะเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนให้การปฏิบัติงานมีความเจริญก้าวหน้า บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ ฉันทะและศรัทธา จึงมีความสัมพันธ์กัน มีลักษณะที่เกื้อหนุนกัน ดังข้อความที่ได้อธิบายมาดังกล่าวข้างต้น

วิริยะ (ความพากเพียร)

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ) (“ม.ป.ป.”: 17-31) ได้อธิบายไว้ในหนังสือ โภธิปักขิยธรรม ที่สามารถสรุปความของ วิริยะ ได้ความว่า วิริยะ คือ ความเพียร ซึ่งหมายถึงการใช้กำลังให้หมดไป ความเพียรคือการลงมือทำ เพื่อผลงานอันใดอันหนึ่ง เมื่อพูดถึงวิริยะ มันก็ต้องรวมถึงความไม่ประมาทด้วย เพราะว่าถ้าเป็นคนประมาทเสียแล้ว ก็จะชี้แจงเหลวไหล เหลาะแหละไม่จริง มันก็มีวิริยะไม่ได้ ; มีวิริยะอย่างบ้าบิ่น ก็ยังไม่ใช้วิริยะ เราก็ได้เห็นกันอยู่บ่อยๆ บางคนเอาจริงเอาจัง บากบั่นขันแข็ง แต่มันบ้าบิ่น ; ความพากเพียร ความเอาจริงเอาจัง ที่มันบ้าบิ่นนั้นไม่ใช่วิริยะที่เป็นอิทธิบาทนี้ แต่กลับจะเป็นเรื่องขาดทุนเสียหายอะไรมากกว่า ฉะนั้น

เขาลงทุนลงแรง กระทั่งกำลังกาย กำลังทรัพย์ ผลาญเงินเผาเงิน ไปในทางที่จะสร้างประโยชน์ มันก็เหลวหมด เพราะทำผิด แต่ถึงอย่างไร มนุษย์เราก็ต้องมีวิริยะ ต้องใช้วิริยะ จึงจะตลอดรอดฝั่งไปได้ ความเพียร หมายถึงปัญญา หมายถึงความเชื่อ หมายถึงความไม่ประมาท รวมอยู่ในนั้นเสร็จ การใช้กำลังด้วยความประมาท ก็ไม่ใช่ความเพียร หรือด้วยความโง่ ก็ไม่ใช่ความเพียร ด้วยความบ้าบิ่นนี้ก็ไม่ใช่ความเพียร มีแรงกระตุ้นที่ไม่ประกอบไปด้วยธรรม ก็ไม่เรียกว่าวิริยะ เมื่อพิจารณาส่วนที่เนื่องมาจากฉันทะ นี้ก็เห็นได้อยู่ในตัวว่า เมื่อมีฉันทะจริงมันก็มีการเคลื่อนไหว ไม่อยู่นิ่ง นั่นเพราะภายในมันได้เคลื่อนไหวแล้ว ภายนอกมันก็เคลื่อนไหวตาม การใช้กำลังก็เกิดขึ้น คือการเคลื่อนไหวก็ต้องใช้กำลังหรือเป็นการใช้กำลัง ไม่หยุด ก้าวไปข้างหน้าแล้วก็รักษาไว้ คือรักษาความไปข้างหน้าไว้ เหมือนกับว่าเมื่อรถม้ามันวิ่งไป มันมีความไม่หยุด มีความก้าวไปข้างหน้า แล้วก็มีการประคับประคองการเคลื่อนไหว ไปข้างหน้านี้ไว้อย่างสม่ำเสมอ รวมหมดนั้นจึงจะเป็นวิริยะ แล้วยังมีความหมายปลีกย่อยเบ็ดเตล็ดอย่างอื่นอีก เพราะว่าการที่จะประคับประคองอะไรไว้ได้นั้นต้องมีปัญญา สารถิถือเชือกหลายๆ หมายถึงความว่าสิ่งต่างๆ มันลงรูปแล้ว จึงถือเชือกอยู่เฉยๆ ม้าก็พารถวิ่งไปได้ ถนนนั้นก็ดี ม้ามันก็ดี รถมันก็ดี เหตุการณ์ต่างๆ มันก็ดี คนขับรถก็ถือเชือกไว้เฉยๆ ม้าก็วิ่งไปได้ นั่นคือตัววิริยะ ถ้ามันยังทำตึงตังๆ จะลงคูดอยู่เรื่อย หรืออะไรอยู่ ไม่เป็นการก้าวหน้า อย่างนี้มันก็ยังไม่ใช่วิริยะ การไม่หยุด การไปข้างหน้า แล้วการประคับประคองไว้ได้ตลอดไป รวมกันเรียกว่าวิริยะ วิริยะอิทธิบาทนี้ เราเพิ่งถึงการใช้กำลังกายเป็นส่วนใหญ่ คือเร็วแรงทางกายนี้เป็นส่วนใหญ่ แต่มันก็ไม่พ้นที่จะใช้กำลังทางจิตหรือปัญญา เมื่อมีฉันทะที่เป็นกำลังของความพอใจ ก็เป็นเหตุให้ใช้กำลังกาย คือวิริยะ แล้วต้องใช้กำลังจิต คือจิตตะ ใช้กำลังปัญญา คือวิมังสา

เมื่อพูดถึงวิริยะ เครื่องมือแห่งความสำเร็จของชีวิตแล้ว มันก็กินความกว้างไปถึงแผนการของชีวิตที่ถูกต้อง จะทำอะไร ทำอะไร อย่างไร ก็ต้องมีแผนการหรือหลักการ ถ้าไม่อย่างนั้นวิริยะไม่อาจเกิดขึ้นได้ ต้องปรับให้มันสมดุลกันกับฉันทะ ให้ฉันทะมันทำหน้าที่ของมันต่อไปได้ ต้องเฟื่องฟูสิ่งที่มันเป็นอุปสรรคเครื่องกีดขวางออกไปเสียเท่าที่จะทำได้ เป็นเบื้องต้นแล้วก็พยายามสร้างกำลังให้มากพอที่จะให้บรรลุจุดประสงค์มุ่งหมาย

พระพรหมมงคลจารย์ (ปั่น ปญฺญานนฺโท) (“ม.ป.ป.”: 63) ได้อธิบายไว้ในหนังสืองานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข ที่สามารถสรุปความในส่วนที่เกี่ยวกับ วิริยะ ความว่า ความเพียรเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ถ้าขาดความเพียรแล้วจะไม่มีความสำเร็จ เพราะความเพียรเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดกำลัง ให้เกิดความคิดความอ่านที่จะก้าวไปข้างหน้า คนที่มีความเพียรนั้นจะไม่กลัวต่ออุปสรรค เช่นว่า ไม่กลัวความหนาว ไม่กลัวความร้อน ไม่กลัวความหิว ไม่กลัวความยากลำบากไม่ว่าประเภทใดๆ จะเหน็ดเหนื่อยก็ทนได้ ถ้าขาดความเพียรแล้วกำลังจะไม่เกิดขึ้นเป็นอันขาด จะไม่ก้าวหน้าไปในทางที่ถูกต้อง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูร ปยุตโต) (2553: 844) อธิบายในส่วนที่เกี่ยวกับวิริยะ ไว้ในหนังสือพุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ ดังนี้

วิริยะ ความเพียร ได้แก่ ความอาจหาญ แกล้วกล้า บากบั่น ก้าวไป ใจสู้ ไม่ย่อท้อ ไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดขึ้นแก่เขาแล้ว แม้ได้ยินว่าจุดหมายนั้นจะลุล่วงได้ยากนัก มีอุปสรรคมาก หรืออาจใช้เวลายาวนานเท่านี้ปีเท่านี้เดือน เขาก็ไม่ท้อถอย กลับเห็นเป็นสิ่งที่ท้าทายที่เขาจะเอาชนะให้ได้ทำให้สำเร็จ เช่นนักบวชนอกศาสนาหลายท่านในสมัยพุทธกาล เมื่อสดับพุทธธรรมแล้วเลื่อมใส ขอบรรพชาอุปสมบท ครั้นได้รับทราบว่ามีอุปสรรคข้างหน้าจะต้องประพฤติวิตรทดสอบตนเองก่อนเรียกว่าอยู่ปริวาส เป็นเวลา 4 เดือน ใจก็ไม่ท้อถอย กลับกล้าเสนอตัวประพฤติวิตรทดสอบเพิ่มเป็นเวลารวมถึง 4 ปี ส่วนผู้ขาดความเพียร ยากบรรลุความสำเร็จเหมือนกัน แต่พอได้ยินว่าต้องใช้เวลาอันเป็นปีก็หมดแรง ถอยหลัง ถ้าอยู่ระหว่างปฏิบัติก็ฟุ้งซ่าน ใจจืดจาง ใจวุ่น ปฏิบัติได้ผลยาก คนที่มีความเพียรเท่ากับมีแรงหนุน เวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตาม ใจจะแน่วแน่ มั่นคง พุ่งตรงต่อจุดหมาย สมาธิก็เกิดขึ้นได้ เรียกว่าเป็นวิริยสมาธิ พร้อมทั้งมีประธานสังขาร คือความเพียรสร้างสรรค์เข้าประกอบคู่ไปด้วยกัน

พระเทพดิลก (ระแบบ จิตญาโณ) (2548: 196) ได้อธิบายในส่วนที่เกี่ยวกับวิริยะ ไว้ในหนังสือนิเทศธรรม ดังนี้

วิริยะ ความเพียรพยายามหมั่นประกอบกระทำในสิ่งนั้นๆ

คำว่า วิริยะ ได้แก่ความกล้าหาญ ไม่ครั้นคร้ามขามเกรงต่ออุปสรรคอันตรายต่างๆ มองเห็นโทษของความเกียจคร้าน มองเห็นอานิสงส์ของความเพียรแล้ว มีความคิดริเริ่ม มีความบากบั่น ทำงานด้วยความหมั่นขยัน ไม่ทอดทิ้งภารกิจนั้นๆเสียในระหว่างทำงานที่ตนจะต้องทำงานที่จรมมา ด้วยความเอาใจจริงเอาใจ มุ่งผลสำเร็จของงานเหล่านั้นเป็นเป้าหมายที่ตนต้องรับผิดชอบ และดำเนินไปให้ถึง

เมื่อกล่าวโดยย่อของข่าของความเพียร คงอยู่ในโครงสร้างของความเพียรในการป้องกันความชั่ว ละความชั่ว ทำความดี และรักษาความดีเอาไว้ ซึ่งบุคคลจะต้องกระทำทั้งทางกายและทางจิต เพื่อให้ความพอใจของตนมีผลตอบสนองตามที่ได้ตั้งใจไว้

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล โล) (“ม.ป.ป.”: 15) เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดศธรรมกายาราม ได้อธิบายไว้ในหนังสือ ความสำเร็จ หลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติสุข ว่า วิริยะ คือ ความอดุสาหะ พากเพียร ในการทำงาน หรือในการประกอบอาชีพ ด้วยความอดทนต่อความยากลำบาก ไม่ย่อท้อ ไม่ทอดทิ้งธุระเสียกลางคัน ย่อมนำไปสู่ความสำเร็จด้วยดีได้

ส่วนบุคคลใดมีแต่ความเกียจคร้านในการกระทำการงาน หรืออาชีพ ย่อมไม่บรรลุความสำเร็จด้วยดีได้ ดังพุทธภาษิต (ขุ.ธ.25 /18 /30) ว่า โย จ วสุสสโต ชีโว กุสิโต หินวิริโย เอกาหิ ชิวิต เสโย วิริย อารกโต ทพฺหิ ฯ แปลความว่า ผู้เกียจคร้าน มีความเพียรเลว พึงเป็นอยู่ตั้งร้อยปี ส่วนผู้ปรารถนาความเพียรมั่นคง มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว ก็ยังประเสริฐกว่า ฯ

จากการอธิบายความจากผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องของ วิริยะ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า วิริยะ คือ ความเพียร อันเป็นการใช้กำลัง เป็นการลงมือทำด้วยความไม่ประมาท กล่าวคือ เป็นการใช้กำลังด้วยปัญญา ความเพียรนี้ หมายรวมถึง การไม่หยุด การก้าวไปข้างหน้า แล้วมีการปรับประคองการเคลื่อนไหวไว้ได้ตลอดเวลา โดยไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรค มีความอาจหาญ แกล้วกล้า บากบั่น นอกจากนี้ วิริยะ ยังหมายรวมถึง การมีแผนการ หรือหลักการที่ถูกต้อง ที่มีความสอดคล้องกันกับฉันทะ ผู้ที่มีวิริยะจะมองเห็นอุปสรรคเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถ ไม่ท้อถอย ที่จะต้องเอาชนะให้ได้ ต้องทำให้สำเร็จ จะเป็นผู้ที่มีจิตใจแน่วแน่ มั่นคงไม่หวั่นเกรงต่ออุปสรรค จะมีความอดุสาหะ พากเพียรในกิจการงาน อดทนต่อความยากลำบาก ไม่มีการละทิ้งหน้าที่หรือภารกิจเสียกลางคัน

จะเห็นได้ว่า ความเพียรตามหลักพุทธศาสนา เป็นความเพียรที่เกิดจากแรงผลักดันในใจ และเป็นสาเหตุจากภายใน คือ มีความจงใจใคร่ต่อการปฏิบัติจริงๆ ทำหน้าที่ต่างๆ ด้วยความตั้งใจ ในการทำงานต่างๆ นั่นคือ ความขยันหมั่นเพียร ความมุ่งมั่นทำงานในสิ่งใดให้ประสบความสำเร็จ งานไม่อาจสำเร็จลงได้ถ้าปราศจากความเพียร เป็นความไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคใดๆ แม้เป็นงานเล็กงานน้อยก็จะทำให้สำเร็จเรียบร้อยอย่างดีเยี่ยม การที่คนใดคนหนึ่งจะได้อะไรซึ่งความสำเร็จในชีวิตนั้นต้องอาศัยความอดุสาหะ เพียรพยายามด้วยวิริยะ ต่อสู้กับอุปสรรคด้วยตัวเอง แล้วก็จะได้อะไรนั้นมา วิริยะเป็นเหตุให้กล้าลงมือทำงานและกล้าเผชิญปัญหาอุปสรรคต่างๆ ขณะทำงาน ตรงกันข้ามหากขาดความเพียรพยายามเสียแล้วก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ เพราะจะทำให้เกิดความเกียจคร้าน วิริยะจะอาศัยศรัทธา ความเชื่อที่ถูกต้องเป็นเหตุกระตุ้นให้เกิดแรงหนุน เสริมการกระทำให้เป็นไปตามความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง ให้เกิดเป็นผลสำเร็จเป็นจริงขึ้นมาได้ และด้วยเหตุที่วิริยะอาศัยความเชื่อที่ถูกต้องนี้เองจะมีความสัมพันธ์กับฉันทะ อันจะทำให้เกิดความต้องการที่จะทำสิ่งนั้นๆ ให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไปโดยไม่หวั่นเกรงต่ออุปสรรคใดๆ ดังจะเห็นได้จากสุชีพ ปุญญานุภาพ. (2524: 617) ที่แสดงให้เห็นถึงการบำเพ็ญวิริยบารมี คือความพากเพียร ที่มีใจความสำคัญ คือ พระมหาชนกราชกุมารเดินทางไปทางทะเล เรือแตก คนทั้งหลายจมน้ำตายบ้าง เป็นเหยื่อของสัตว์น้ำบ้าง แต่ไม่ทรงละความอดุสาหะ ทรงว่ายน้ำโดยกำหนดทิศทางแห่งกรุงมิลินา ในที่สุดก็ได้รับรอดชีวิตกลับไปถึงกรุงมิลินาได้ครองราชสมบัติ ชาคกเรื่องนี้เป็นที่มาแห่งภาษิตที่ว่า เป็นชายควรเพียรรำไป อย่าเบื่อหน่าย (ความเพียร) เสีย , เราเห็นตัวเองเป็นได้อย่างที่ปรารถนา , ขึ้น

จากน้ำมาสู่บกได้ หรือ ไพโรจน์ อยู่มนเทียร. (“ม.ป.ป.”: 140) ที่มีการสรุปธรรมเนียมทานชาคเรื่องพระมหาชนก ที่สอนให้รู้ว่า มีความเพียรอยู่ที่ไหนย่อมมีความสำเร็จอยู่ที่นั่น เป็นต้น

จากการที่ผู้วิจัยได้สรุปความในส่วนของวิริยะ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งในหลักอิทธิบาท 4 ดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถให้นิยามปฏิบัติการของวิริยะได้ดังนี้

1. ความเพียรลงมือทำในทางที่ถูกที่ชอบ ด้วยความไม่ประมาท เพื่อผลงานอันใดอันหนึ่งให้สำเร็จ
2. มีความกล้าที่จะทำงานโดยไม่กลัวต่ออุปสรรค
3. ไม่ทอดทิ้งภารกิจนั้นในระหว่างที่ทำงาน เพื่อให้งานมีความก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ
4. ความอดสาหัสในการทำงาน ความอดทนต่อความยากลำบาก ไม่ท้อถอย
5. ความบากบั่นทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร ไม่เกียจคร้าน

นอกจากนี้ จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้า ในรายละเอียดของวิริยะจากผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องของ วิริยะ ดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสัมพันธ์ของวิริยะกับสัมมปปธาน 4 (ปธาน 4) ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

วิริยะเป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักอิทธิบาท 4 ด้วยเป็นคุณสมบัติสำเร็จตามความประสงค์ ซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกับ ปธาน 4 ที่กล่าวไว้ใน อัง. จตุ. (ไทย) 35 /69 /219 ว่าด้วยความเพียร 4 ในปธานสูตร ความตอนหนึ่งว่า

คู่ก่อนภิกษุทั้งหลาย ปธาน (ความเพียร) 4 ประการนี้ ปธาน 4 คืออะไรบ้าง คือ สังวรปธาน (เพียรระวัง) ปธานปธาน (เพียรละ) ภวานापธาน (เพียรบำเพ็ญ) อนุรักขนาปธาน (เพียรตามรักษาไว้)

ด้วยเหตุนี้ วิริยะจึงเป็นหลักที่มีความสำคัญอันจะนำไปสู่การประพฤติ ปฏิบัติ ในการประกอบอาชีพการงานให้ดำเนินไปสู่จุดหมายและสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยมีความเพียรที่ดำเนินไปในลักษณะของการปฏิบัติตามหลักปธาน 4 คือ ความเพียรชอบ ความเพียรที่ถูกต้อง ดังรายละเอียดดังกล่าวข้างต้น

อย่างไรก็ตาม ความเพียรที่มีมากเกินไป ย่อมเป็นไปเพื่อความฟุ้งซ่าน ความเพียรที่หย่อนเกินไป ย่อมเป็นไปเพื่อความเกียจคร้าน ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการใช้ปัญญาในการดำเนินความเพียรที่เหมาะสมพอดี ไม่ถึงและไม่หย่อนเกินไป

จิตตะ (ความเอาใจใส่)

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ) (“ม.ป.ป.”: 35-39) ได้อธิบายไว้ในหนังสือ โพธิปักขิยธรรม ที่สามารถสรุปความของจิตตะ ได้ความว่า จิตตะ หรือกำลังจิต นี้คือกำลัง

ของสมาธิ หรือคุณภาพของจิต คุณภาพส่วนที่พึงปรารถนาของจิต เรียกว่ากำลังจิต หรือกำลังสมาธิ ซึ่งเลยเฟื่องไปถึงไปแต่ส่วนที่อบรมดีแล้ว คือจิตที่อบรมดีแล้ว เดินมาถูกทางแล้ว จิตตะที่เป็นอิทธิบาท คือเอามาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับให้สำเร็จประโยชน์ เป็นจิตที่เป็นสมาธิ คือเป็นจิตที่บริสุทธิ์ เป็นจิตที่มั่นคง และเป็นจิตที่เหมาะสมแก่การงานหน้าที่

พระพรหมมังคลาจารย์ (ปิ่น ปญฺญานนฺโท) (“ม.ป.ป.”: 64-66) ได้อธิบายไว้ในหนังสือ งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข ที่สามารถสรุปความในส่วนที่เกี่ยวกับ จิตตะ ความว่า เอาใจใส่ หมายความว่า ใจจดจ่ออยู่กับเรื่องนั้น เช่นในเรื่องที่เราจะคิด จะค้น จะปฏิบัติในเรื่องอะไร เอาใจคิดไว้เสมอ พูดยกับตัวเองไว้บ่อยๆ คิดไว้บ่อยๆ กำลังใจมันก็เกิดขึ้น ในการที่จะศึกษา ในการที่จะปฏิบัติ ในการที่จะก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบ เพราะมีความคิดจดจ่ออยู่ในเรื่องนั้น เราจะตั้งจุดไว้ ตั้งเข็มไว้ แล้วใจก็อยู่กับเรื่องนั้น อยู่ด้วยปัญญา อยู่ด้วยเหตุผล

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูร ปยุตฺโต) (2553: 844) อธิบายในส่วนที่เกี่ยวกับจิตตะ ไว้ในหนังสือพุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ ดังนี้

จิตตะ ความคิดจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ ความมีจิตผูกพัน จดจ่อ ฝักใฝ่เรื่องนั้น ใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรืองานอย่างใดอย่างหนึ่ง คนผู้นั้นจะไม่สนใจไม่รับรู้เรื่องอื่นๆ ใครพูดอะไรเรื่องอื่นๆ ไม่สนใจ แต่ถ้าพูดเรื่องนั้นงานนั้นจะสนใจเป็นพิเศษทันที บางทีจัดทำเรื่องนั้น งานนั้น ขลุ่ยง่วนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืน ไม่เอาใจใส่ร่างกาย การแต่งเนื้อแต่งตัว อะไรจะเกิดขึ้นก็ไม่สนใจ เรื่องอื่นเกิดขึ้นใกล้ๆ บางทีก็ไม่รู้ ทำจนลืมวันลืมคืน ลืมกินลืมนอน ความมีใจจดจ่อฝักใฝ่เช่นนี้ ย่อมนำไปสู่สมาธิเกิดขึ้น จิตจะแน่วแน่ แนบสนิทในกิจที่ทำ มีกำลังมากเฉพาะสำหรับกิจนั้น เรียกว่าเป็นจิตตสมาธิ พร้อมนั้นก็เกิดประธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์ร่วมสนับสนุนไปด้วย

พระเทพดิลก (ระแบบ จิตฺตญาโณ) (2548: 197) ได้อธิบายในส่วนที่เกี่ยวกับจิตตะ ไว้ในหนังสือนิเทศธรรมพิมพ์ ดังนี้

จิตตะ เอาใจฝักใฝ่สนใจในกิจการงานนั้นๆ ไม่ทอดธุระ

การเอาใจฝักใฝ่สนใจอย่างจริงจัง ในสิ่งที่ตนได้ปลุกฝังความพอใจ และกำลังใช้ความพยายามอยู่ ไม่ทอดทิ้งธุระเหล่านั้น มีความแน่วแน่มั่นคงอยู่กับภารกิจนั้น อันเป็นลักษณะของการปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่ของตนด้วยความแน่วแน่ มุ่งมั่น มั่นคง ไม่หวั่นไหว จนกว่าจะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนประสงค์ กำลังจัด กำลังทำอยู่ในขณะนั้นๆ

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคฺโล) (“ม.ป.ป.”: 16) เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดศธรรมกายาราม ได้อธิบายไว้ในหนังสือ ความสำเร็จ หลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติสุข ว่า จิตตะ คือ ความมีใจเป็นสมาธิ มีใจจดจ่อ คอยเอาใจใส่ดูแลกิจการงาน หรืออาชีพที่ตนกระทำอยู่เสมอ ให้

การทำกิจการงานหรือการประกอบอาชีพนั้นเป็นไปด้วยดี ย่อมยังให้บรรลุความสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพได้

จากการอธิบายความจากผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องของ จิตตะ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ อันหมายรวมถึงกำลังจิตที่เป็นสมาธิ เป็นจิตที่บริสุทธิ์ เป็นจิตที่มั่นคง อันจะทำให้มีใจที่จดจ่ออยู่กับเรื่องที่จะต้องปฏิบัติให้เกิดความก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบด้วยปัญญา ด้วยเหตุผล เมื่อใจอยู่กับงานจะมีความสนใจในงานนั้นๆ อย่างจริงจัง แน่วแน่ มั่นคงอยู่กับภารกิจนั้นๆ จะมีการดูแลเอาใจใส่ในภารกิจที่ตนกำลังกระทำอยู่ด้วยใจที่มุ่งมั่นไม่หวั่นไหว เพื่อให้ภารกิจสำเร็จลุล่วง และมีประสิทธิภาพ

จากการที่ผู้วิจัยได้สรุปความในส่วนของจิตตะ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งในหลักอภิปรัชญา 4 ดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถให้นิยามปฏิบัติการของจิตตะได้ดังนี้

1. การเอาใจใส่ในกิจการงานที่ทำ
2. การมีใจที่เป็นสมาธิ ไม่ปล่อยให้ความคิดฟุ้งซ่าน
3. การที่มีใจที่แน่วแน่ มีความคิดที่จดจ่ออยู่กับเรื่องนั้น
4. มีความสนใจในกิจการงานนั้นๆ อย่างจริงจัง
5. มีความมุ่งมั่น ไม่หวั่นไหว .ในสิ่งที่ทำอยู่ในขณะนั้นๆ

นอกจากนี้ จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้า ในรายละเอียดของจิตตะจากผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของ จิตตะ ดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสัมพันธ์ของจิตตะกับสมาธิ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ความหมายของ สมาธิ ในหนังสือพุทธธรรม ของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูร ธมฺมปยุตโต) (2553: 824) หมายถึง ความตั้งมั่นของจิต หรือ ภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนด , ภาวะที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง คือ การที่จิตกำหนดแน่วแน่อยู่ว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ฟุ้งซ่านหรือส่ายไป

จะเห็นได้ว่า สมาธิ เป็นเครื่องเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน เพราะจิตที่เป็นสมาธิ แน่วแน่อยู่ว่าสิ่งที่กำลังทำ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก ไม่เลื่อนลอย ย่อมช่วยให้ทำงานได้ผลดี ไม่ผิดพลาด เพราะเมื่อมีสมาธิก็ย่อมมีสติกำกับอยู่ด้วย สมาธิเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในการทำงาน เป็นสิ่งที่ช่วยให้ทำงานได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ สมาธิจะช่วยให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จโดยไม่มีความรู้สึกรำคาญเหนื่อย เพราะการปฏิบัติงานด้วยจิตที่มุ่งแต่การปฏิบัติงาน อันจะทำให้เกิดการควบคุมตนเองให้หนึ่ง หรือมีใจจดจ่ออยู่ในสิ่งที่ทำ หรือเป็นการมีสมาธิกับงานที่ทำนั่นเอง เมื่อมีสมาธิก็จะทำให้เกิดปัญญา รู้แจ้งตามความเป็นจริง ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเฉลียวฉลาด ด้วยเหตุนี้เองจึงแสดงให้เห็นได้ว่า จิตตะกับสมาธิ นั้นมีความสัมพันธ์ที่เป็นไปในลักษณะที่มีความเกี่ยวพันกันและกัน เป็นต้น

วิมังสา (การไต่ตรอง)

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ) (“ม.ป.ป.”: 39-42) ได้อธิบายไว้ในหนังสือ โภธิปักขิยธรรม ที่สามารถสรุปความของวิมังสา ได้ความว่า วิมังสา คือการพิจารณา คั่นคว้า พิสูจน์ ทดลอง วิมังสาเป็นเรื่องทฤษฎีที่ถูกต้อง คือเป็นสติปัญญา เป็นปัญญา ถ้าไม่อย่างนั้น ไม่เรียกว่าวิมังสาของอิทธิบาท แม้ว่าจะพิจารณา จะสอดคล้องอยู่อย่างไร แต่ถ้ามันผิดแล้วก็ใช้ไม่ได้ มันยังไม่เป็นวิมังสาขึ้นมา

วิมังสา แปลว่า ความสอดคล้อง และเป็นการสอดคล้องที่ถูกต้อง คำว่าวิมังสาที่เขาสงวนไว้ใช้แต่ในทางที่ถูกต้อง ฉะนั้น ต้องเป็นเรื่องของปัญญา ปัญญาจริงมันผิดไม่ได้ ความถูกต้องทางทฤษฎีและปัญญาเรียกว่า วิมังสา ต้องได้มาด้วยการพยายาม ทำการสอดคล้องพิจารณาด้วยปัญญา อยู่เสมอ ฉะนั้นวิมังสา จึงหมายถึงการพิจารณา สอดคล้องอยู่เสมอ คือการใช้กำลังปัญญา ถ้าเรามีการใช้กำลังปัญญาอยู่อย่างถูกต้องเสมอ มันก็เป็นอันดับสุดท้ายของความสำเร็จของอิทธิบาท

พระพรหมมั่งคลาจารย์ (ปั้น ปญฺญานนฺโท) (“ม.ป.ป.”: 67-68) ได้อธิบายไว้ในหนังสือ งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข ที่สามารถสรุปความในส่วนที่เกี่ยวกับ วิมังสา หมายความว่า ไต่ตรอง คั่นคว้า หาเหตุผลในเรื่องนั้น ให้มันรู้ชัดตามสภาพที่เป็นจริง อะไรก็ตามที่มันเกิดขึ้นแล้วต้องเอามาพิจารณา แยกแยะ วิเคราะห์ วิจัย ออกไปว่าสิ่งนั้นคืออะไร มันมาจากอะไร เพื่อให้รู้ว่าอะไรเป็นอะไรที่ถูกต้อง ตามสภาพที่มันเป็นอยู่จริงๆ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูรค์ ปยุตฺโต) (2553: 845) อธิบายในส่วนที่เกี่ยวกับวิมังสา ไว้ในหนังสือพุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ ดังนี้

วิมังสา ความสอบสวนไต่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจ ตราคาหาเหตุผล และตรวจสอบข้อแย้งหย่อน เกินเลยบกพร่องหรือขัดข้องเป็นต้น ในกิจที่ทำ รู้จัก ทดลองและคิดค้นหาทางแก้ไขปรับปรุง ข้อนี้เป็นการใช้ปัญญาชักนำสมาธิ ซึ่งจะเห็นได้ไม่ยาก คนมีวิมังสาชอบคิดค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวนทดลอง เมื่อทำอะไร ก็คิดพิจารณาทดสอบไป เช่นคิด ว่าผลนี้เกิดจากสาเหตุอะไร ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ ผลคราวนี้เกิดจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบเหล่านี้ เท่านั้น ถ้าชกองค์ประกอบนี้ออกเสียจะเป็นอย่างไร ถ้าเพิ่มองค์ประกอบนี้เข้าไปแทน จะเกิดผลอย่างไร ลองเปลี่ยนองค์ประกอบนั้นแล้ว ไม่เกิดผลอย่างที่เราคาดหมาย เป็นเพราะอะไร จะแก้ที่จุดไหน ฯลฯ หรือในการปฏิบัติธรรม ก็ชอบพิจารณาใคร่ครวญสอบสวนเช่นว่า ธรรมข้อนี้ๆ มีความหมายอย่างไร มีความมุ่งหมายอย่างไร ควรใช้ในโอกาสอย่างไร ควรคู่สัมพันธ์กับข้อธรรมอื่นข้อใด ปฏิบัติธรรมคราวนี้ไม่ค่อยก้าวหน้า อินทรีย์ใดอ่อนไป อินทรีย์ใดเกินไป คนสมัยปัจจุบันอยู่ในสภาพอย่างนี้ ขาดแคลนธรรมข้อใดมาก จะนำธรรมข้อนี้เข้าไปควรใช้วิธีอย่างไร ควรเน้นความหมายด้านไหนเป็นต้น การค้นหาเหตุผลและสอบสวนทดลองอย่างนี้ ย่อมช่วยรวมจิตใจให้คอย

กำหนดและติดตามเรื่องที่พิจารณาอย่างติดเจตตลอดเวลา เป็นเหตุให้จิตแน่วแน่ แล่นดิ่งไปกับเรื่องที่พิจารณา ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก และมีกำลัง เรียกว่าเป็นวิมังสาสมาธิ ซึ่งก็จะมีปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์เกิดมาด้วย เช่นเดียวกับสมาธิข้ออื่นๆ

พระเทพดิลก (ระบบ จูติญาโณ) (2548: 197) ได้อธิบายในส่วนที่เกี่ยวกับ วิมังสา ไว้ในหนังสือนิตยธรรม ดังนี้

วิมังสา การไตร่ตรอง พิจารณาหาเหตุผลในสิ่งนั้น

วิมังสา เป็นอาการของปัญญาที่ใช้ในลักษณะไคร่ครวญ พินิจพิจารณา ก่อนที่จะทำ จะพูด ก่อนที่จะปลุกฝังความพอใจ ในขณะที่ใช้ความพยายาม และแม้แต่ความแน่วแน่ในกรณีงานนั้นๆ วิมังสาจึงต้องใช้ทุกขั้นตอน ทุกขณะของการปฏิบัติภารกิจ การศึกษาเล่าเรียน การปฏิบัติธรรมทั้งชั้น สติ สมาธิ และปัญญา

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล) (“ม.ป.ป.”: 17) เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดุสิตธรรม กายาราม ได้อธิบายไว้ในหนังสือ ความสำเร็จ หลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติสุข ว่า วิมังสา คือสติปัญญาสอดส่อง คอยพิจารณาเหตุ สังเกตผล และคอยพิจารณาปรับปรุงแก้ไขวิธีการทำงาน หรือการประกอบอาชีพของตนให้เป็น ไปด้วยดี ย่อมบรรลุความสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพ และช่วยดำเนินชีวิตตน และนำผู้อื่นให้ไปแต่ในทางเจริญและสันติสุขที่ถาวรแท้จริงได้

จากการอธิบายความจากผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องของ วิมังสา ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า วิมังสา คือ ความไคร่ครวญ ไตร่ตรอง พิจารณา ค้นคว้า พิสูจน์ ทดลอง เป็นการใช้กำลังของปัญญาอย่างถูกต้อง เป็นการค้นคว้าหาเหตุผลในภารกิจที่ทำให้รู้ชัดตามสภาพที่เป็นจริง จะมีการใช้ปัญญาตรวจสอบข้อบกพร่องในภารกิจที่ทำด้วยเหตุผล ซึ่งจะช่วยรวมจิตใจให้คอยกำหนด และติดตาม อันเป็นเหตุให้จิตแน่วแน่ การที่มีการไตร่ตรอง พิจารณาหาเหตุผลในภารกิจที่ทำ จะทำให้มีการไคร่ครวญ พินิจพิจารณา ก่อนที่จะปลุกฝังความพอใจ ก่อนที่จะกระทำ หรือในขณะที่กำลังใช้ความเพียรพยายาม จะเห็นได้ว่า จะมีการใช้วิมังสาในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติภารกิจ เพื่อพิจารณา ปรับปรุง แก้ไข วิธีการทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และมีประสิทธิภาพ

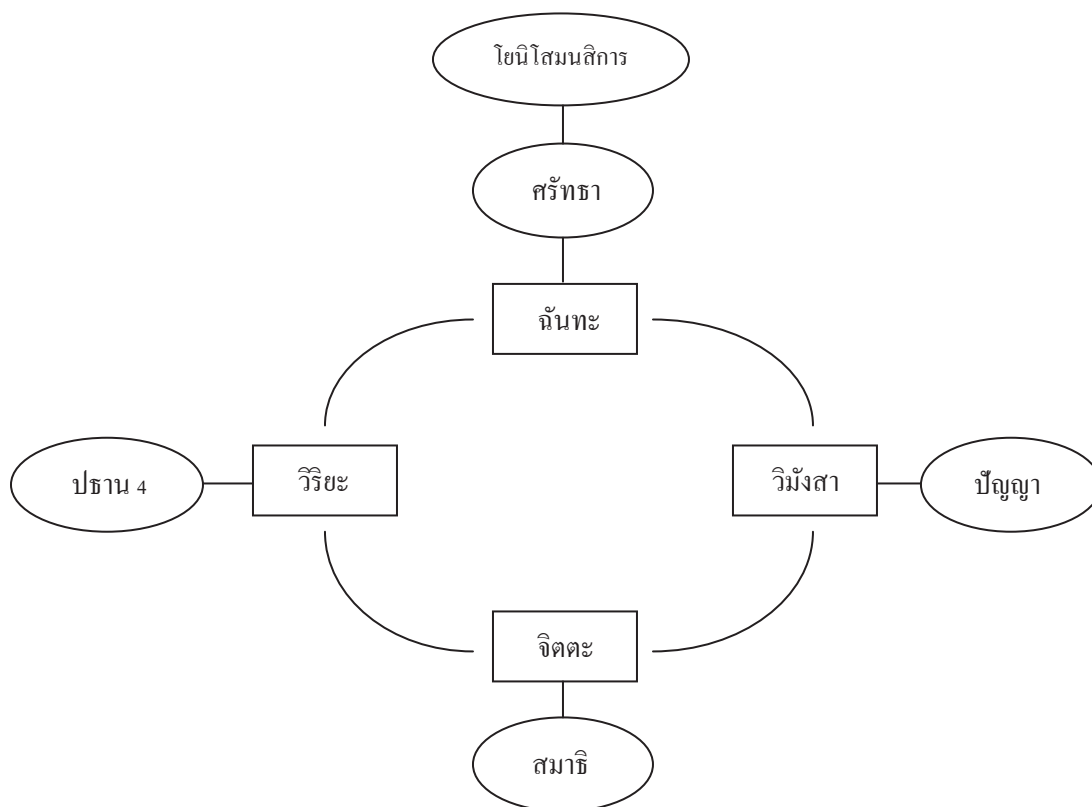
จากการที่ผู้วิจัยได้สรุปความในส่วนของวิมังสา ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งในหลักกัทธิบาท 4 ดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถให้นิยามปฏิบัติการของวิมังสาได้ดังนี้

1. การใช้ปัญญาในการพิจารณา ไตร่ตรองก่อนที่จะกระทำสิ่งใดๆ
2. การปรับปรุง แก้ไข ข้อบกพร่องด้วยปัญญา
3. การใช้ปัญญาในทางที่ถูกต้อง
4. การทำงานโดยใช้ปัญญา

5. การใช้ปัญญาในการวินิจฉัยพิจารณา เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย

นอกจากนี้ จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้า ในรายละเอียดของวิม้งสาจากผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของ วิม้งสา ดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสัมพันธ์ของวิม้งสากับปัญญา ซึ่งความหมายของ ปัญญา ในหนังสือ พุทธธรรม ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2553: 22) แปลว่า ความรู้ทั่ว หรือรู้ชัด ได้แก่ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล หรือความรู้ประเภทแยกคัดจัดสรรและวินิจฉัย คือ แยกแยะวินิจฉัยได้ว่า จริง เท็จ ดี ชั่ว ถูก ผิด ควรไม่ควร คุณ โทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ รู้ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล หรือปัจจัยต่างๆ รู้ภาวะตามเป็นจริงของสิ่งต่างๆ รู้ว่าจะนำไปใช้หรือปฏิบัติอย่างไร จึงจะแก้ปัญหาได้ หรือให้สำเร็จผลที่มุ่งหมาย โดยวิม้งสานั้นจะเป็นการใช้ปัญญาในการพิจารณา ไตร่ตรอง กลั่นกรองในสิ่งที่ทำ ว่าดีหรือไม่ ควรหรือไม่ เป็นการใช้ปัญญาตรวจสอบถึงงานที่ไม่ให้ผิดพลาด มีการตรวจตราวิธีการขั้นตอนในการทำงานให้มีความถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้เกิดความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้จะรวมไปถึงการใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น มีการคิดวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความรอบคอบ ตลอดจนการปรับเปลี่ยนแผนงาน รูปแบบของการทำงาน ให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความคล่องตัว อันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ เป็นต้น

จากการศึกษาองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของอิทธิบาท 4 ดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้เป็นแผนภาพเพื่อให้เกิดความชัดเจน รายละเอียดปรากฏตามแผนภาพที่ 4 ดังนี้

แผนภาพที่ 4 องค์ประกอบและความสัมพันธ์ของอิทธิบาท 4

การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดของหลักอิทธิบาท 4 จากผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น ผู้วิจัยสามารถที่จะนำเอาหลักอิทธิบาท 4 มาปรับใช้ในการบริหารงาน ดังนี้

อุทัย เลหาวิเชียร (2554:5) ได้ให้นิยามของการบริหารไว้ว่า การบริหาร คือ กระบวนการอย่างหนึ่งที่มีคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมมือกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดขึ้น โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ การมีวัตถุประสงค์และการมีส่วนร่วมกัน

พระเทพโสภณ (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต) (“ม.ป.ป.”:7) ได้ให้คำจำกัดความของการบริหารไว้ในหนังสือ พุทธวิธีบริหาร ไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting things done through other people)

จากการนิยามความหมายของการบริหารดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของการบริหารได้ว่า การบริหาร คือ การทำงานหรือการร่วมกันทำกิจกรรมใดๆของคนสองคนขึ้นไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

ทั้งนี้ จากการศึกษาที่มีคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมกันทำกิจกรรมใดๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันนั้น ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสัมพันธ์กันระหว่างผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ที่สามารถนำมาปรับใช้ให้เข้ากับหลักอภิปรัชญา 4 อันเป็นหลักหรือแนวทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ เพื่อให้การบริหารงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพที่สามารถอธิบายได้ ดังนี้

การบริหารงานตามหลักอภิปรัชญา 4 จะเริ่มต้นด้วยการรู้จักคิด รู้จักพิจารณา ใช้ปัญญาหาเหตุผลด้วยตนเอง เมื่อคิดพิจารณาถูกวิธี ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจตามความเป็นจริง และสิ้นสุดกระบวนการด้วยการใช้ปัญญาเช่นเดียวกัน

เมื่อผู้บริหารจะมอบหมาย สั่งการ ให้ผู้ปฏิบัติดำเนินการในภารกิจใดภารกิจหนึ่ง ในเบื้องต้น ผู้บริหารควรที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความศรัทธาในการปฏิบัติงาน ด้วยเหตุที่ว่าเมื่อผู้ปฏิบัติมีความศรัทธาในการที่จะปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย จะทำให้เหมือนมีแรงหนุน แรงเสริมที่จะทำให้เกิดฉันทะในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น โดยอาจทำการชี้แจงให้ผู้ปฏิบัติมองเห็นถึงคุณค่าหรือเห็นถึงประโยชน์ของการปฏิบัติในภารกิจนั้น โดยให้ผู้ปฏิบัติมองเห็นว่าการปฏิบัติที่ได้รับมอบหมายนั้นจะมีประโยชน์ทั้งต่อตัวผู้ปฏิบัติเอง และจะมีประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างไร เมื่อผู้ปฏิบัติได้เห็นถึงคุณค่าหรือเห็นถึงประโยชน์ในการปฏิบัติภารกิจนั้น อันจะมีแก่ตนเองและส่วนรวมแล้ว ก็จะทำให้เกิดกำลังใจหรือความอยากที่จะปฏิบัติภารกิจนั้น เปรียบเสมือนเป็นการสร้างแรงบันดาลใจ อันจะทำให้เกิดกำลังใจในการที่จะปฏิบัติงาน ซึ่งจะให้ผู้ปฏิบัติเกิดความพอใจ อยากที่จะปฏิบัติภารกิจนั้นเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่เป็นประโยชน์นั้นร่วมกัน อันเป็นการสร้างฉันทะในการปฏิบัติงานให้เกิดขึ้น ประกอบกับผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงความรู้ ความสามารถของผู้ปฏิบัติงานด้วยว่า ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ ความสามารถในงานที่ผู้บริหารจะมอบหมายให้ปฏิบัติมากน้อยเพียงใด หรือในอีกแง่มุมหนึ่ง ตัวผู้ปฏิบัติเองนั้นมีความมั่นใจในความรู้ ความสามารถในงานที่ตนปฏิบัติมากน้อยแค่ไหน เพราะความมั่นใจในความรู้ ความสามารถในงานที่จะปฏิบัติ จะเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนให้เกิดฉันทะในการทำงานเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนผู้บริหารอาจจะทำกรยกตัวอย่างบุคคลหรือวิธีการในการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จในอดีตเพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจ สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การเพิ่มแรงฉันทะให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

เมื่อผู้ปฏิบัติงานมีฉันทะในการที่จะปฏิบัติงานแล้ว งานจะสำเร็จไม่ได้ถ้าไม่มีการลงมือทำหรือมีเพียงฉันทะอย่างเดียวนานจะสำเร็จไม่ได้ ถ้าไม่มีวิริยะอันเป็นความพากเพียรทำ จึงส่งผลให้เกิดวิริยะ อันเป็นความเพียรที่จะปฏิบัติภารกิจนั้นให้สำเร็จ ด้วยความอดทน ไม่ทอดทิ้งความเพียรจึงเป็นหัวใจสำคัญในการปฏิบัติงาน ถ้าผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน มีอุปสรรคหรือปัญหาในขณะที่ปฏิบัติงาน จะเพียรพยายามแก้ไขด้วยความมุ่งมั่น ให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ โดยเฉพาะ

ผู้บริหารซึ่งถือว่าเป็นผู้นำในหน่วยงาน ควรที่จะกระทำตนให้เป็นแบบอย่างของความพากเพียรแก่ผู้ปฏิบัติงาน จะสามารถทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเพียรมากขึ้น ซึ่งในขณะที่กำลังปฏิบัติภารกิจด้วยความเพียรนั้น ความเพียรที่เกิดขึ้นควรจะดำเนินไปในลักษณะของความระวังสิ่งที่ไม่ดีไม่ให้เกิดขึ้น แต่ถ้ามีสิ่งที่ไม่ดีหรือมีข้อผิดพลาด ข้อบกพร่องเกิดขึ้นแล้ว ก็ให้ละในสิ่งที่เป็นเหตุให้เกิดข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องนั้นเสีย พร้อมกันนั้นก็ให้เร่งสร้างเร่งทำในสิ่งที่ดีที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานให้เกิดขึ้น ตลอดจนรักษาและพัฒนาสิ่งที่ดีที่เป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นแล้วนั้นให้มีความเจริญยิ่งขึ้นไป เป็นต้น

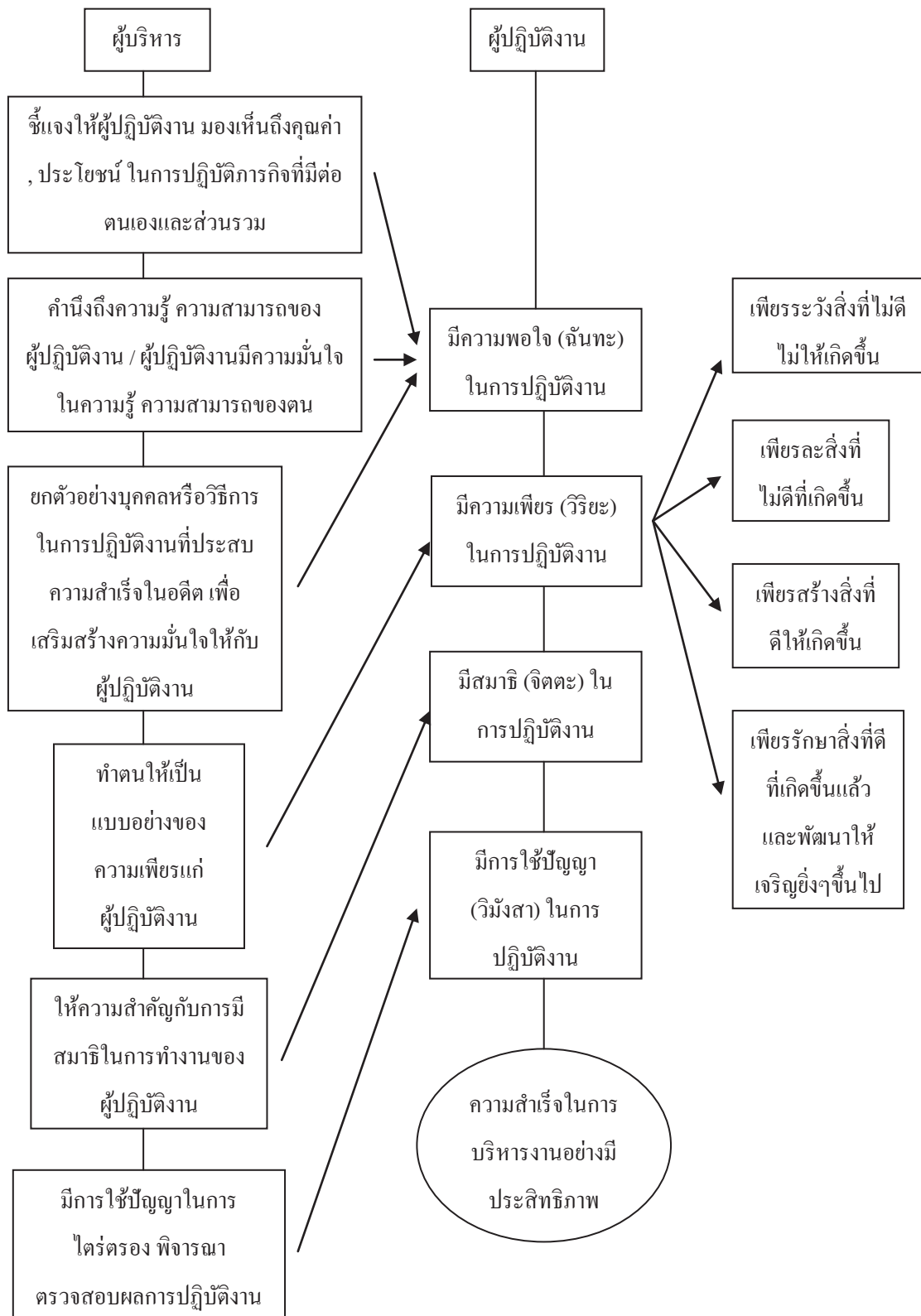
เมื่อมีฉันทะ และวิริยะเกิดขึ้นแล้ว ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีจิตตะในขณะที่กำลังปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมาย คือ มีความเอาใจใส่ มีใจที่จดจ่ออยู่กับงานที่ทำ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับสมาธิ หรือเป็นการมีสมาธิในการทำงาน สมาธิเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในการปฏิบัติงาน เมื่อผู้ปฏิบัติงานมีสมาธิในการทำงาน จะช่วยทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ เพราะจิตที่เป็นสมาธิจะแน่วแน้อยู่กับสิ่งที่กำลังทำ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่วอกแวก ไม่ฟุ้งซ่าน การปฏิบัติงานจะเป็นไปด้วยความรอบคอบ มีความละเอียดในเนื้องาน สามารถช่วยลดการเกิดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงานได้ ในทางตรงกันข้าม ผู้ที่ไม่มีสมาธิในการทำงาน มักจะทำงานด้วยความผลอเรือ และมักมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ดังนั้นผู้บริหารจึงควรที่จะให้ความสำคัญกับการมีสมาธิในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน โดยการกำกับ ดูแล ให้ผู้ปฏิบัติงานมีสมาธิในการทำงาน

อย่างไรก็ตาม วิมังสา คือ การไตร่ตรอง พิจารณา ตรวจสอบ ผลของการปฏิบัติงานด้วยการใช้ปัญญาในการวิเคราะห์ปัญหาในการทำงานอย่างละเอียด รอบคอบ และรอบด้าน ของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่จะช่วยทำให้งานสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การไตร่ตรอง พิจารณา ตรวจสอบ ผลของการปฏิบัติงานด้วยปัญญานั้น จะช่วยทำให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ในงานที่ปฏิบัติอย่างลึกซึ้ง เปรียบเสมือนเป็นการพัฒนางานและเป็นการพัฒนาตนเองให้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา อันจะนำมาสู่การปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน หรือวิธีการทำงานใหม่ๆ ที่ทำให้งานที่เราได้รับมอบหมาย มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ช่วยทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่า การบริหารงานตามหลักอภิทธิบาท 4 นั้น เป็นการนำเอาหลักอภิทธิบาท 4 อันเป็นหลักหรือแนวทางการปฏิบัติที่มุ่งสู่ความสำเร็จ ที่ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และ วิมังสา มาปรับใช้ในการบริหารงาน ซึ่งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในองค์กร หรือหน่วยงานทั้งทางภาครัฐและเอกชนควรที่จะนำมาปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และบรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

ผู้วิจัยสามารถที่จะสรุปการบริหารงานตามหลักอภิทธิบาท 4 เป็นแผนภาพเพื่อให้เกิดความชัดเจน ดังรายละเอียดที่ปรากฏตามแผนภาพที่ 5 ดังนี้

การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4

แผนภาพที่ 5 การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท 4 พบว่า มีงานวิจัยที่น่าสนใจ และควรแก่การพิจารณาเพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ดังนี้

พระมหาสุภีร์ จิตเมโธ (2533) ได้ศึกษาเรื่อง “พระพุทธศาสนาที่ควรนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารราชการ” พบว่า พุทธธรรมเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้อุดมการณ์ในเรื่องการถือหลักความมีเหตุผล ในการปฏิบัติราชการบรรลุผลได้ ทั้งในด้านความมีเหตุผลในการทำงานทั่วไป และด้านการแก้ปัญหา โดยใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผล รู้จักกาลเทศะรู้จักบุคคลและสิ่งแวดล้อม เคารพความจริงและหลักการ และยึดหลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักการถือหลักพึ่งตนเองในการทำความดี เป็นหลักที่ส่งเสริมให้บุคคลรู้จักรับผิดชอบต่อตนเองซึ่งจะนำไปสู่ความรับผิดชอบในองค์การอื่นๆต่อไป

นางกัญแก้วพารณ์ กลิ่นนิ่มนวล (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท 4” พบว่า แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานจังหวัดพิษณุโลก คือ บุคลากรควรมีความต้องการใฝ่ใจรักที่จะปฏิบัติงานอยู่เสมอ ปรารถนาที่จะปฏิบัติงานให้ได้ผลดียิ่งๆขึ้นไป มีความขยัน หมั่นประกอบกรงานด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดลอย ต้องตั้งจิตรับรู้ว่าภารกิจที่ได้รับมอบหมายโดยปฏิบัติงานด้วยความคิด เอาจิตฝักใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่งานที่ปฏิบัติอย่างแท้จริง และหมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ไคร่ครวญ ตรวจสอบหาเหตุผล ตรวจสอบข้อบกพร่องในงานนั้นๆ ที่สำคัญต้องรู้จักการวางแผนงาน วัดผลและคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงงานให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา

นางบุญไ้ หิรัญกาญจน์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการสังกัดสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร” พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ได้แก่ งานที่ได้รับมอบหมายไม่ตรงกับความถนัด ความรู้ ความสามารถ และหน้าที่ความรับผิดชอบ ข้าราชการขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ความก้าวหน้าในตำแหน่งงานไม่มีการรองรับ การประเมินผลการปฏิบัติราชการขาดประสิทธิภาพ ปริมาณงานล้นมือไม่สามารถดำเนินการให้เสร็จทันภายในเวลาที่กำหนดไว้ และอัตรากำลังเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถได้ตรงงานให้ถึงถ้วนได้ทุกเรื่อง จึงทำให้มีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น ดังนั้นควรนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสังกัดสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว

กรุงเทพมหานคร สามารถพิจารณาได้ 4 ด้าน โดยการพัฒนาด้านฉันทะ วิริยะ จิตตะ และด้านวิมังสา เพื่อเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสังกัดสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานครให้ดียิ่งขึ้น

พระมหาทองมี สุทธิจิตโต (2555) ได้ศึกษาเรื่อง “การปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้านครหลวงตามหลักอิทธิบาท 4 : กรณีศึกษา การไฟฟ้านครหลวง เขตวัดเลียบ กรุงเทพมหานคร” พบว่า แนวการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้านครหลวงตามหลักอิทธิบาท 4 : กรณีศึกษา การไฟฟ้านครหลวง เขตวัดเลียบ กรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่า พนักงานทุกคนต้องยึดหลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานด้วยการปลูกจิตสำนึกความรักในงาน ให้เห็นคุณค่าและประโยชน์จากการทำงาน รวมทั้งมอบหมายงานให้ตรงตามความสามารถของแต่ละบุคคล ด้วยการปลูกจิตสำนึกว่าเป็นงานที่ทำด้วยความสามารถ และมีความสำคัญ การสร้างจิตสำนึกในหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบว่าเป็นเรื่องของตนเอง รวมทั้งต้องสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการปฏิบัติงาน ควรมีการประเมินผลการทำงานเป็นระยะเพื่อให้เกิดการพัฒนาในอนาคตต่อไป

บวร แก้วราช (2548) ได้ศึกษาเรื่อง “การใช้อิทธิบาท 4 ในงานที่ทำของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา พ.ศ.2548” พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้อิทธิบาท 4 ในมหาวิทยาลัยนี้ ดังนี้ มีความสนใจและต้องการทำงานให้สำเร็จตามกำหนดด้วยตนเอง ด้านการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงานนั้น บุคลากรได้นำหลักธรรมนี้มาใช้มากที่สุด เช่นพอใจในการปฏิบัติงานและพอใจในภาระงาน (ฉันทะ) การไปทำงานทุกวันเพื่อให้งานสำเร็จตามความมุ่งหมาย และการพยายามทำงานเพิ่มขึ้นทุกวัน (วิริยะ) การพัฒนาตนเองให้เข้ากับงาน การไม่คิดเปลี่ยนหน้าที่ การทำงานด้วยความตั้งใจมั่น ไปทำงานและกลับจากที่ทำงานตรงเวลา (จิตตะ) นอกจากนั้น ต้องทบทวนงานก่อนทำงานและไตร่ตรองที่ทำแล้วทุกครั้ง การคิดก่อนพูดกับเพื่อนร่วมงานและการตรวจสอบภาระงานก่อนกลับบ้านทุกครั้ง

อรพรรณ ศิริพรประสิทธิ์ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง “สัมฤทธิ์ผลการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้าน ควรหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ควรมีการตระหนักว่าการทำงานย่อมมีอุปสรรคและเมื่อเกิดปัญหาทุกคนควรร่วมกันแก้ไข ควรทำงานด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

จากผลการศึกษาของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท 4 ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า หลักอิทธิบาท 4 นั้นเป็นหลักธรรมที่สำคัญยิ่ง ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานทุกท่านควรที่จะนำหลักอิทธิบาท 4 มาเป็นคติประจำใจหรือเป็นเครื่องเตือนใจในการปฏิบัติงานในทุกๆหน่วยงาน อันจะส่งผลให้มีบุคลากรในหน่วยงาน ระบบการบริหารงานมี

ประสิทธิภาพ และจะนำไปสู่ความสำเร็จทั้งในระดับบุคคลและระบบการบริหารงานในหน่วยงาน
ได้ในที่สุด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ผู้ศึกษาได้กำหนดแนวทางขั้นตอนและวิธีการดำเนินการศึกษาไว้ ดังนี้

1. วิธีการเก็บข้อมูล
2. ผู้ให้ข้อมูล
3. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
4. การตรวจสอบข้อมูล
5. กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีการศึกษาในรูปแบบ การเก็บข้อมูลภาคสนาม (field survey) ประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบ เจาะลึกเป็นรายบุคคล (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ที่เกี่ยวกับ งานวิจัยนี้โดยตรง ในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ และเป็นการศึกษาผ่านเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์และหลักอิทธิบาท 4 ที่สามารถนำมาปรับใช้กับการบริหารงานใน ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ระหว่าง เดือนกุมภาพันธ์ - เดือนเมษายน 2556

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (in-depth interview) คือ ข้าราชการและลูกจ้างในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ จำนวน 37 คน

ประกอบด้วย ข้าราชการ จำนวน 23 คน และลูกจ้าง จำนวน 14 คน ที่แบ่งเป็นผู้บริหาร จำนวน 10 คน และผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 27 คน

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ใช้การเก็บข้อมูลหลากหลายวิธีเพื่อความถูกต้อง แม่นยำ และเชื่อถือได้ ซึ่งสามารถจำแนกวิธีการศึกษาและสำรวจเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ได้แก่

1.1 การสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นรายบุคคล (in-depth interview)

1.2 บันทึกภาคสนาม (field notes) เป็นเครื่องมือที่สำคัญซึ่งผู้ศึกษาใช้บันทึกข้อมูลจากการสังเกตการณ์และถอดเทปคำสัมภาษณ์ เพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็น ความรู้สึกต่างๆของผู้ให้ข้อมูลและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาที่ผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ได้แก่ ข้อมูลประเภทเอกสารและสิ่งพิมพ์สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท

2.1 เอกสารที่เป็นหนังสือที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 เอกสารที่เกี่ยวกับความเป็นมาและหน้าที่ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

การตรวจสอบข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละครั้งผู้ศึกษาจะทำการจดบันทึกและตรวจสอบข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์ โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ซึ่งมีวิธีการตรวจสอบข้อมูลดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) โดยการนำข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม และข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบระหว่างเวลา สถานที่ บุคคลและเนื้อหาที่แตกต่างกันว่า ถ้าหากเวลาต่างกัน ข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือไม่ ถ้าหากสถานที่ต่างกัน ข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือไม่ และหากบุคคลเปลี่ยนไป ข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือไม่ หากได้ข้อมูลเหมือนกัน แสดงว่าเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้

2. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีการและข้อมูลด้านต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยในการศึกษาจะใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วมควบคู่กับการ

สัมภาษณ์ พร้อมทั้งการศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบด้วย หากข้อมูลที่ได้มีความแตกต่างกันหรือขัดแย้งกัน ผู้ศึกษาจะเข้าไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้ง และหากข้อมูลที่ได้ทำการตรวจสอบแล้ว ปรากฏว่าเป็นข้อมูลที่เหมือนกันก็น่าเชื่อถือเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง สมบูรณ์ จากนั้นนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ข้อมูลเป็นลักษณะของการเขียนรายงานการวิจัยเชิงพรรณนา

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มเข้าไปศึกษาในภาคสนามจนกระทั่งถึงขั้นตอนการเขียนรายงานการวิจัย ซึ่งข้อมูลที่ถูกวิเคราะห์สามารถแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ ข้อมูลจากการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ กับข้อมูลจากเอกสาร

1. ข้อมูลจากการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้จากข้อมูลภาคสนาม และข้อมูลที่บันทึกไว้ในแถบบันทึกเสียงมาถอดความด้วยวิธีการสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้การสังเกตและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและทำการบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดในทุกแง่มุม เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาในทุก ๆ ด้าน

2. ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ผู้วิจัยได้แยกแยะข้อมูลที่ได้พร้อมกับอ่านและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น แล้วแยกข้อมูลเป็นหมวดหมู่

ต่อจากนั้นได้นำข้อมูลที่ได้มาประมวล รวบรวมเป็นหมวดหมู่ จัดระบบ ระเบียบ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด ตรวจสอบความถูกต้องและเก็บข้อมูลเสริมให้มีเนื้อหาที่สมบูรณ์สลับกับการสังเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็น แต่ละบท และสังเคราะห์ข้อมูลเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้คำตอบของการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (in-depth interview) โดยทำการสัมภาษณ์บุคลากรในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ที่มีจำนวนทั้งหมด 37 คน โดยแบ่งออกเป็นผู้บริหาร จำนวน 10 คน และผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 27 คน ซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) เพื่อศึกษาถึงการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการบริหารงานของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นและสาระสำคัญได้ดังนี้

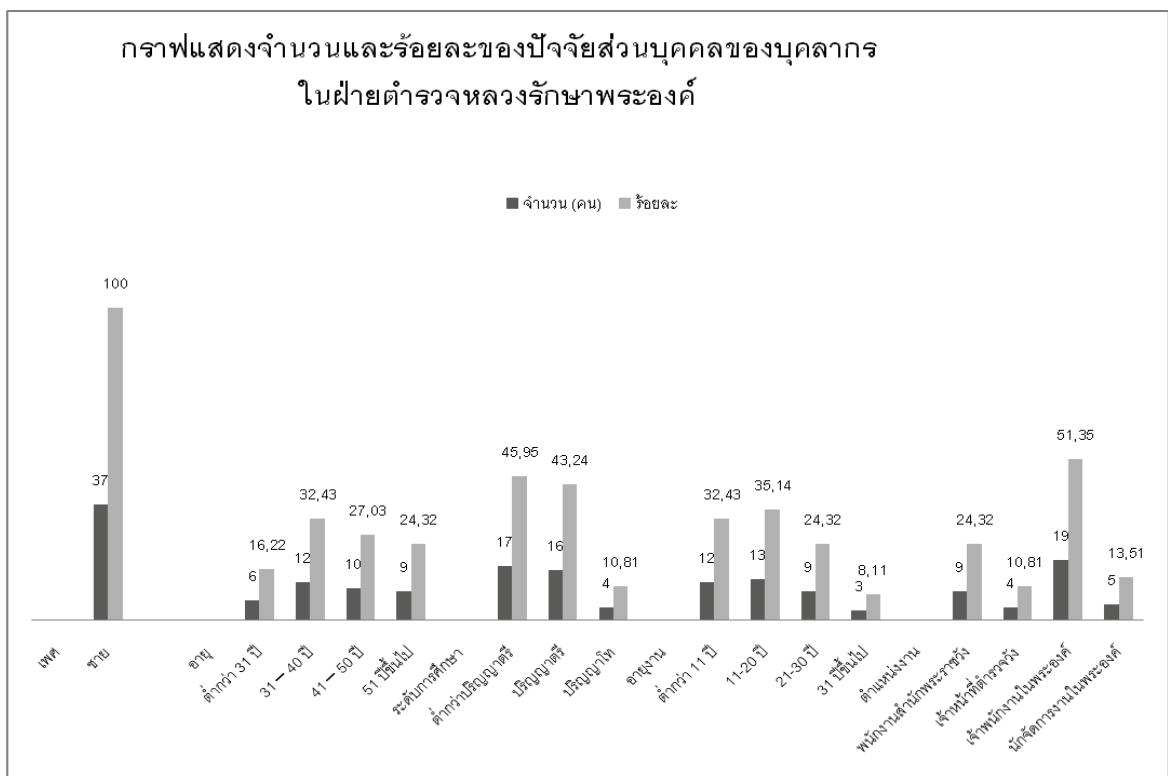
ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ มีขึ้นในสมัยรัชกาลใดไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด หน้าที่ปฏิบัติของตำรวจหลวง รอ. ในปัจจุบัน ได้ยึดหลักการปฏิบัติหน้าที่ตามแบบโบราณราชประเพณีดั้งเดิมที่ปฏิบัติต่อกันมา มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามสถานการณ์ของบ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลง การปฏิบัติหน้าที่บางอย่างถึงดปฏิบัติยกเลิกไป ส่วนใหญ่ยังคงความเป็นโบราณราชประเพณีไว้ เป็นหน่วยงานเดียวที่แต่งเครื่องแบบปฏิบัติหน้าที่เหมือนเดิมตั้งแต่อดีตที่มีพระตำรวจมาจนถึงปัจจุบัน และปฏิบัติหน้าที่ถวายความปลอดภัยภายในที่ประทับเป็นประจำทุกวันตลอดเวลา 24 ชั่วโมง กับป้องกันรักษาพระองค์ และถวายระดับพระเกียรติยศในการปฏิบัติหน้าที่ รับ-นำเสด็จพระราชดำเนินไปในงานพระราชพิธี , งานรัฐพิธี , งานประเพณี และงานสาธารณกุศล ต่างๆ ตามหมายรับสั่ง และหมายกำหนดการ ทั้งในปริมณฑล และต่างจังหวัด

ปัจจุบันฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ มีการแบ่งงานภายในเป็น 3 งาน คือ

1. งานเวรตำรวจหลวงรักษาพระองค์ 1
2. งานเวรตำรวจหลวงรักษาพระองค์ 2
3. งานธุรการ / พัสดุ ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

ในเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายน 2556 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์มีจำนวนบุคลากรทั้งสิ้น 37 คน บุคลากรทั้งหมดเป็นเพศชาย มีอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 16.22 มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 32.43 มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 27.03 และมีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 24.32 มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 45.95 มี

การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 43.24 และมีการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 10.81 มีอายุงานต่ำกว่า 11 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 32.43 มีอายุงาน 11-20 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 35.14 มีอายุงาน 21-30 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 24.32 และมีอายุงาน 31 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 8.11 มีตำแหน่งงานเป็นพนักงานพระราชวัง จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 24.32 มีตำแหน่งงานเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจวัง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 10.81 มีตำแหน่งงานเป็นเจ้าพนักงานในพระองค์ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 51.35 และมีตำแหน่งงานเป็นนักจัดการงานในพระองค์จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 13.51 ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปรายละเอียดปรากฏตามกราฟแสดงจำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ และตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ จำนวน 37 คน ดังนี้

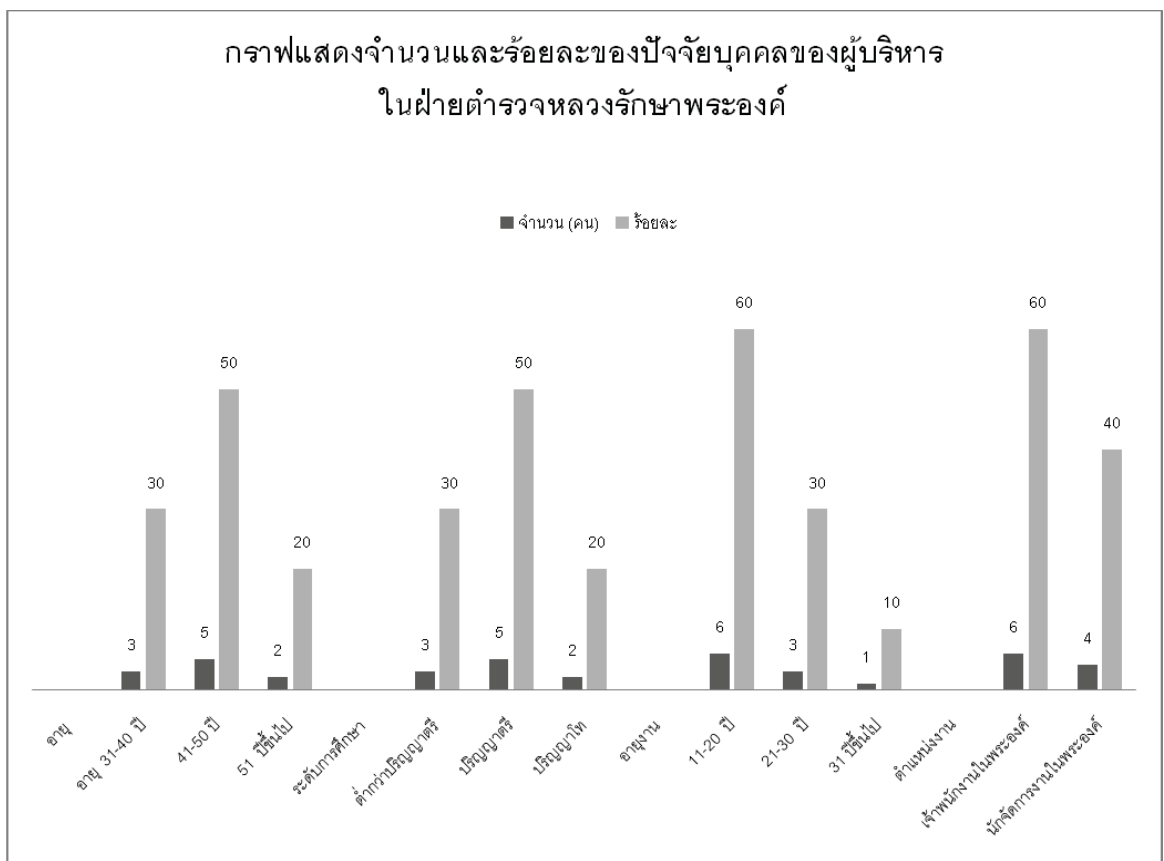

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรใน
ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ จำนวน 37 คน

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	37	100
อายุ		
ต่ำกว่า 31 ปี	6	16.22
31 – 40 ปี	12	32.43
41 – 50 ปี	10	27.03
51 ปีขึ้นไป	9	24.32
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	17	45.95
ปริญญาตรี	16	43.24
ปริญญาโท	4	10.81
อายุงาน		
ต่ำกว่า 11 ปี	12	32.43
11-20 ปี	13	35.14
21-30 ปี	9	24.32
31 ปีขึ้นไป	3	8.11
ตำแหน่งงาน		
พนักงานสำนักพระราชวัง	9	24.32
เจ้าหน้าที่ตำรวจวัง	4	10.81
เจ้าพนักงานในพระองค์	19	51.35
นักจัดการงานในพระองค์	5	13.51

ทั้งนี้ผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์มีจำนวนทั้งหมด 10 คน มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และมีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20 มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ

30 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และมีการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20 มีอายุงาน 11-20 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 60 มีอายุงาน 21-30 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 และมีอายุงาน 31 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10 มีตำแหน่งงานเป็นเจ้าพนักงานในพระองค์ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 60 และมีตำแหน่งงานเป็นนักจัดการงานในพระองค์ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปรายละเอียดปรากฏตามกราฟแสดงจำนวนและร้อยละของปัจจัยบุคคลของผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ และตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ จำนวน 10 คน ดังนี้

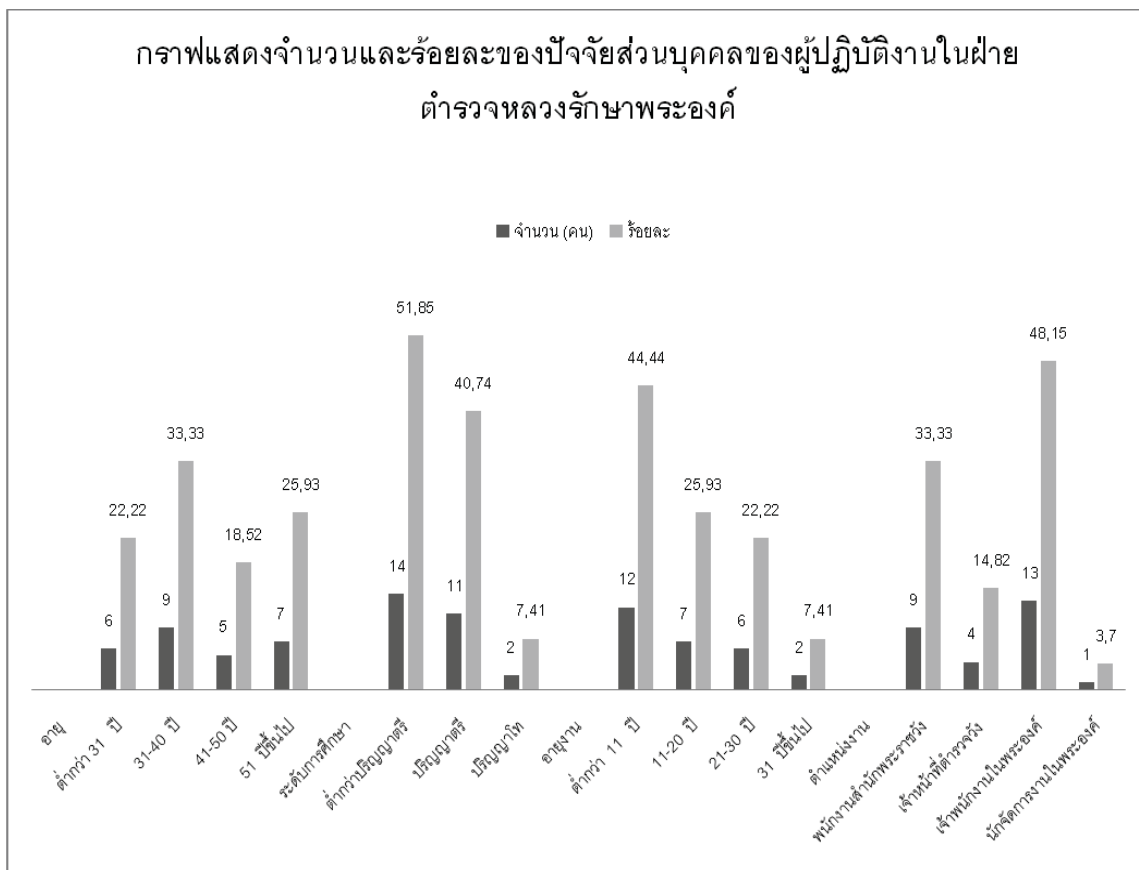

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริหารใน
ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ จำนวน 10 คน

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
31-40 ปี	3	30
41-50 ปี	5	50
51 ปีขึ้นไป	2	20
ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	3	30
ปริญญาตรี	5	50
ปริญญาโท	2	20
อายุงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
11-20 ปี	6	60
21-30 ปี	3	30
31 ปีขึ้นไป	1	10
ตำแหน่งงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เจ้าพนักงานในพระองค์	6	60
นักจัดการงานในพระองค์	4	40

ทั้งนี้ผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์มีจำนวนทั้งหมด 27 คน มีอายุต่ำกว่า 31 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 18.52 และมีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 25.93 มีการศึกษาค่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 51.85 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 40.74 และมีการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41 มีอายุงานต่ำกว่า 11 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 44.44 มีอายุงาน 11-20 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 25.93 มีอายุงาน 21-30 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 และมีอายุงาน 31 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41 มีตำแหน่งงานเป็นพนักงานสำนักพระราชวัง จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 มีตำแหน่งงานเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจวัง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 14.82 มีตำแหน่งงานเป็นเจ้าพนักงานในพระองค์ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 48.15 และมีตำแหน่งงานเป็นนักจัดการงานในพระองค์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70 ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุป

รายละเอียดปรากฏตามกราฟแสดงจำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงานในฝ่าย
ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ และตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของ
ผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ จำนวน 27 คน ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงานใน
ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ จำนวน 27 คน

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 31 ปี	6	22.22
31-40 ปี	9	33.33
41-50 ปี	5	18.52
51 ปีขึ้นไป	7	25.93
ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	14	51.85
ปริญญาตรี	11	40.74
ปริญญาโท	2	7.41
อายุงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 11 ปี	12	44.44
11-20 ปี	7	25.93
21-30 ปี	6	22.22
31 ปีขึ้นไป	2	7.41
ตำแหน่งงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พนักงานสำนักพระราชวัง	9	33.33
เจ้าหน้าที่ตำรวจวัง	4	14.82
เจ้าพนักงานในพระองค์	13	48.15
นักจัดการงานในพระองค์	1	3.70

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (in-depth interview) มานำเสนอ ดังนี้

ความเข้าใจในหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

จากการที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (in-depth interview) ซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) รวมทั้งหมด 37 คน โดยผู้วิจัยได้เริ่มทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน

ตั้งแต่วันที่ 3 มีนาคม 2556 ถึงวันที่ 9 เมษายน 2556 จนครบทั้งหมด 37 คน ทั้งภายในและภายนอก ที่ทำการฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ และ ด้วยเวลาที่แตกต่างกันตามความพร้อมของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่าผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ยังไม่สามารถสะท้อนภาพในรายละเอียดของหลักอิทธิบาท 4 ได้อย่างชัดเจนนัก และคำตอบที่ได้ส่วนใหญ่เป็นคำตอบที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันว่า ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจในหลักอิทธิบาท 4 ที่ยังไม่ชัดเจนนัก ยังไม่มีความซาบซึ้งในหลักอิทธิบาท 4 จนถึงขั้นที่จะนำเอาหลักอิทธิบาท 4 มาเป็นคติประจำใจ หรือเป็นเครื่องเตือนใจในการปฏิบัติงานมากนัก โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ว่า “ท่านมีความเข้าใจในหลักอิทธิบาท 4 หรือไม่ อย่างไรบ้าง” คำตอบที่ได้มาพบว่ามีเพียงผู้บริหาร 1 ท่านที่สามารถตอบคำถามดังกล่าวได้ด้วยใจอย่างถูกต้อง และครบถ้วนในองค์ประกอบ และมีผู้บริหารเพียง 1 ท่านที่สามารถตอบคำถามดังกล่าวได้ด้วยใจอย่างถูกต้องแต่ยังไม่ครบถ้วนในองค์ประกอบของอิทธิบาท 4 ส่วนผู้บริหารที่เหลืออีก 8 ท่านนั้นล้วนแต่ให้คำตอบที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ไม่สามารถบอกได้ว่ามีรายละเอียดหรือมีองค์ประกอบอย่างไรบ้าง และผู้วิจัยได้ถามคำถามเดียวกันกับผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์จำนวน 27 ท่าน พบว่า ผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจในหลักอิทธิบาท 4 แค่เพียงผิวเผิน ดังจะเห็นได้จากคำตอบที่ได้มาพบว่า มีผู้ปฏิบัติงานเพียง 5 ท่าน ที่พอจะมีความเข้าใจในหลักอิทธิบาท 4 อยู่บ้าง แต่ยังไม่สามารถที่จะอธิบายถึงรายละเอียดหรือองค์ประกอบของหลักอิทธิบาท 4 ได้อย่างครบถ้วน ดังคำตอบของผู้ปฏิบัติงานท่านหนึ่งว่า “ความเข้าใจในหลักอิทธิบาท 4 นี้ก็มีความเข้าใจมาก่อนเหมือนกันก็นำมาใช้ในการปฏิบัติงานในเรื่องความ پاکเพียร และก็ความพอใจในงานที่ตัวเองทำอยู่ครับ” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในหลักและองค์ประกอบของหลักอิทธิบาท 4 อยู่บ้างแต่ยังไม่ได้นำเอาองค์ประกอบทั้งสี่ชื่อของหลักอิทธิบาท 4 มาใช้อย่างครบถ้วน ซึ่งจะเห็นได้ว่ายังขาดในส่วนของจิตตะ (ความเอาใจใส่) และวิมังสา (การไตร่ตรอง) ที่ผู้ตอบมิได้กล่าวถึง และคำตอบของผู้ปฏิบัติงานอีกท่านหนึ่งว่า “ก็มีความเข้าใจบ้างครับ เกี่ยวกับเรื่องความเพียร ความเอาใจใส่ในการทำงานครับ” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในหลักและองค์ประกอบของหลักอิทธิบาท 4 อยู่บ้าง แต่ยังไม่ได้นำเอาองค์ประกอบทั้งสี่ชื่อของหลักอิทธิบาท 4 มาใช้อย่างครบถ้วนเช่นเดียวกับผู้บริหาร ซึ่งจะเห็นได้ว่ายังขาดในส่วนของการนันทะ (ความพอใจ) และวิมังสา (การไตร่ตรอง) ที่ผู้ตอบมิได้กล่าวถึง ส่วนผู้ปฏิบัติงานที่เหลืออีก 22 ท่าน ล้วนให้คำตอบที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผู้บริหารส่วนใหญ่ คือ ไม่สามารถบอกได้ว่ามีรายละเอียดหรือมีองค์ประกอบอย่างไรบ้าง

ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปรายละเอียดในประเด็นของความเข้าใจในหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานตามตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงถึงความเข้าใจในหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานใน
ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

ความเข้าใจในหลักอิทธิบาท 4	ผู้บริหาร	ผู้ปฏิบัติงาน
มีความเข้าใจในหลักอิทธิบาท 4 อย่างถูกต้องและครบถ้วน	1	-
มีความเข้าใจในหลักอิทธิบาท 4 อยู่บ้าง แต่ยังไม่ครบถ้วนในองค์ประกอบ	1	5
ไม่สามารถบอกได้ว่ามีรายละเอียดหรือมีองค์ประกอบอย่างไรบ้าง	8	22
รวม	10	27

อย่างไรก็ตามจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตการบริหารงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ กลับพบว่าการบริหารงานของทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ที่แม้ส่วนใหญ่จะไม่สามารถบอกได้ว่าในหลักอิทธิบาท 4 มีรายละเอียดหรือมีองค์ประกอบอย่างไรบ้าง แต่ในการบริหารงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ล้วนแล้วแต่แฝงไปด้วยการใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความพากเพียร) จิตตะ (ความเอาใจใส่) และวิมังสา (การไตร่ตรอง) ดังนี้

ฉันทะ (ความพอใจ) ในการบริหารงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

จากการที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (in-depth interview) ซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 10 ท่าน โดยผู้วิจัยได้เริ่มทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารตั้งแต่วันที่ 3 มีนาคม 2556 ถึงวันที่ 12 มีนาคม 2556 จนครบทั้งหมด 10 ท่าน ทั้งภายในและภายนอกที่ทำการฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ด้วยเวลาที่แตกต่างกันตามความพร้อมของผู้บริหารแต่ละคน กับการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ จำนวน 10 ท่าน ล้วนมีฉันทะ (ความพอใจ) ในการปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์เป็นอย่างมาก โดยให้เหตุผลว่า มีความพอใจและมีความภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ได้ถวายพระเกียรติยศถวายความปลอดภัย ถวายความสะดวก อีกทั้งผู้บริหารเหล่านี้ล้วนมีความรักในการปฏิบัติงานในหน้าที่ตำรวจหลวงรักษาพระองค์เป็นอย่างมาก มีความเต็มใจทุกครั้งที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ และมีความยินดีที่จะอุทิศตน อุทิศเวลาให้กับการปฏิบัติงานในหน้าที่ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ดังจะเห็นได้จากคำตอบของผู้บริหารท่านหนึ่งที่ว่า “ผมอุทิศเวลาให้กับหน่วยงานมาก แม้กระทั่งครอบครัวผม

ยังให้น้อยกว่า” ตลอดจนในการปฏิบัติงานในแต่ละครั้งจะมีความอยากที่จะปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้วิจัยได้ถามคำถามกับผู้บริหารทั้ง 10 ท่าน ว่า “ถ้ามีโอกาสที่จะได้ไปร่วมงานกับหน่วยงานอื่นที่ให้ค่าตอบแทนที่สูงกว่าหรือให้ได้รับตำแหน่งที่สูงกว่าเดิม ยังมีความพอใจหรือมีความอยากที่จะบริหารงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์อยู่ต่อไปหรือไม่” คำตอบที่ผู้วิจัยได้รับประกอบกับการสังเกตน้ำเสียงที่มีความมั่นใจในการตอบโดยไม่มี ความลังเลของผู้บริหารทั้ง 10 ท่าน ได้ความไปในทิศทางเดียวกันว่าขอเลือกที่จะอยู่บริหารงานกับหน่วยงานนี้ต่อไปจนปลดเกษียณ จากคำตอบของผู้บริหารที่ผู้วิจัยได้รับพร้อมทั้งการสังเกตแวต่าน้ำเสียงของผู้บริหาร ทำให้ผู้วิจัยได้สัมผัสถึงความรักในการทำหน้าที่บริหารงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ได้อย่างชัดเจน

ในส่วนของการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (in-depth interview) ที่เป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 27 ท่าน โดยผู้วิจัยได้เริ่มทำการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานตั้งแต่วันที่ 13 มีนาคม 2556 ถึงวันที่ 8 เมษายน 2556 จนครบทั้งหมด 27 ท่าน ทั้งภายในและภายนอกที่ทำการฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ และด้วยเวลาที่แตกต่างกันตามความพร้อมของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคน กับการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ผู้ปฏิบัติงานทุกคนมีความพอใจในการปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์เป็นอย่างมาก โดยให้เหตุผลที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ดังที่ผู้ปฏิบัติงานท่านหนึ่งได้กล่าวกับผู้วิจัยด้วยน้ำเสียงที่เปี่ยมไปด้วยความดีใจ ประกอบกับผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงแวต่าน้ำตาแห่งความยินดีในขณะที่กำลังให้คำตอบแก่ผู้วิจัยที่ว่า “มีความพอใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้รับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาท เป็นความภูมิใจที่ได้ถวายงานถึงแม้ว่าเงินเดือนจะไม่มากเท่าไร ไม่ค่อยมีเวลาพักผ่อน แต่ผมก็ภูมิใจที่ได้ถวายงาน” อันแสดงให้เห็นถึงความพอใจในการที่จะปฏิบัติงานถวายใต้เบื้องพระยุคลบาทได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงสิ่งที่จะทำให้นันทะ (ความพอใจ) ในการบริหารงานของผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ลดน้อยลงไปบ้าง นั่นคือ การที่ผู้บริหารไม่สามารถที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานตามที่สมควรจะได้รับเท่าที่ควร สืบเนื่องจากการที่ต้องผ่านการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาในระดับที่สูงขึ้นไปตามระบบราชการ ดังที่ผู้บริหารท่านหนึ่งได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า “ผมไม่สามารถที่จะขอตำแหน่งอะไรให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ ถ้าผมทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้เจริญในหน้าที่การงาน ตรงนี้จะภูมิใจมาก แต่ทุกวันนี้มันมีอุปสรรคหลายอย่าง เกี่ยวกับเรื่องกำลังพล ตำแหน่ง ก็อาจจะมึนคิดหน่อยที่อาจจะทำให้ความพอใจในการบริหารงานของผมลดน้อยลง เพราะไม่สามารถหาตำแหน่งให้ลูกน้องได้ เพราะติดขัดด้วยระบบราชการ” อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงสิ่งที่จะทำให้อุบัติการณ์ (ความ

พอใจ) ในการบริหารงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์เพิ่มมากขึ้นนั่นคือ การที่ผู้บริหารมีศรัทธาหรือความเชื่อมั่นและมีการเล็งเห็นถึงคุณค่าของการเป็นตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ดังจะเห็นได้จากคำพูดของผู้บริหารท่านหนึ่งที่กล่าวว่า “ชีวิตนี้ผมมอบให้กับตำรวจหลวงไปหมดแล้ว” ที่สะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาที่มีต่อหน่วยงานของผู้บริหารที่เป็นเหมือนเครื่องยึดเหนี่ยวที่ทำให้ฉันทะ (ความพอใจ) ของผู้บริหารคงอยู่ต่อไปได้ ถึงแม้จะมีอุปสรรคหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะทำให้อันตะ (ความพอใจ) ของผู้บริหารลดน้อยลงไปบ้างก็ตาม และผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงสิ่งที่จะทำให้อันตะ (ความพอใจ) ของผู้บริหารลดน้อยลงไปบ้างก็ตาม และผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงสิ่งที่จะทำให้อันตะ (ความพอใจ) ในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ลดน้อยลงไปบ้าง นั่นคือ การที่ผู้ปฏิบัติงานนั้นยังมีความห่วงพะวงในผลตอบแทนที่เป็นไปในลักษณะของความก้าวหน้าในอาชีพที่มาก่อนความอยากที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จโดยสมบูรณ์ที่สุด และด้วยความห่วงพะวงในผลตอบแทนที่เป็นไปในลักษณะของความก้าวหน้าในอาชีพที่มาก่อนความอยากที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จโดยสมบูรณ์ที่สุดนี้เอง จึงทำให้อันตะ (ความพอใจ) ของผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ลดน้อยลงไปบ้างเมื่อไม่ได้ในผลตอบแทนที่เป็นไปในลักษณะของความก้าวหน้าในอาชีพที่ผู้ปฏิบัติงานต้องการ จึงทำให้อันตะ (ความพอใจ) ของผู้ปฏิบัติงานเกิดความรู้สึกเบื่อหรืออึดอัดในการปฏิบัติงานในบางครั้ง ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า “มีความรู้สึกเบื่อในการปฏิบัติงานบ้างเป็นบางครั้ง เพราะว่าเหมือนกับทำงานแล้วเรามองไม่ออกว่าเมื่อไหร่ความก้าวหน้าในตำแหน่งของเราเนี่ยมันจะก้าวหน้าสักที อย่างพนักงานสำนักเมื่อไหร่จะได้ขึ้นเป็นลูกจ้างประจำหรือบรรจุเป็นข้าราชการ เพราะว่า ก็หลายปีแล้วครับ” หรือจากคำกล่าวของผู้ปฏิบัติงานท่านหนึ่งที่กล่าวว่า “อึดอัดตรงที่หน้าที่การงานเราไม่เจริญเติบโต ไม่ได้รับการบรรจุ กินเวลานานมาแล้ว” อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังได้สังเกตเห็นถึงสิ่งที่จะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้อันตะ (ความพอใจ) ของผู้ปฏิบัติงานยังคงอยู่ต่อไปได้ นั่นคือ การที่ผู้ปฏิบัติงานมีความศรัทธาในตัวบุคคลที่เป็นต้นแบบหรือแบบอย่าง อันเป็นเหมือนเครื่องยึดเหนี่ยวที่ทำให้ฉันทะ (ความพอใจ) ของผู้ปฏิบัติงานคงอยู่ต่อไปได้ ถึงแม้จะมีอุปสรรคหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะทำให้อันตะ (ความพอใจ) ของผู้ปฏิบัติงานลดน้อยลงไปบ้างก็ตาม ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของผู้ปฏิบัติงานท่านหนึ่งที่ได้กล่าวว่า “ผมทำงานมาสี่ถึงห้าปีแล้ว ยังไม่มีความคืบหน้าในเรื่องของตำแหน่งหน้าที่การงานเกิดขึ้น ทุกวันนี้ผมคิดอย่างเดียวว่า อย่างน้อยเราก็พอใจที่ได้มาทำงานถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” จากคำกล่าวข้างต้นนี้ทำให้ผู้วิจัยได้สัมผัสถึงแรงศรัทธาของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อการถวายงานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์มีฉันทะ (ความพอใจ) ที่ยังคงอยู่ต่อไปได้ แม้ว่าจะมีอุปสรรคในการปฏิบัติงานมากเพียงใดก็ตาม

วิริยะ (ความพากเพียร) ในการบริหารงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

จากการที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (in-depth interview) และสังเกตถึงความพากเพียรในการบริหารงานของผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 10 ท่าน โดยผู้วิจัยได้เริ่มทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารตั้งแต่วันที่ 3 มีนาคม 2556 ถึงวันที่ 12 มีนาคม 2556 จนครบทั้งหมด 10 ท่าน ทั้งภายในและภายนอกที่ทำการฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ด้วยเวลาที่แตกต่างกันตามความพร้อมของผู้บริหารแต่ละคน กับการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ผู้บริหารจะมีวิริยะ (ความพากเพียร) ในการบริหารงานที่เป็นไปในลักษณะของการนำเอาความรู้และประสบการณ์ที่มี ทั้งที่เคยผิดพลาดและที่เคยประสบความสำเร็จทั้งจากผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นการระวังและป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นต่อหน่วยงาน ยกตัวอย่างเช่น ก่อนที่จะปฏิบัติงานตามหมายรับสั่ง ผู้วิจัยสังเกตได้ว่า ผู้บริหารจะมีความพยายามในการรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จ ตลอดจนปัญหาหรืออุปสรรคที่ผ่านมา แล้วนำมาแนะนำขั้นตอน วิธีการ แก่ผู้ปฏิบัติงาน ณ ที่ทำการตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ก่อนที่จะไปปฏิบัติจริง เพื่อเป็นการระวังและป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นต่อหน่วยงาน จากนั้นเมื่อผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานเดินทางมาถึงสถานที่ที่จะต้องปฏิบัติงาน ผู้บริหารจะนำผู้ปฏิบัติงานออกสำรวจพื้นที่ที่จะปฏิบัติจริง พร้อมทั้งมีการแนะนำขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องอีกครั้งหนึ่งให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ได้เกิดความเข้าใจอีกครั้งหนึ่ง อันแสดงถึงความพยายามของผู้บริหารที่จะสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติงาน ทั้งนี้ผู้บริหารจะทำการจดบันทึกในรายละเอียดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ปฏิบัติงาน การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูล วิธีการปฏิบัติงาน หรือรายละเอียดต่างๆที่ผู้บริหารได้จดบันทึกรายละเอียดไว้อย่างละเอียด นำมาจัดทำเป็นรายงานที่ประกอบด้วยการบรรยายถึงรายละเอียดในการปฏิบัติงานในทุกขั้นตอน พร้อมด้วยภาพถ่ายที่แสดงเป็นหลักฐานยืนยัน เพื่อให้หน่วยงานได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในครั้งต่อไป นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมในการบริหารงานของผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์และพบได้ว่า สิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิริยะ (ความพากเพียร) ในการบริหารงานของผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงที่ชัดเจนอีกประการหนึ่งนั่นคือ การที่ผู้บริหารได้ทำตัวเป็นแบบอย่างของความเพียรให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน โดยการที่ผู้บริหารจะอยู่ในที่ทำการเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ที่นอกเหนือจากภารกิจและหน้าที่หลักของตนมากกว่าผู้ปฏิบัติงาน และยังมีการตรวจ ดูแลความเรียบร้อยในการปฏิบัติหน้าที่เวรรักษาการณ์ของผู้ปฏิบัติงานในเวลากลางคืนอยู่บ่อยครั้ง นอกจากนี้

ผู้วิจัยยังได้สังเกตเห็นถึงการที่ผู้บริหาร จะทำการฝึกซ้อมขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานให้กับผู้ปฏิบัติงานเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมทางร่างกายและเป็นการทบทวนขั้นตอนการปฏิบัติงานแก่ผู้ปฏิบัติงานทุกครั้งก่อนที่ผู้ปฏิบัติงานจะไปปฏิบัติงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ประกอบกับผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบไบบันทึกลงเวลาจากการสแกนนิ้วด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ผู้วิจัยพบว่า ผู้บริหารได้มาถึงที่ทำการเพื่อมาทำการสแกนนิ้ว ลงนามและเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ตรงตามเวลาหรือก่อนเวลาที่ทางหน่วยงานกำหนดเสียเป็นส่วนใหญ่ในแต่ละเดือน นอกจากนี้ผู้วิจัยสังเกตเห็นถึงสิ่งที่จะทำให้เกิดความเพียรในการบริหารงานของผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ยังคงมีอยู่ไม่ว่าจะมีปัญหาหรืออุปสรรคใดๆก็ตาม นั่นคือการที่ผู้บริหารงานจะมีการระลึกถึงบุคคลที่เป็นต้นแบบของความเพียร ดังจะเห็นได้จากกรณีที่ผู้บริหารท่านหนึ่งได้กล่าวกับผู้วิจัยในตอนที่ให้สัมภาษณ์ว่า “ในเวลาที่มีความเหนื่อยล้าจากการปฏิบัติงานไม่ว่าจะมาจากสาเหตุใดก็ตาม จะนึกถึงพระองค์ท่าน (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) พระองค์ท่านทำงานเพื่อประเทศชาติมาตั้งห้าหกสิบปีแล้ว พระองค์ท่านเป็นแบบอย่างของเราว่าเราต้องมีความเพียร ความอดทน และงานจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี” ซึ่งจากคำกล่าวของผู้บริหารท่านนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงว่า เมื่อเวลาที่ผู้บริหารมีปัญหาหรืออุปสรรคในการบริหารงาน จะมีการระลึกถึงบุคคลที่เปรียบเสมือนเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดวิริยะ (ความพากเพียร) ผนวกกับแรงศรัทธาที่มีต่อหน่วยงานของผู้บริหารเองที่จะส่งผลให้วิริยะ (ความพากเพียร) ของผู้บริหารงานยังคงดำเนินอยู่ต่อไป

ในส่วนของการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (in-depth interview) ที่เป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 27 ท่าน โดยผู้วิจัยได้เริ่มทำการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานตั้งแต่วันที่ 13 มีนาคม 2556 ถึงวันที่ 8 เมษายน 2556 จนครบทั้งหมด 27 ท่าน ทั้งภายในและภายนอกที่ทำการฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ด้วยเวลาที่แตกต่างกันตามความพร้อมของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคน กับการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่จะมีการมาถึงที่ทำการเพื่อมาทำการสแกนนิ้ว ลงนามและเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ที่เลยเวลาที่ทางหน่วยงานกำหนดอยู่บ้างในแต่ละเดือน โดยผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบจากไบบันทึกลงเวลาจากการสแกนนิ้วด้วยระบบคอมพิวเตอร์ การปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ส่วนใหญ่ ที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นได้คือ ทุกครั้งที่ได้ทำการสแกนนิ้ว ลงนามและเวลาในการปฏิบัติหน้าที่แล้ว จะมีการดูกระดานงานประจำวันเวรรักษาการณ์ของตนเองว่าวันนี้ตนเองมีการขึ้นเวรรักษาการณ์ที่จุดใด สถานที่ใดบ้าง หรือได้รับมอบหมายให้ไปปฏิบัติภารกิจอื่นใดที่นอกเหนือจากการขึ้นเวรรักษาการณ์ประจำที่ประทับบ้าง และเมื่อถึงเวลาที่ต้องมาปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายก็จะมาปฏิบัติหน้าที่ตามช่วงเวลาของแต่ละคนต้องรับผิดชอบ แต่ก็ยังมีบ้างบางครั้งที่ผู้ปฏิบัติงานมีความจำเป็นที่จะต้องไปทำธุระสำคัญในช่วงเวลาที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่

ผู้ปฏิบัติงานจะทำการแลกเปลี่ยนช่วงเวลาที่ตนต้องรับผิดชอบกับผู้ปฏิบัติงานร่วมกัน หรือในกรณีที่ผู้ปฏิบัติงานบางรายอาจจะมีเหตุฉุกเฉินที่ทำให้ต้องมาปฏิบัติหน้าที่เวรรักษาการณ์ที่ล่าช้ากว่าเวลาที่ตนต้องมีหน้าที่รับผิดชอบ ก็จะมีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้งานราชการเกิดความเสียหาย ต่อมาผู้วิจัยได้สังเกตถึงการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานในช่วงเวลาที่ผู้ปฏิบัติงานขึ้นเวรรักษาการณ์ประจำที่ประทับ ผู้วิจัยพบว่า ผู้ปฏิบัติงานจะมีความเพียรพยายามในการตรวจสอบบุคคลที่จะขึ้น – ลงบนพระตำหนักที่ประทับว่ามีการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ทางสำนักพระราชวังได้ออกกฎระเบียบไว้หรือไม่อย่างเคร่งครัด และจะทำการบันทึกพระราชกิจ , รายนามบุคคลที่ขึ้น – ลงบนพระตำหนักที่ประทับ พร้อมทั้งจะมีการบอกกล่าวถึงบุคคลหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ตนปฏิบัติหน้าที่อยู่ว่ามีพระราชกิจหรือมีบุคคลใดขึ้น – ลงบนพระตำหนักที่ประทับบ้าง หรือมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้างกับผู้ที่มารับเวรรักษาการณ์ในช่วงเวลาถัดไป ด้วยวาจาซึ่งกันและกันอยู่เสมอ ทั้งนี้ผู้วิจัยยังสังเกตได้ถึงสิ่งที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีวิริยะ (ความพากเพียร) ที่ลดน้อยลงไปบ้างนั่นคือ การที่ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกที่ไม่ได้รับความยุติธรรมจากผู้บังคับบัญชา และความอ่อนล้าของร่างกาย ดังที่ผู้ปฏิบัติงานท่านหนึ่งได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า “ทุกวันนี้ต้องให้ขยันมากเท่าไร หรือต้องให้ขี้เกียจมากเท่าไร สุดท้ายมันก็ออกมาเท่ากันนะครับ ทุกคนได้เท่ากันหมดเลย ทำให้ผมมีความรู้สึกว่าจะขยันทำงานไปทำไม” จากคำกล่าวข้างต้นนี้แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้สึกที่ตนเองไม่ได้รับความยุติธรรมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน อันจะส่งผลกระทบต่อความมีวิริยะ (ความพากเพียร) ในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานอยู่บ้าง แต่ด้วยความที่ผู้ปฏิบัติงานทุกคนล้วนมีความศรัทธาในตัวบุคคลที่เป็นต้นแบบแห่งความเพียรในการปฏิบัติงาน ซึ่งได้แก่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงทำให้ผู้ปฏิบัติงานยังคงมีวิริยะ (ความพากเพียร) ในการที่จะปฏิบัติงานต่อไปได้ ดังคำกล่าวของผู้ปฏิบัติงานท่านหนึ่งที่ได้กล่าวว่า “กำลังใจที่ให้ทำอยู่ได้เวลาที่เราเบื่อ เราท้อ ผมจะนึกถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างเดียว นี่คือกำลังใจหลักเลยครับ” และความเหนื่อยล้าของสภาพร่างกาย ก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความมีวิริยะ (ความพากเพียร) ของผู้ปฏิบัติงานลดน้อยลงไปบ้าง เนื่องจาก การปฏิบัติงานในหน้าที่ตำรวจหลวงรักษาพระองค์นั้น จะเป็นการปฏิบัติงานที่ไม่มีวันหยุดอย่างเป็นทางการเหมือนกับหน่วยงานราชการอื่น ถึงแม้จะมีสิทธิในการที่จะลาป่วย ลากิจ หรือลาพักร้อน แต่ถ้ามีเหตุที่เป็นกรณีฉุกเฉิน ผู้บังคับบัญชาก็สามารถที่จะเรียกตัวให้มาปฏิบัติหน้าที่ได้ ซึ่งตามปกติในแต่ละเดือนจะมีการกิจที่ต้องไปปฏิบัติหน้าที่ที่ต่างจังหวัดอยู่เป็นประจำ ประกอบกับกำลังพลของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงทำให้ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่จะไม่ค่อยได้ใช้สิทธิในการลาป่วย ลากิจ หรือลาพักร้อนมากนัก หรือผู้ปฏิบัติงานบางท่านไม่เคยได้ใช้สิทธิในการลาเลย ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของผู้ปฏิบัติงานท่าน

หนึ่งทีกล่าวว่า “ผมทำงานที่นี้มาห้าปีแล้วผมยังไม่เคยใช้สิทธิในการลาเลยนะครับ” ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยได้เห็นและสัมผัสถึงความเหนื่อยล้าของผู้ปฏิบัติงานบ้างในบางครั้ง อย่างไรก็ตามแม้ว่าความอ่อนล้าของร่างกายจะส่งผลกระทบต่อควมมีวิริยะ (ความพากเพียร) ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานอยู่บ้าง แต่ด้วยความรักความศรัทธาของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นต้นแบบแห่งความเพียรในการปฏิบัติงาน ซึ่งความศรัทธาดังกล่าวข้างต้นนี้จะเป็สิ่งที่หล่อเลี้ยงให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนยังคงมีวิริยะ (ความพากเพียร) ในการที่จะปฏิบัติงานต่อไป

จิตตะ (ความเอาใจใส่) ในการบริหารงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

จากการที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (in-depth interview) ที่เป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) โดยผู้วิจัยได้เริ่มทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารตั้งแต่วันที่ 3 มีนาคม 2556 ถึงวันที่ 12 มีนาคม 2556 จนครบทั้งหมด 10 ท่าน ทั้งภายในและภายนอกที่ทำการฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ด้วยเวลาที่แตกต่างกันตามความพร้อมของผู้บริหารงานแต่ละท่าน และจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์จะมีจิตตะ (ความเอาใจใส่) ในการบริหารงานที่เป็นไปในลักษณะของการดูแลเอาใจใส่ผู้ปฏิบัติงาน เช่น จะมีการตรวจความเรียบร้อยในเรื่องของทรงผม เครื่องแบบและอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีความเตรียมพร้อมก่อนที่จะออกไปปฏิบัติหน้าที่ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติหน้าที่เวรรักษาการณ์ประจำที่ประทับ หรือการปฏิบัติหน้าที่รับและนำเสด็จฯในงานพระราชพิธี ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของผู้บริหารท่านหนึ่งที่ได้กล่าวไว้ว่า “ในการปฏิบัติงานแต่ละครั้ง อุปกรณ์ต่างๆ ในการแต่งกาย เช่น เสื้อผ้า รองเท้า ต้องสะอาด รองเท้าต้องขัดให้มัน หมวก กระเป๋า ทรงผมต้องดูให้เรียบร้อย ต้องเตรียมความพร้อมอย่างดีที่สุด ก่อนที่จะออกไปปฏิบัติหน้าที่” และผู้วิจัยยังพบว่าผู้บริหารทุกคนจะให้ความสำคัญกับการมีสมาธิในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือการที่ต้องถวายงานต่อหน้าพระพักตร์หรือออกไปปฏิบัติหน้าที่รับและนำเสด็จฯในงานพระราชพิธีเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้บริหารท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “ทุกครั้งที่ทำงานในหน้าที่ในช่วงรับและนำเสด็จฯ สมาธินี้ต้องสำคัญ เพราะทุกช่วงเวลาที่เราปฏิบัติงานเราต้องมีสมาธิ มีการรู้สึกตัวเสมอ และจิตจะต้องมุ่งมั่น ในหน้าที่ที่เราปฏิบัติ ทุกขั้นตอนที่เราปฏิบัติจะอยู่ในสมองว่าเมื่อเราปฏิบัติหน้าที่นี้แล้ว ขั้นตอนต่อไปเราจะปฏิบัติอย่างไร ทุกครั้งที่เราปฏิบัติงานอยู่เราต้องมีสมาธิที่มั่นคง แน่วแน่” ทั้งนี้ผู้วิจัยยังได้สังเกตเห็นถึงการที่ผู้บริหารซึ่งผ่านการสั่งสมประสบการณ์ในการทำงานมาเป็นระยะเวลาานพอสมควร ซึ่งผู้บริหารงานแต่ละท่านนั้นจะมีอายุงานในการทำงานตั้งแต่ 11 – 20 ปีขึ้นไปเป็นอย่างมาก จะมีสมาธิหรือมีใจจดจ่อกับงาน

ในขณะที่ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การที่ต้องถวายงานต่อหน้าพระพักตร์ หรือการปฏิบัติหน้าที่รับและนำเสด็จฯ ที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ผู้บริหารจะมีสมาธิที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานพอสมควรจึงทำให้มีความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ในขั้นตอนต่างๆ หรือมีการการตัดสินใจ , แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีกว่าผู้ปฏิบัติงานที่มีอายุงานหรือมีประสบการณ์ที่ยังน้อย กล่าวคือผู้ปฏิบัติงานที่มีอายุงานหรือมีประสบการณ์ที่ยังน้อย ผู้วิจัยสังเกตเห็นได้ถึงความมีอาการเกร็งและมีความประหม่าในการปฏิบัติหน้าที่ต่อหน้าพระพักตร์ เพราะกลัวว่าจะปฏิบัติผิดพลาด หรือ กลัวว่าจะปฏิบัติผิดขั้นตอน แต่ผู้บริหารจะมีความนิ่งในการปฏิบัติงานถวายเจ้านายมากกว่า

ในส่วนของการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (in-depth interview) ที่เป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 27 ท่าน โดยผู้วิจัยได้เริ่มทำการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานตั้งแต่วันที่ 13 มีนาคม 2556 ถึงวันที่ 8 เมษายน 2556 จนครบทั้งหมด 27 ท่าน ทั้งภายในและภายนอกที่ทำการฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ด้วยเวลาที่แตกต่างกันตามความพร้อมของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคน และจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ผู้ปฏิบัติงานจะมีจิตตะ (ความเอาใจใส่) ในการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นไปในลักษณะของการศึกษาขั้นตอน วิธีการต่างๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดความเข้าใจก่อนที่จะปฏิบัติงานในแต่ละครั้ง โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่รับ – นำเสด็จฯ ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของผู้ปฏิบัติงานท่านหนึ่งที่ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า “ในการปฏิบัติงานในแต่ละครั้ง ผมจะเอาใจใส่หรือให้ความสำคัญกับการศึกษาขั้นตอนก่อนที่จะปฏิบัติงานมากๆ เพราะมันเป็นการเตรียมความพร้อมของเราก่อนที่จะปฏิบัติหน้าที่ เมื่อถึงเวลาที่เราจะไปปฏิบัติจริง จะทำให้เราเข้าใจในเนื้องานได้ดีขึ้น เพราะเราได้เตรียมการไว้แล้ว” ซึ่งผู้วิจัยสังเกตได้ว่า ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่จะทำการศึกษาขั้นตอนหรือวิธีการต่างๆ ในการปฏิบัติงานโดยการศึกษาจากบุคลากรที่เคยผ่านการปฏิบัติงานนั้นมาแล้ว หรือกับผู้มีอายุงานมากกว่าตน นอกจากนี้ผู้ปฏิบัติงานจะมีการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะปฏิบัติหน้าที่โดยการตัดผมและเล็บ และมีการดูแลรักษาอุปกรณ์ เสื้อผ้าหรือเครื่องหมายที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างดีก่อนที่จะไปปฏิบัติหน้าที่เวรรักษาการณ์ประจำที่ประทับ หรือปฏิบัติหน้าที่รับ – นำเสด็จฯ ซึ่งผู้วิจัยสังเกตได้ว่าการที่ผู้ปฏิบัติงานมีการมุ่งเน้นหรือมีการเอาใจใส่กับการศึกษาขั้นตอน วิธีการต่างๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดความเข้าใจก่อนที่จะปฏิบัติงานในแต่ละครั้ง ตลอดจนผู้ปฏิบัติงานจะมีการดูแลเอาใจใส่ในการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะปฏิบัติหน้าที่โดยการตัดผมและเล็บ และการดูแลรักษาอุปกรณ์ เสื้อผ้าหรือเครื่องหมายที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างดีก่อนที่จะไปปฏิบัติหน้าที่เวรรักษาการณ์ประจำที่ประทับหรือปฏิบัติหน้าที่รับ-นำเสด็จฯ ซึ่งการมุ่งเน้นหรือการเอาใจใส่ของผู้ปฏิบัติงานดังกล่าวข้างต้นจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานนั้นเกิดความ

มั่นใจในการที่จะไปปฏิบัติงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย อันจะเป็นแรงเสริมให้เกิดสมาธิในการปฏิบัติงานที่จะทำให้การทำงานประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของผู้ปฏิบัติงานท่านหนึ่งที่ได้กล่าวว่า “ถ้าผมได้ศึกษาขั้นตอนในการปฏิบัติงานในแต่ละครั้ง ผมก็จะมีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน จะช่วยทำให้ผมมีสมาธิที่จะทำงานนั้นๆ ได้ดี เพราะว่ามี ความมั่นใจ” หรือจากคำกล่าวของผู้ปฏิบัติงานท่านหนึ่งที่กล่าวว่า “ก่อนที่จะผมจะปฏิบัติงาน ผมจะตรวจดูเครื่องหมาย หรือเครื่องแต่งกายว่าอยู่ในสภาพที่พร้อมที่จะใช้งานหรือไม่ เช่นรองเท้าผมก็จะขัดให้มันก่อนที่จะไปปฏิบัติหน้าที่ ผมว่าผมก็จะอดไว้ก่อนแล้วล่วงหน้าผมถึงจะนำมาแต่ง เพราะเวลาที่ผมได้แต่งตัวเรียบร้อย มันจะทำให้ผมมีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน ไม่ทำให้ถูกตำหนิว่าเราแต่งตัวไม่เรียบร้อย และที่สำคัญเป็นการถวายพระเกียรติพระองค์ท่าน” นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เห็นถึงความมุ่งมั่นหรือความเอาใจใส่ของผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติงานที่มีอายุงานที่ต่ำกว่า 11 ปี ที่ยังไม่ได้รับบรรจุเป็นข้าราชการในพระองค์ ในการศึกษาประวัติความเป็นมาและหน้าที่ของตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ตลอดจนการใช้คำราชาศัพท์อันเป็นการแสดงถึงการให้ความสนใจในการปฏิบัติหน้าที่ถวายงานอย่างจริงจัง ดังคำกล่าวของผู้ปฏิบัติงานท่านหนึ่งที่กล่าวว่า “เราเป็นตำรวจหลวง ถวายงานพระองค์ท่าน เราต้องเอาใจใส่หรือให้ความสำคัญ ต้องรู้ความเป็นมาและหน้าที่ของงานที่เราทำ อย่างคำราชาศัพท์เราก็ต้องรู้ไว้เผื่อในกรณีที่เรากำลังต้องใช้” นอกจากนี้ผู้วิจัยสังเกตได้ว่า ในบางครั้งผู้ปฏิบัติงานจะมีการเอาใจจดจ่ออยู่กับงาน หรือมีสมาธิในการปฏิบัติงานที่ลดน้อยลง เนื่องจาก ผู้ปฏิบัติงานมีความสนใจหลายเรื่องในเวลาเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากการสังเกตของผู้วิจัยคือ ในขณะที่ผู้บริหารกำลังชี้แจง อธิบายขั้นตอนการปฏิบัติงานให้กับผู้ปฏิบัติงาน แต่ผู้ปฏิบัติงานก็พูดคุยโทรศัพท์ไปด้วยในขณะที่ฟังผู้บริหารชี้แจง อธิบายขั้นตอนการปฏิบัติงาน หรือในกรณีที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความชัดเจนในขั้นตอนการปฏิบัติ เนื่องจาก สถานที่ที่ปฏิบัติงานมีองค์ประกอบที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่เหมือนเมื่อคราวที่ปฏิบัติในครั้งก่อน ประกอบกับมีผู้บังคับบัญชาหลายคนให้แนวทางในการปฏิบัติที่แตกต่างกัน จึงทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความลังเลในการที่จะปฏิบัติ อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงจิตของผู้ปฏิบัติที่ถูกครอบงำด้วยนิรณัน จึงทำให้สมาธิในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานลดน้อยลง

วิมังสา (การไตร่ตรอง) ในการบริหารงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

จากการที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (in-depth interview) ที่เป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 10 ท่าน พบว่า ผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์จะมีการวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการบริหารงานของตน โดยการปฏิบัติงานในแต่ละครั้ง ผู้บริหารจะมีการวิเคราะห์ถึง

ข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน หรือแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคต่างที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงาน ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของผู้บริหารท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “ในการไปปฏิบัติงานในแต่ละครั้ง เราก็จะหาจุดบกพร่องนั้นว่าผิดพลาดตรงไหน เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาเพื่อครั้งต่อไปข้างหน้าเราจะไม่ปฏิบัติซ้ำ มีอุปสรรคหรือปัญหาเราก็จะต้องรีบหาทางแก้ไข อย่างเช่นเราเกิดอุปสรรคในเรื่องของความล่าช้าหรืออุปสรรคในเส้นทางของการทำงาน เราก็จะต้องเร่งเวลาในการทำงานของเราให้เร็วขึ้น หรือเมื่อมีอุปสรรคในการทำงาน ในเมื่อเรารู้ว่าเดิมมันมีปัญหาว่า มีเส้นทางที่แคบหรือเป็นเส้นทางที่มีสิ่งกีดขวางในเมื่อครั้งนี้เรารู้แล้ว เราก็ไปสำรวจเส้นทางนั้นก่อนแก้ไขก่อนที่เราจะปฏิบัติงานจริง” ซึ่งในกรณีที่จะต้องเร่งเวลาในการทำงานให้เร็วขึ้นนั้น ผู้วิจัยได้รับคำอธิบายจากผู้บริหารท่านหนึ่งว่า เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาในเรื่องของการจราจรที่ติดขัดที่อาจจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานเดินทางไปถึงที่หมายที่จะต้องปฏิบัติงานไม่ทันเวลา และจะทำให้เกิดความเสียหายต่อหน่วยงานได้ จึงต้องมีการสั่งการให้ผู้ปฏิบัติงานพร้อมที่จะเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่รับ – นำเสด็จฯก่อนเวลาที่จะปฏิบัติงานจริง 3 ชั่วโมงขึ้นไปเป็นอย่างน้อย และเพื่อที่จะเผื่อเวลาไว้สำหรับการฝึกร่วมขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานให้กับผู้ปฏิบัติงานอีกด้วย นอกจากนี้ผู้บริหารจะมีการพิจารณาไตร่ตรองถึงความเหมาะสมของผู้ที่จะไปปฏิบัติหน้าที่รับและนำเสด็จฯ โดยจะมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมทั้งในสัดส่วน รูปร่าง ความสูง ให้มีสัดส่วน รูปร่าง ความสูงที่พอเหมาะสม ไม่เหลื่อมล้ำกันจนเกินไป ด้วยเหตุผลที่ผู้บริหารได้อธิบายไว้ว่า “ถ้าเอาผู้ที่มีความสูง หรือรูปร่างที่มีความแตกต่างกันมาก จะแลดูไม่สวยงามในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่” ทั้งนี้ผู้บริหารจะมีการพิจารณาถึงความสามารถหรือจากประสบการณ์ที่ผู้ปฏิบัติงานได้เคยผ่านงานในรูปแบบนั้นๆ มาแล้วด้วยเช่นกัน โดยให้เหตุผลว่า “การจัดผู้ปฏิบัติงานที่เคยผ่านหรือเคยมีประสบการณ์ในงานรูปแบบนั้นๆ มาแล้ว ย่อมจะเป็นผลดีทั้งต่อหน่วยงานและต่อตัวผู้ปฏิบัติเอง เพราะผู้ปฏิบัติสามารถมองภาพออกว่าควรจะทำอย่างไร เพราะมีประสบการณ์หรือเคยผ่านงานในรูปแบบนั้นมาแล้ว” ทั้งนี้ในบางภารกิจของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ที่มีความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้ปฏิบัติงานเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้บริหารงานไม่อาจที่จะจัดผู้ปฏิบัติงานที่มีความเหมาะสมในบุคลิก ประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่นัก อันเนื่องจากบุคลากรในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ที่มีอยู่อย่างจำกัด

ในส่วนของการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (in-depth interview) ที่เป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 27 ท่าน โดยผู้วิจัยได้เริ่มทำการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานตั้งแต่วันที่ 13 มีนาคม 2556 ถึงวันที่ 8 เมษายน 2556 จนครบทั้งหมด 27 ท่าน ทั้งภายในและภายนอกที่ทำการฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ด้วยเวลาที่แตกต่างกันตามความพร้อมของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคน และจากการสังเกตของ

ผู้วิจัย พบว่า ผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์จะมีการวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการปฏิบัติงานของตน ในลักษณะของการสอบถามหัวหน้าชุดหรือผู้ที่ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ว่าตนเองมีข้อปฏิบัติที่ยังมีข้อบกพร่องอย่างไรบ้างหลังจากที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว ดังเช่นคำกล่าวของผู้ปฏิบัติงานท่านหนึ่งที่ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า “ในการปฏิบัติงาน ถ้าปฏิบัติงานไปแล้ว อย่างเช่นการรับ – นำเสด็จฯ ผ่านพ้นไปแล้ว จบงานไปแล้ว ผมก็จะถามหัวหน้าชุดที่คุณไป สอบถามว่าผมยังมีข้อบกพร่องตรงจุดไหนอยู่บ้าง อย่างเช่นอาจจะเดินช้าหรือเดินเร็วไป อาจจะปฏิบัติในบางขั้นตอนไม่ทันรุ่นพี่ ต้องคอยถามหัวหน้าชุด เพราะหัวหน้าชุดจะเป็นผู้ที่เห็นในการปฏิบัติงานของเราทั้งหมดทุกขั้นตอน เขาจะเป็นผู้ที่แนะนำได้ว่า ตรงนี้เรายังบกพร่องในส่วนไหนอยู่ เราต้องยอมรับข้อบกพร่องของตนเองก่อนที่จะพัฒนาการปฏิบัติงานของเราต่อไป” จากคำกล่าวของผู้ปฏิบัติงานข้างต้นนี้ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงการพิจารณา สอดส่อง ความผิดพลาดหรือข้อบกพร่องของตนเองตามสภาพที่เป็นจริง เพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังได้พบอีกว่านอกจากการสอบถามหัวหน้าชุดหรือผู้ที่ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ว่าตนเองมีข้อปฏิบัติที่ยังมีข้อบกพร่องอย่างไรบ้างหลังจากที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว จะมีการพัฒนาปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานของตนเองด้วยการฝึกซ้อมขั้นตอนการปฏิบัติงานกับผู้ที่มิประสบความสำเร็จโดยตรงมากกว่าการศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติงานจากการอ่านคู่มือการปฏิบัติงานเพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานของตนเอง อย่างไรก็ตามคู่มือการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารได้จัดทำขึ้นนั้น ผู้ปฏิบัติงานยังไม่สามารถที่จะเข้าถึงได้มากนัก เพราะมีการจัดทำที่มีได้กระจายไปสู่ผู้ปฏิบัติงานโดยตรง และจะมีการจัดเก็บแต่ในเฉพาะส่วนของผู้บริหาร ประกอบกับผู้ปฏิบัติงานก็มิได้ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการอ่านคู่มือการปฏิบัติงาน ดังคำกล่าวของผู้ปฏิบัติงานท่านหนึ่งที่กล่าวว่า “ผมจะมีการปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานโดยการหาความรู้เพิ่มเติมจากการฝึกซ้อมกับรุ่นพี่ เพราะผมคิดว่าการได้พูดคุยกัน โดยตรง ผมว่ามันเป็นการเข้าใจที่ง่ายกว่าและเห็นภาพดีกว่า” จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าการใช้วิธีการสอบถามถึงข้อบกพร่องของตนและทำการฝึกซ้อมขั้นตอนการปฏิบัติงานกับผู้ที่มิประสบความสำเร็จโดยตรงของผู้ปฏิบัติงานจึงเป็นวิธีการในการพิจารณา สอดส่อง ความผิดพลาดหรือข้อบกพร่องของผู้ปฏิบัติงาน อันจะนำไปสู่การใช้ปัญญาเพื่อนำมาวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ศึกษาความเป็นมาและหน้าที่ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์
2. ศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารและปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ตามหลักอิทธิบาท 4

3. ศึกษาปัญหาในการบริหารงานของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ตามหลักอิทธิบาท 4

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีการศึกษาในรูปแบบของการเก็บข้อมูลภาคสนาม (field survey) ที่เป็นเครื่องมือที่สำคัญซึ่งผู้ศึกษาใช้บันทึกข้อมูลจากการสังเกตการณ์และถอดเทปคำสัมภาษณ์ เพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็น ความรู้สึกต่างๆของผู้ให้ข้อมูล และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาที่ผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - เดือนเมษายน 2556 ประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ได้แก่ ข้าราชการและลูกจ้างในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ จำนวน 37 คน ประกอบด้วย ข้าราชการ จำนวน 23 คน และลูกจ้าง จำนวน 14 คน ที่แบ่งเป็นผู้บริหาร จำนวน 10 คน และผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 27 คน และจากข้อมูลประเภทเอกสารและสิ่งพิมพ์ที่แบ่งเป็น เอกสารที่เป็นหนังสือที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับเอกสารที่เกี่ยวกับความเป็นมาและหน้าที่ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ การเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละครั้งผู้ศึกษาจะทำการจดบันทึกและตรวจสอบข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์ โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) จากนั้นนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ข้อมูลเป็นลักษณะของการเขียนรายงานการวิจัยเชิงพรรณนา โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลในทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มเข้าไปศึกษาในภาคสนามจนกระทั่งถึงขั้นตอนการเขียนรายงานการวิจัย ซึ่งข้อมูลที่ถูกระบุวิเคราะห์สามารถแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ ข้อมูลจากการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กับข้อมูลจากเอกสาร ต่อจากนั้นได้นำข้อมูลที่ได้นำมาประมวล รวบรวมเป็นหมวดหมู่ จัดระบบ ระเบียบ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด ตรวจสอบความถูกต้องและเก็บข้อมูลเสริมให้มีเนื้อหาที่สมบูรณ์สลับกับการสังเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็น แต่ละบท และสังเคราะห์ข้อมูลเข้าด้วยกันเพื่อให้ได้คำตอบของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยขอนำเสนอเป็นภาพรวมและข้อสรุปผลการวิจัยที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ดังนี้

ตำราจหลวงรักษาพระองค์ มีขึ้นในสมัยรัชกาลใดไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด หน้าที่ปฏิบัติของตำราจหลวง รอ. ในปัจจุบันได้ยึดหลักการปฏิบัติหน้าที่ตามแบบโบราณราชประเพณีดั้งเดิมที่ปฏิบัติถ่ายทอดต่อกันมา มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามสถานการณ์ของบ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลง การปฏิบัติหน้าที่บางอย่างก็งดปฏิบัติยกเลิกไป ส่วนใหญ่ยังคงความเป็นโบราณราชประเพณีไว้ เป็นหน่วยงานเดียวที่แต่งเครื่องแบบปฏิบัติหน้าที่เหมือนเดิมตั้งแต่อดีตที่มีพระตำราจมาจนถึงปัจจุบัน และปฏิบัติหน้าที่ถวายความปลอดภัยภายในที่ประทับเป็นประจำทุกวันตลอดเวลา 24 ชั่วโมง กับป้องกันรักษาพระองค์ และถวายประคับประคองพระเกียรติยศในการปฏิบัติหน้าที่ รับ-นำเสด็จพระราชดำเนินไปในงานพระราชพิธี , งานรัฐพิธี , งานประเพณี และงานสาธารณกุศล ต่างๆ ตามหมายรับสั่ง และหมายกำหนดการ ทั้งในปริมณฑล และต่างจังหวัด

การบริหารงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำราจหลวงรักษาพระองค์ตามหลักอิทธิบาท 4 ที่ประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความพากเพียร) จิตตะ (ความเอาใจใส่) และวิมังสา (การไตร่ตรอง) และปัญหาในการบริหารงานของฝ่ายตำราจหลวงรักษาพระองค์ตามหลักอิทธิบาท 4 สามารถสรุปเป็นภาพรวมได้ดังนี้

ฉันทะ (ความพอใจ) ในการบริหารงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำราจหลวงรักษาพระองค์

ผู้บริหารในฝ่ายตำราจหลวงรักษาพระองค์ จำนวน 10 ท่าน ล้วนมีฉันทะ (ความพอใจ) ในการปฏิบัติงานในฝ่ายตำราจหลวงรักษาพระองค์เป็นอย่างมาก โดยให้เหตุผลว่า มีความพอใจและมีความภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในฝ่ายตำราจหลวงรักษาพระองค์ ได้ถวายพระเกียรติยศ ถวายความปลอดภัย ถวายความสะดวก อีกทั้งผู้บริหารเหล่านี้ล้วนมีความรักในการปฏิบัติงานในหน้าที่ตำราจหลวงรักษาพระองค์เป็นอย่างมาก มีความเต็มใจทุกครั้งที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ และมีความยินดีที่จะอุทิศตน อุทิศเวลาให้กับการปฏิบัติงานในหน้าที่ตำราจหลวงรักษาพระองค์ เช่นเดียวกับที่ผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำราจหลวงรักษาพระองค์ จำนวน 27 ท่าน ที่มีความพอใจในการปฏิบัติงานในฝ่ายตำราจหลวงรักษาพระองค์เป็นอย่างมาก โดยให้เหตุผลที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับผู้บริหารในฝ่ายตำราจหลวงรักษาพระองค์ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้เห็นถึงสิ่งที่จะทำให้ฉันทะ (ความพอใจ) ในการบริหารงานของผู้บริหารในฝ่ายตำราจหลวงรักษาพระองค์ลดน้อยลงไป

บ้าง นั่นคือ การที่ผู้บริหารไม่สามารถที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานตามที่สมควรจะได้รับเท่าที่ควร สืบเนื่องจากการที่ต้องผ่านการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาในระดับที่สูงขึ้นไปตามระบบราชการ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้เห็นถึงสิ่งที่จะทำให้ผู้บริหารมีฉันทะ (ความพอใจ) ในการบริหารงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์เพิ่มมากขึ้น นั่นคือ การที่ผู้บริหารมีศรัทธาหรือความเชื่อมั่นและมีการเล็งเห็นถึงคุณค่าของการเป็นตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาที่มีต่อหน่วยงานของผู้บริหารที่เป็นเหมือนเครื่องยึดเหนี่ยวที่ทำให้ฉันทะ (ความพอใจ) ของผู้บริหารคงอยู่ต่อไปได้ ถึงแม้จะมีอุปสรรคหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะทำให้เกิดฉันทะ (ความพอใจ) ของผู้บริหารลดน้อยลงไปบ้างก็ตาม และผู้วิจัยได้เห็นถึงสิ่งที่จะทำให้ฉันทะ (ความพอใจ) ในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ลดน้อยลงไปบ้าง นั่นคือ การที่ผู้ปฏิบัติงานนั้นยังมีความห่วงพะวงในผลตอบแทนที่เป็นไปในลักษณะของความก้าวหน้าในอาชีพที่มาก่อนความอยากที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จโดยสมบูรณ์ที่สุด และด้วยความห่วงพะวงในผลตอบแทนที่เป็นไปในลักษณะของความก้าวหน้าในอาชีพที่มาก่อนความอยากที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จ โดยสมบูรณ์ที่สุดนี้เอง จึงทำให้ฉันทะ (ความพอใจ) ของผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ลดน้อยลงไปบ้างเมื่อไม่ได้ในผลตอบแทนที่เป็นไปในลักษณะของความก้าวหน้าในอาชีพที่ผู้ปฏิบัติงานต้องการ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังได้เห็นถึงสิ่งที่จะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ฉันทะ (ความพอใจ) ของผู้ปฏิบัติงานยังคงอยู่ต่อไปได้ นั่นคือ การที่ผู้ปฏิบัติงานมีความศรัทธาในตัวบุคคลที่เป็นต้นแบบหรือแบบอย่าง อันเป็นเหมือนเครื่องยึดเหนี่ยวที่ทำให้ฉันทะ (ความพอใจ) ของผู้ปฏิบัติงานคงอยู่ต่อไปได้ แม้ว่าจะมีอุปสรรคในการปฏิบัติงานมากเพียงใดก็ตาม

วิริยะ (ความพากเพียร) ในการบริหารงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

ผู้บริหารจะมีวิริยะ (ความพากเพียร) ในการบริหารงานที่เป็นไปในลักษณะของการนำเอาความรู้และประสบการณ์ที่มี ทั้งที่เคยผิดพลาดและที่เคยประสบความสำเร็จจากผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นการระวังและป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นต่อหน่วยงาน มีการแนะนำขั้นตอน วิธีการ แก่ผู้ปฏิบัติงานก่อนที่จะไปปฏิบัติจริง ผู้บริหารจะมีการนำผู้ปฏิบัติงานออกสำรวจพื้นที่ที่จะปฏิบัติจริง พร้อมทั้งมีการแนะนำขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องอีกครั้งหนึ่งให้แก่ผู้ปฏิบัติงานได้เกิดความเข้าใจเพื่อเป็นการพยายามสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน และจะทำการจดบันทึกในรายละเอียดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ปฏิบัติงาน การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูล วิธีการปฏิบัติงาน หรือรายละเอียดต่างๆที่ผู้บริหาร ได้จดบันทึกรายละเอียดไว้อย่างละเอียด นำมาจัดทำเป็น

รายงานที่ประกอบด้วยการบรรยายถึงรายละเอียดในการปฏิบัติงานในทุกขั้นตอน พร้อมด้วยภาพถ่ายที่แสดงเป็นหลักฐานยืนยัน เพื่อให้หน่วยงานได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในครั้งต่อไป นอกจากนี้ผู้บริหารได้ทำตัวเป็นแบบอย่างของความเพียรให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน โดยการที่ผู้บริหารจะอยู่ในที่ทำการเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ที่นอกเหนือจากภารกิจ และหน้าที่หลักของตนมากกว่าผู้ปฏิบัติงาน และยังมีการตรวจ ดูแลความเรียบร้อยในการปฏิบัติหน้าที่เฝ้ารักษาการณ์ของผู้ปฏิบัติงานในเวลากลางคืนอยู่บ่อยครั้ง ผู้บริหารจะทำการฝึกซ้อมขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานให้กับผู้ปฏิบัติงานเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมทางร่างกายและเป็นการทบทวนขั้นตอนการปฏิบัติงานแก่ผู้ปฏิบัติงานทุกครั้งก่อนที่ผู้ปฏิบัติงานจะไปปฏิบัติงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ผู้บริหารได้มาถึงที่ทำการเพื่อมาทำการสแกนนิ้ว ลงนามและเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ตรงตามเวลาหรือก่อนเวลาที่ทางหน่วยงานกำหนดเสียเป็นส่วนใหญ่ในแต่ละเดือน และสิ่งที่จะทำให้ความเพียรในการบริหารงานของผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ยังคงมีอยู่ไม่ว่าจะมีปัญหาหรืออุปสรรคใดๆก็ตาม นั่นคือการทำหน้าที่บริหารงานจะมีการระลึกถึงบุคคลที่เป็นต้นแบบของความเพียร

ในส่วนของผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ จำนวน 27 ท่าน จะมีการมาถึงที่ทำการเพื่อมาทำการสแกนนิ้ว ลงนามและเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ที่เลยเวลาที่ทางหน่วยงานกำหนดอยู่บ้างในแต่ละเดือน โดยผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบจากไบบันทึกลงเวลาจากการสแกนนิ้วด้วยระบบคอมพิวเตอร์ การปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ส่วนใหญ่ที่ผู้วิจัยสังเกตได้คือ ทุกครั้งที่ได้ทำการสแกนนิ้ว ลงนามและเวลาในการปฏิบัติหน้าที่แล้ว จะมีการดูกระดานงานประจำงานเฝ้ารักษาการณ์ของตนว่าวันนี้ตนเองมีการขึ้นเฝ้ารักษาการณ์ที่จุดใด สถานที่ใดบ้าง หรือได้รับมอบหมายให้ไปปฏิบัติภารกิจอื่นใดที่นอกเหนือจากการขึ้นเฝ้ารักษาการณ์ประจำที่ประทับบ้าง และเมื่อถึงเวลาที่ต้องมาปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายก็จะมาปฏิบัติหน้าที่ตามช่วงเวลาของแต่ละคนต้องรับผิดชอบ แต่ก็ยังมีบางครั้งที่ผู้ปฏิบัติงานมีความจำเป็นที่จะต้องไปทำธุระสำคัญในช่วงเวลาที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานจะทำการแลกเปลี่ยนช่วงเวลาที่ตนต้องรับผิดชอบกับผู้ปฏิบัติงานร่วมกัน หรือในกรณีที่ผู้ปฏิบัติงานบางรายอาจจะมีเหตุฉุกเฉินที่ทำให้ต้องมาปฏิบัติหน้าที่เฝ้ารักษาการณ์ที่ล่าช้ากว่าเวลาที่ตนต้องมีหน้าที่รับผิดชอบ ก็จะมีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้งานราชการเกิดความเสียหาย ต่อมาผู้วิจัยได้สังเกตถึงการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานในช่วงเวลาที่ผู้ปฏิบัติงานขึ้นเฝ้ารักษาการณ์ประจำที่ประทับ ผู้วิจัยพบว่า ผู้ปฏิบัติงานจะมีความเพียรพยายามในการตรวจสอบบุคคลที่จะขึ้น – ลงบนพระตำหนักที่ประทับว่ามีการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ทางสำนักพระราชวัง

ได้ออกกฎระเบียบไว้หรือไม่อย่างเคร่งครัด และจะทำการบันทึกพระราชกิจ , ราชนามบุคคลที่ขึ้น – ลงบนพระตำหนักที่ประทับ พร้อมทั้งจะมีการบอกกล่าวถึงบุคคลหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ตนปฏิบัติหน้าที่อยู่ว่ามีพระราชกิจหรือมีบุคคลใดขึ้น – ลงบนพระตำหนักที่ประทับบ้าง หรือมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้างกับผู้ที่มารับเวรรักษาการณ์ในช่วงเวลาถัดไป ด้วยวาจาซึ่งกันและกันอยู่เสมอ ทั้งนี้ผู้วิจัยยังสังเกตได้ถึงสิ่งที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีวิริยะ (ความพากเพียร) ที่ลดน้อยลงไปบ้างนั่นคือ การที่ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกว่าจะไม่ได้รับความยุติธรรมจากผู้บังคับบัญชา และความอ่อนล้าของร่างกาย แต่ด้วยความรักความศรัทธาของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นต้นแบบแห่งความเพียรในการปฏิบัติงาน ซึ่งความศรัทธาดังกล่าวข้างต้นนี้จะเป็สิ่งที่หล่อเลี้ยงให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนยังคงมีวิริยะ (ความพากเพียร) ในการที่จะปฏิบัติงานต่อไป

จิตตะ (ความเอาใจใส่) ในการบริหารงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

ผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์จะมีจิตตะ (ความเอาใจใส่) ในการบริหารงานที่เป็นไปในลักษณะของการดูแลเอาใจใส่ผู้ปฏิบัติงาน เช่น จะมีการตรวจความเรียบร้อยในเรื่องของทรงผม เครื่องแบบและอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีความเตรียมพร้อมก่อนที่จะออกไปปฏิบัติหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติหน้าที่เวรรักษาการณ์ประจำที่ประทับ หรือการปฏิบัติหน้าที่รับและนำเสนอเสด็จในงานพระราชพิธี อีกทั้งผู้บริหารทุกคนจะให้ความสำคัญกับการมีสมาธิในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือการที่ต้องถวายงานต่อหน้าพระพักตร์หรือออกไปปฏิบัติหน้าที่รับและนำเสนอเสด็จในงานพระราชพิธีเป็นอย่างมาก ประกอบกับผู้บริหารจะมีสมาธิที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์มาเป็นระยะเวลาอันพอสมควรจึงทำให้มีความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ในขั้นตอนต่างๆ หรือมีการตัดสินใจ , แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีกว่าผู้ปฏิบัติงานที่มีอายุงานหรือมีประสบการณ์ที่ยังน้อย

ในส่วนของผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์จะมีจิตตะ (ความเอาใจใส่) ในการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นไปในลักษณะของการศึกษาขั้นตอน วิธีการต่างๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดความเข้าใจก่อนที่จะปฏิบัติงานในแต่ละครั้ง โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่รับ – นำเสด็จผู้ปฏิบัติงานจะทำการศึกษาขั้นตอนหรือวิธีการต่างๆ ในการปฏิบัติงานโดยการศึกษาจากบุคลากรที่เคยผ่านการปฏิบัติงานนั้นมาแล้ว หรือกับผู้มีอายุงานมากกว่าตน ประกอบกับผู้ปฏิบัติงานจะมีการตัดผมและเล็บ และมีการดูแลรักษาอุปกรณ์ เสื้อผ้าหรือเครื่องมือที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างดีก่อนที่จะไปปฏิบัติหน้าที่เวรรักษาการณ์ หรือปฏิบัติหน้าที่รับ – นำเสด็จ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เห็นถึงความมุ่งมั่นหรือความเอาใจใส่ของผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติงานที่มีอายุงานที่ต่ำกว่า 11 ปี ที่ยังไม่ได้บรรจุเป็นข้าราชการในพระองค์ ในการศึกษาประวัติความเป็นมาและหน้าที่ของตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ตลอดจนการใช้คำราชาศัพท์อันเป็นการแสดงถึงการให้ความสนใจในการปฏิบัติหน้าที่ถวายงานอย่างจริงจัง ซึ่งจะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานนั้นเกิดความมั่นใจในการที่จะไปปฏิบัติงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ทำให้เป็นแรงเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดสมาธิในการปฏิบัติงานซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการปฏิบัติหน้าที่อันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามผู้ปฏิบัติงานจะมีการเอาใจจดจ่ออยู่กับงาน หรือมีสมาธิในการปฏิบัติงานที่ลดน้อยลง เนื่องจาก ผู้ปฏิบัติงานมีความสนใจหลายเรื่องในเวลาเดียวกัน หรือในกรณีที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความชัดเจนในขั้นตอนการปฏิบัติ จึงทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความลังเลในการที่จะปฏิบัติ อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงจิตของผู้ปฏิบัติที่ถูกครอบงำด้วยนิเวศ จึงทำให้สมาธิในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานลดน้อยลง

วิมังสา (การไตร่ตรอง) ในการบริหารงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์

ผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์จะมีการวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการบริหารงานของตน โดยการปฏิบัติงานในแต่ละครั้ง ผู้บริหารจะมีการวิเคราะห์ถึงข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน หรือแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงาน นอกจากนี้ผู้บริหารจะมีการพิจารณาไตร่ตรองถึงความเหมาะสมของผู้ที่จะไปปฏิบัติหน้าที่รับและนำเสนอเสด็จฯ โดยจะมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมทั้งในสัดส่วน รูปร่าง ความสูง ให้มีสัดส่วน รูปร่าง ความสูงที่พอเหมาะกัน ไม่เหลื่อมล้ำกันจนเกินไป ทั้งนี้ผู้บริหารจะมีการพิจารณาถึงความสามารถหรือจากประสบการณ์ที่ผู้ปฏิบัติงานได้เคยผ่านงานในรูปแบบนั้นๆ มาแล้วด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ในบางภารกิจของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ที่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ผู้ปฏิบัติงานเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ผู้บริหารงานไม่อาจที่จะจัดผู้ปฏิบัติงานที่มีความเหมาะสมในบุคลิกหรือประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่นัก อันเนื่องจากบุคลากรในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ที่มีอยู่อย่างจำกัด

ในส่วนของผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ส่วนใหญ่จะมีการวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการปฏิบัติงานของตน ในลักษณะของการสอบถามหัวหน้าชุดหรือผู้ที่ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ว่าตนเองมีข้อปฏิบัติที่ยังมีข้อบกพร่องอย่างไรบ้างหลังจากที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว ทำให้เห็นถึงการพิจารณา สอดส่อง ความผิดพลาดหรือข้อบกพร่องของตนเองตามสภาพที่เป็นจริง เพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานของตนให้ดียิ่งขึ้น นอกจากการสอบถามหัวหน้าชุด

หรือผู้ที่ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ว่าตนเองมีข้อปฏิบัติที่ยังมีข้อบกพร่องอย่างไรบ้างหลังจากที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว จะมีการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานของตนด้วยการฝึกซ้อมขั้นตอนการปฏิบัติงานกับผู้มีประสบการณ์โดยตรงมากกว่าการศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติงานจากการอ่านคู่มือการปฏิบัติงานเพื่อนำไปพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานของตน อย่างไรก็ตามคู่มือการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารได้จัดทำขึ้นนั้น ผู้ปฏิบัติงานยังไม่สามารถที่จะเข้าถึงได้มากนัก เพราะมีการจัดทำที่มีได้กระจายไปสู่ผู้ปฏิบัติงานโดยตรง และจะมีการจัดเก็บแต่ในเฉพาะส่วนของผู้บริหาร ประกอบกับผู้ปฏิบัติงานก็มิได้ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการอ่านคู่มือการปฏิบัติงาน ดังนั้นการใช้วิธีการสอบถามถึงข้อบกพร่องของตนและทำการฝึกซ้อมขั้นตอนการปฏิบัติงานกับผู้มีประสบการณ์โดยตรงของผู้ปฏิบัติงานจึงเป็นวิธีการในการพิจารณา สอดส่อง ความผิดพลาดหรือข้อบกพร่องของผู้ปฏิบัติงาน อันจะนำไปสู่การใช้ปัญญาเพื่อนำมาวิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ มีประเด็นต่างๆที่นำมาอภิปราย ดังนี้

ฉันทะ (ความพอใจ)

ในการบริหารงานของผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์จะมีฉันทะ (ความพอใจ) ที่เป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้บริหารจะมีฉันทะ (ความพอใจ) ที่ประกอบด้วย ความพอใจที่จะบริหารงาน ด้วยความเต็มใจ มีใจรักหรือมีความยินดีที่จะบริหารงาน และอยากที่จะบริหารงานนั้นให้สำเร็จ สมบูรณ์ที่สุด เป็นแรงจูงใจ ซึ่งผู้บริหารจะต้องการภาวะที่เป็นผลของการกระทำโดยตรง อันเป็นเหตุให้ผู้บริหารมีความต้องการที่จะบริหารงาน โดยปราศจากเงื่อนไขที่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวแต่จะเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมหรือของหน่วยงาน ซึ่งจะสอดคล้องกับการอธิบายความของพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2553: 498) ดังความตอนหนึ่งที่ว่า ผู้ที่มีฉันทะเป็นแรงจูงใจ จะทำให้ตั้งใจทำงาน นำไปสู่ความประณีต ความดีเลิศของงาน ในขณะที่ผู้ปฏิบัติงานแม้จะมีความพอใจที่จะปฏิบัติงาน แต่ผู้ปฏิบัติงานยังมีการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนที่มากกว่าผลประโยชน์ของหน่วยงานเป็นเบื้องต้น จึงทำให้ในบางครั้งผู้ปฏิบัติเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายในการปฏิบัติงานเมื่อไม่ได้ในสิ่งที่ตนได้คาดหวังไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงฉันทะของผู้ปฏิบัติงานที่ยังมีแรงจูงใจที่เจือด้วยตัณหา การกระทำจึงเป็นเพียงเงื่อนไขที่จะให้

ได้ในสิ่งที่ตนต้องการ อย่างไรก็ตามแม้ผู้ปฏิบัติงานจะมีแรงจูงใจที่เจือด้วยคณหาอยู่บ้าง แต่ด้วยความศรัทธาในการที่จะปฏิบัติงานถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจของผู้ปฏิบัติงานทุกคน จึงทำให้ผู้ปฏิบัติงานกลับมามีฉันทะเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานได้ในที่สุด

วิริยะ (ความพากเพียร)

ผู้บริหารงานจะมีความเพียรที่เป็นไปในลักษณะของการเพียรระวังและป้องกันสิ่งที่ไม่ดีไม่ให้เกิดขึ้นกับหน่วยงานและละในสิ่งที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นแล้ว โดยการนำเอาความรู้และประสบการณ์ที่มีในตัวผู้บริหาร นำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน อีกทั้งผู้บริหารจะมีความเพียรพยายามในการรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จ ตลอดจนปัญหาหรืออุปสรรคที่ผ่านมา แล้วนำมาแนะนำขั้นตอน วิธีการ แก่ผู้ปฏิบัติงาน อันเป็นการสร้างสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่หน่วยงาน และจะมีการจดบันทึกในรายละเอียดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ปฏิบัติงาน การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูล วิธีการปฏิบัติงาน หรือรายละเอียดต่างๆที่ผู้บริหารได้จดบันทึกรายละเอียดไว้อย่างละเอียด นำมาจัดทำเป็นรายงานที่ประกอบด้วยการบรรยายถึงรายละเอียดในการปฏิบัติงานในทุกขั้นตอน พร้อมด้วยภาพถ่ายที่แสดงเป็นหลักฐานยืนยัน เพื่อให้หน่วยงานได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในครั้งต่อไป อันเป็นความพยายามที่จะรักษาแนวทางในการปฏิบัติและเป็นการพัฒนาหน่วยงานให้เจริญยิ่งขึ้น อันเป็นความเพียรพยายามที่ตั้งอยู่ด้วยความไม่ประมาท ซึ่งจากความเพียรพยายามของผู้บริหารดังกล่าวข้างต้นจะมีความสอดคล้องกับคำอธิบายใน อัง. จตุ. (ไทย) 35 /69 /219 ว่าด้วยความเพียร 4 ในปธานสูตร ความว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ปธาน (ความเพียร) 4 ประการนี้ ปธาน 4 คืออะไรบ้าง คือ สังวรปธาน (เพียรระวัง) ปหานปธาน (เพียรละ) ภวานापธาน (เพียรบำเพ็ญ) อนุรักษนาปธาน (เพียรตามรักษาไว้)

ก็สังวรปธานเป็นไฉน ? ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ ย่อมยังฉันทะให้เกิด พยายาม ทำความเพียร ประคองจิต ตั้งใจไว้ เพื่อยังกุศลบาปธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น นี้เรียกว่า สังวรปธาน

ปหานปธานเป็นไฉน ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ ย่อมยังฉันทะให้เกิด พยายาม ทำความเพียรประคองจิต ตั้งใจไว้ เพื่อละอกุศลบาปธรรมที่เกิดแล้ว นี้เรียกว่า ปหานปธาน

ภวานापธานเป็นไฉน. ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ ย่อมยังฉันทะให้เกิดความพยายาม ทำความเพียร ประคองจิต ตั้งใจไว้ เพื่อยังกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ภวานापธาน

อนุรักษนาปธานเป็นไฉน ภิภษุในพระธรรมวินัยนี้ ย่อมยังฉันทะให้เกิด พยายาม ทำความเพียร ประคองจิต ตั้งใจไว้ เพื่อให้กุศลธรรมที่เกิดแล้วคงอยู่ ไม่เลือนหายไป ให้ภิชโยภาไพบุลยเจริญเต็มทีเรียกว่าอนุรักษนาปธาน

คูก่อนภิภษุทั้งหลาย นี้แล ปธาน 4 ประการ เพียรระวัง 1 เพียรละ 1 เพียรบำเพ็ญ 1 เพียรตามรักษาไว้ 1 ปธาน 1 ประการนี้ พระพุทธเจ้าผู้เผ่าพันธุ์แห่งพระอาทิตย์ ทรงแสดงไว้ เป็นเครื่องให้ภิภษุผู้มีความเพียรในพระศาสนานี้บรรลุถึงความสิ้นทุกข์.

ในส่วนของผู้ปฏิบัติงานจะมีความเพียรที่สืบเนื่องมาจากการมีศรัทธาในการที่จะปฏิบัติงานถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ที่จะเกื้อหนุนให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดวิริยะ (ความพากเพียร) ในการปฏิบัติงาน เมื่อมีศรัทธาในสิ่งที่ทำก็จะทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะทำให้เกิดความเพียรพยายามที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วง ซึ่งจะมีความสอดคล้องกับคำอธิบายใน ส.ม.(ไทย) 31 /1011 / 81 ว่าด้วยศรัทธาของพระอริยสาวก ในสัทธาสูตร ความว่า

พระสารีบุตรกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อริยสาวกใดมีศรัทธามั่น เลื่อมใสยิ่งในตถาคต อริยสาวกนั้นไม่พึงเคลือบแคลงหรือสงสัยในพระตถาคต หรือในศาสนาของพระตถาคต ด้วยว่าอริยสาวกผู้มีศรัทธา พึงหวังข้อนี้ได้ว่า จักเป็นผู้ปรารถนาความเพียรเพื่อละอกุศลธรรมเพื่อยังกุศลธรรมให้ถึงพร้อม มีกำลัง มีความบากบั่น มั่นคง ไม่ทอดธุระในกุศลธรรมทั้งหลาย

การมีวิริยะ (ความพากเพียร) ของผู้ปฏิบัติงานจะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานมีความขยันในการทำงาน ถึงแม้ว่าผู้ปฏิบัติงานจะมีความเหนื่อยล้า แต่ด้วยวิริยะที่เกิดจากศรัทธาจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความอดสาหะในการทำงาน มีความอดทนต่อความยากลำบาก ไม่ท้อถอย

จิตตะ (ความเอาใจใส่)

ผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์จะให้ความสำคัญกับการมีสมาธิในการปฏิบัติงาน เพราะสมาธิจะเป็นเครื่องเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน จิตที่เป็นสมาธิจะแน่วแน่นอยู่กับสิ่งที่กำลังทำ ดังจะเห็นได้จากการปฏิบัติหน้าที่รับ – นำเสด็จฯ ของผู้ปฏิบัติงาน ที่จะมีสมาธิไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก จะส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่รับ – นำเสด็จฯ มีประสิทธิภาพ ผู้ปฏิบัติงานจะมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน จะมีการลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานได้อย่างแม่นยำ ไม่หวั่นไหวในสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ในขณะนั้น ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้บริหารที่จะมีความนิ่งในการปฏิบัติงานถวายเจ้านาย อันเป็นการแสดงถึงการปฏิบัติงานด้วยจิตที่มีความแน่วแน่น มีใจจดจ่ออยู่กับงานที่ปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งจะทำให้เกิดการควบคุมตนเองของผู้บริหารให้มีความนิ่งในการที่จะถวายงาน หรือเป็นการที่ผู้บริหารมีสมาธิหรือมีใจจดจ่ออยู่กับการปฏิบัติงานอยู่ในขณะนั้นนั่นเอง และในส่วนของผู้ปฏิบัติงานจะมีจิตตะ (ความเอาใจใส่) ในการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นไปในการศึกษา

ขั้นตอน วิธีการต่างๆในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดความเข้าใจก่อนที่จะปฏิบัติงานในแต่ละครั้ง รวมไปถึงการดูแลรักษาอุปกรณ์ เสื้อผ้าหรือเครื่องหมายที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างดี ก่อนที่จะไปปฏิบัติงาน เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญ การเอาใจใส่ในหน้าที่ของ ตำรวจหลวงรักษาพระองค์อย่างจริงจังของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งจะมีความสอดคล้องกับ พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ) (2548: 197) ที่ได้อธิบายในส่วนที่เกี่ยวกับจิตตะ ไว้ว่า จิตตะเป็นการเอาใจ ฝึกละเอียดอย่างจริงจัง มีความแน่วแน่มั่นคงอยู่กับภารกิจนั้น อันเป็นลักษณะของการปฏิบัติภารกิจตาม หน้าที่ของตนด้วยความแน่วแน่ มุ่งมั่น มั่นคง ไม่หวั่นไหว

วิมังสา (การไตร่ตรอง)

ผู้บริหารในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์จะมีการวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการบริหารงานของตน โดยการปฏิบัติงานในแต่ละครั้ง ผู้บริหารจะมีการวิเคราะห์ถึง ข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน หรือแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ปฏิบัติงาน ในการมอบหมายภารกิจให้กับผู้ปฏิบัติงาน จะมีการพิจารณาถึง ความสามารถหรือประสบการณ์ที่ผู้ปฏิบัติงานได้เคยผ่านงานในรูปแบบนั้นๆ มาแล้ว และในส่วน ของผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์จะมีการวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการ ปฏิบัติงานของตน ในลักษณะของการสอบถามหัวหน้าชุดหรือผู้ที่ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ว่า ตนเองมีข้อปฏิบัติที่ยังมีข้อบกพร่องอย่างไรบ้างหลังจากที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว จากนั้นจะมีการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานของตนด้วยการฝึกซ้อมขั้นตอนการปฏิบัติงานกับผู้มีประสบการณ์ โดยตรง ซึ่งจะมีความสอดคล้องกับพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปั่น ปญญานนฺโท) (“ม.ป.ป.”: 67-68) ที่ได้อธิบายความของวิมังสาไว้ว่า เป็นการไตร่ตรอง ค้นคว้า หาเหตุผลในเรื่องนั้น ให้มันรู้ชัดตาม สภาพที่เป็นจริง แล้วนำมาพิจารณา แยกแยะ วิเคราะห์ วิจัย ออกไปว่าสิ่งนั้นคืออะไร มันมาจาก อะไร เพื่อให้รู้ว่าอะไรเป็นอะไรที่ถูกต้อง ตามสภาพที่มันเป็นอยู่จริงๆ โดยการที่ผู้บริหารจะมีการ วิเคราะห์ถึงข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน หรือแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรค ต่างๆที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ปฏิบัติงาน ตลอดจนในการมอบหมายภารกิจให้กับผู้ปฏิบัติงาน ที่มีการ พิจารณาถึงความสามารถหรือประสบการณ์ที่ผู้ปฏิบัติงานได้เคยผ่านงานในรูปแบบนั้นๆ มาแล้ว ตลอดจนการใช้วิธีการสอบถามถึงข้อบกพร่องของผู้ปฏิบัติงานแล้วทำการฝึกซ้อมขั้นตอนการ ปฏิบัติงานกับผู้มีประสบการณ์โดยตรงของผู้ปฏิบัติงาน อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงการใช้ปัญญา ในการพิจารณา ไตร่ตรองก่อนที่จะปฏิบัติงาน และการสอบถามถึงข้อบกพร่อง ตลอดจนการ ฝึกซ้อมขั้นตอนการปฏิบัติงานกับผู้มีประสบการณ์โดยตรง เป็นการใช้ปัญญาในการปรับปรุง แก้ไข ข้อบกพร่อง เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการบริหารงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์จะมีการปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หน่วยงานได้ตั้งเป้าหมายไว้อย่างมีประสิทธิภาพโดยมีการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ดังนี้

ในเบื้องต้นนั้นผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์จะมีความศรัทธาในการที่จะถวายงานรับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาท และด้วยความศรัทธาดังกล่าวข้างต้นนี้เองที่ทำให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานได้มองเห็นถึงคุณค่าในการปฏิบัติหน้าที่ตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ซึ่งเป็นงานถวายพระเกียรติยศ ถวายความปลอดภัย ถวายความสะดวก ที่น้อยคนนักจะได้ปฏิบัติงานในหน้าที่นี้ และด้วยความศรัทธาในการถวายงานรับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาทนี่เองที่เป็นแรงเสริมให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานนั้นมีความยินดี มีความเต็มใจ พร้อมทั้งจะอุทิศตน อุทิศเวลาให้กับการถวายงานรับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาท แม้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานจะมีอุปสรรคหรือปัญหาในการบริหารงานหรือปฏิบัติงานอันเนื่องมาจากข้อติดขัดบางประการในระบบราชการก็ตามที ทั้งนี้ในการมอบหมายภารกิจให้กับผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารจะมีการคำนึงถึงความรู้ความสามารถและความเหมาะสมของผู้ปฏิบัติงาน ดังจะเห็นได้จากกรมมอบหมายภารกิจของผู้บริหารให้กับผู้ปฏิบัติงานที่จะมีการพิจารณาถึงความสามารถหรือประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานที่เคยผ่านงานในรูปแบบนั้นๆ มาแล้ว และจะมีการพิจารณาโดยตรงถึงความเหมาะสมของผู้ที่จะไปปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติหน้าที่รับและนำเสด็จฯ โดยจะมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมทั้งในสัดส่วน รูปร่าง ความสูง ให้มีสัดส่วน รูปร่าง ความสูงที่พอเหมาะกัน ไม่เหลื่อมล้ำกันจนเกินไป ประกอบกับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานจะร่วมกันทำการทบทวน ฝึกซ้อมขั้นตอนการปฏิบัติก่อนที่จะไปปฏิบัติจริง อันจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความมั่นใจในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ และมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนของการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี และด้วยการมองเห็นถึงคุณค่าในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน การพิจารณาถึงความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสมของผู้ปฏิบัติงาน โดยผู้บริหารงาน และวิธีการเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปฏิบัติงานดังกล่าวข้างต้นนี้ จะเป็นแรงผลักดันที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีฉันทะ (ความพอใจ) ในการปฏิบัติงาน เมื่อผู้ปฏิบัติงานเกิดฉันทะ (ความพอใจ) ที่จะปฏิบัติงานแล้วจะเป็นแรงเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีวิริยะ (ความพากเพียร) โดยผู้บริหารจะมีการทำตนให้เป็นแบบอย่างของความเพียรให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้บริหารมาทำการสแกนนิ้ว ลงนามและเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ตรงตามเวลาหรือก่อนเวลาที่ทางหน่วยงานกำหนดเสียเป็นส่วนใหญ่ในแต่ละเดือน หรือการอยู่ในที่ทำการของผู้บริหารเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ที่นอกเหนือจากภารกิจและหน้าที่หลักของตน และการตรวจ

ดูแลความเรียบร้อยในการปฏิบัติหน้าที่เวรรักษาการณ์ของผู้ปฏิบัติงานในเวลากลางคืนอยู่บ่อยครั้ง ตลอดจนความเพียรพยายามในการรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จ รวมทั้ง ปัญหาหรืออุปสรรคที่ผ่านมาแล้วนำมาแนะนำขั้นตอน วิธีการ แก่ผู้ปฏิบัติงาน ก่อนที่จะไปปฏิบัติจริง เพื่อเป็นการระวังและป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นต่อหน่วยงาน พร้อมด้วยการออกสำรวจพื้นที่ที่จะปฏิบัติจริง และการแนะนำขั้นตอนหรือวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องอีกครั้งหนึ่งให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ได้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น อันแสดงถึงความพยายามของผู้บริหารที่จะสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติงาน ประกอบกับการจัดบันทึกในรายละเอียดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ปฏิบัติงาน การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูล วิธีการปฏิบัติงาน หรือรายละเอียดต่างๆที่ผู้บริหารได้จัดบันทึกรายละเอียดไว้อย่างละเอียด นำมาจัดทำเป็นรายงานที่ประกอบด้วยการบรรยายถึงรายละเอียดในการปฏิบัติงานในทุกขั้นตอน พร้อมด้วยภาพถ่ายที่แสดงเป็นหลักฐานยืนยัน เพื่อให้หน่วยงานได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในครั้งต่อไป การทำตนให้เป็นแบบอย่างของความเพียรของผู้บริหารดังกล่าวข้างต้นผนวกกับฉันทะ (ความพอใจ) ของผู้ปฏิบัติงานที่เกิดจากความศรัทธาในการที่จะถวายงานรับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาทที่มีอยู่จะช่วยเป็นแรงเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีวิริยะ (ความพากเพียร) ที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งผู้ปฏิบัติงานก็จะมี ความเพียรที่ดำเนินไปในลักษณะเดียวกันกับความเพียรของผู้บริหารที่ผู้บริหารได้ทำเป็นแบบอย่างไว้ กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติงานจะมีความระวังสิ่งที่ไม่ดีไม่ให้เกิดขึ้น แต่ถ้ามีสิ่งที่ไม่ดีหรือมีข้อผิดพลาด ข้อบกพร่องเกิดขึ้น ผู้ปฏิบัติงานก็จะละในสิ่งที่เป็นเหตุให้เกิดข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องนั้น พร้อมกับเร่งสร้างเร่งทำในสิ่งที่ดีที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานให้เกิดขึ้น ตลอดจนรักษาและพัฒนาสิ่งที่ดีที่เป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นแล้วนั้นให้มีความเจริญยิ่งขึ้นไป ดังจะเห็นได้จาก ผู้ปฏิบัติงานจะมีการ ตรวจสอบบุคคลที่จะขึ้น – ลงบนพระตำหนักที่ประทับว่ามีการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ทางสำนักพระราชวังได้ออกกฎระเบียบไว้หรือไม่อย่างเคร่งครัด และจะทำการบันทึกพระราชกิจ , รายนามบุคคลที่ขึ้น – ลงบนพระตำหนักที่ประทับ พร้อมทั้งจะมีการบอกกล่าวถึงบุคคลหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ตนปฏิบัติหน้าที่อยู่ว่ามีพระราชกิจหรือมีบุคคลใดขึ้น – ลงบนพระตำหนักที่ประทับบ้าง หรือมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้างกับผู้ที่มาบรรพเวรรักษาการณ์ในช่วงเวลาถัดไป ด้วยวาจาซึ่งกันและกันอยู่เสมอ ประกอบกับผู้บริหารจะให้ความสำคัญกับการมีสมาธิในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีสมาธิในการปฏิบัติหน้าที่รับและนำเสนอแจ้งฯ ของผู้ปฏิบัติงาน โดยการที่ผู้บริหารจะทำการตรวจสอบความพร้อมของผู้ปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นความพร้อมทางด้านเสื้อผ้า อุปกรณ์ต่างๆในการแต่งกาย หรือความพร้อมที่เกิดจากการทบทวน ฝึกซ้อม ขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่มีความชัดเจน เมื่อผู้ปฏิบัติงานมีความพร้อมในสิ่ง

ดังกล่าวข้างต้นจะช่วยทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความมั่นใจในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ อันจะเป็นแรงเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีสมาธิในการที่จะปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น ต่อจากนั้นผู้บริหารจะมีการตรวจสอบผลของการปฏิบัติงานโดยละเอียด รอบคอบ และรอบด้าน โดยผู้บริหารจะมีการวิเคราะห์ถึงข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน หรือแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคต่างที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงาน ในขณะเดียวกันเมื่อผู้ปฏิบัติงานมีสมาธิในการปฏิบัติงานที่มีแรงเสริมมาจากการเสริมสร้างความมั่นใจของผู้บริหารที่มีต่อผู้ปฏิบัติงานดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้ปฏิบัติงานก็จะมีพัฒนาตนเองโดยการสอบถามหัวหน้าชุดหรือผู้ที่ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ว่าตนเองมีข้อปฏิบัติที่ยังมีข้อบกพร่องอย่างไรบ้างหลังจากที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว และจะมีการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานของตนด้วยการฝึกซ้อมขั้นตอนการปฏิบัติงานกับผู้ที่มีประสบการณ์โดยตรง ซึ่งจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงการใช้ปัญญาในการไตร่ตรอง พิจารณา ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานทั้งในส่วนของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ที่มีจุดตั้งต้นตั้งแต่ความมีศรัทธาในการที่จะปฏิบัติงานถวายได้ เบื้องพระยุคลบาท นำไปสู่ความมีฉันทะ (ความพอใจ) ที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ของตน ที่เป็นแรงเสริมให้เกิดวิริยะ (ความพากเพียร) อันเป็นการกระทำ ที่ควบคู่ไปกับการมีจิตตะ (ความเอาใจใส่) อันจะนำมาสู่การใช้ปัญญาในการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน หรือวิธีการทำงานที่ทำให้งานมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในท้ายที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กร

ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการเรียนเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพุทธศาสนาบรรยายถึงหลักธรรมที่สามารถนำมาปรับใช้ในการบริหารงาน เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการนำเอาหลักอริยสัจ 4 มาปรับใช้ในการบริหารงาน เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่บุคลากรและระบบการบริหารงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ให้ดียิ่งขึ้น

ผู้ปฏิบัติงานควรได้รับการชี้แจงขั้นตอนการปฏิบัติงานจากผู้บริหารด้วยความชัดเจนทุกครั้งทีปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน อันจะนำไปสู่การมีสมาธิในการปฏิบัติงานที่เพิ่มมากขึ้น

ผู้บริหารระดับสูงควรปรับโครงสร้างอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ให้มีความเหมาะสม และให้ความสำคัญกับการคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ เพื่อให้ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์มีบุคลากรที่มีคุณภาพและเพียงพอกับภารกิจที่มีเพิ่มมากขึ้น

ผู้บริหารควรจัดทำและจัดเก็บคู่มือการปฏิบัติงานให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถเข้าถึงได้ง่ายยิ่งขึ้น อีกทั้งควรส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์จากการอ่านคู่มือการปฏิบัติหน้าที่ อันจะนำไปสู่การใช้ปัญญาในการไตร่ตรอง พิจารณาขั้นตอนการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่า ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมถึงการนำเอาหลักพุทธธรรมอื่นๆ ในทางพระพุทธศาสนา มาปรับใช้กับทุกหน่วยงานในสำนักพระราชวัง เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรและระบบการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- กัญแก้วพารณ์ กลิ่นน้มนวล. (2553). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท 4.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บวร แก้วราช. (2548). “การใช้อิทธิบาท 4 ในงานที่ทำของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา พ.ศ.2548.” รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- บัณฑิต แทนพิทักษ์. (2540). “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ อำนาจ ความศรัทธา และความพึงพอใจในงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- บุญให้ หิรัญกาญจน์. (2554). “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการสังกัดสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ กองวัง. (2555). “ประวัติและหน้าที่ตำรวจหลวงรักษาพระองค์.” สิงหาคม.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ). (“ม.ป.ป.”). โภธิปักขิยธรรม. กรุงเทพฯ:ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2553). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.
- _____. (2553). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ 31. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปั่น ปญฺญานนฺโท). (“ม.ป.ป.”). งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข. กรุงเทพฯ: สถาบันบันลือธรรม.
- พระมหาทองมี สุทธิจิตโต. (2555). “การปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้านครหลวงตามหลักอิทธิบาท 4 : กรณีศึกษา การไฟฟ้านครหลวง เขตวัดเลียบ กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาสุภีร์ ฐิตเมโธ. (2533). “พระพุทธศาสนาที่ควรนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารราชการ.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). (“ม.ป.ป.”). **ความสำเร็จ หลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติ
สุข.** กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระเทพคิลก (ระแบบ ฐิตญาโน). (2548). **นิเทศธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: แปรดิลิปเจ็ด
(2545).
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (“ม.ป.ป.”). **พุทธวิธีบริหาร.** กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- เพ็ญประภา วงศ์ประชา. (2543). “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
และผลสำเร็จในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ
ศึกษา จังหวัดสกลนคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร.
- ไพโรจน์ อยู่มณเฑียร. (“ม.ป.ป.”). **พระเจ้า 500 ชาติ ฉบับสมบูรณ์.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
ธรรมสภา
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.** กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับบ
ลิเคชันส์.
- วชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา. (2529). **สารานุกรมพระพุทธศาสนา.**
กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2524). **พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:
มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อรพรรณ ศิริพรประสิทธิ์. (2549). “สัมฤทธิ์ผลการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการทำงานของ
คณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์การปกครอง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย.
- อุทัย เลาหวิเชียร. (2554). **รัฐประศาสนศาสตร์: ลักษณะวิชาและมิติต่างๆ.** พิมพ์ครั้งที่ 23.
กรุงเทพฯ: เสมอธรรม.

ภาคผนวก

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

พระไตรปิฎกที่ใช้อ้างอิงในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย อ้างอิงโดยระบบคัมภีร์ เล่ม/ชื่อ/หน้า เช่น ที.ปา.(ไทย) 10/110/80-81 หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค พระไตรปิฎกเล่มที่ 10 ชื่อที่ 110 หน้า 80-81

พระสุตตันตปิฎก

สัง.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวารวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
อัง.เอก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกนิบาต	(ภาษาไทย)
อัง.จตุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกนิบาต	(ภาษาไทย)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายพุฒิชร คุ่มสวดก
ที่อยู่	64/18 หมู่บ้านร่วมไทรการ์เด็นท์วิลล์ ซอย 10 ถนนกาญจนาภิเษก แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพฯ 10150
ที่ทำงาน	พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2542	สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกปรัชญา วิชาโทรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
พ.ศ. 2554	ศึกษาดำเนินการปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2542-2544	ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรุงธนการทอ พนักงานจัดซื้อ
พ.ศ. 2544-ปัจจุบัน	สำนักพระราชวัง ฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ เจ้าพนักงานในพระองค์ ระดับปฏิบัติงาน